nationale ombudsman

Kopzorgen van Caribische studenten

Een onderzoek naar knelpunten die studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk ervaren als zij in Nederland (gaan) studeren of in Nederland hebben gestudeerd

Rapportnummer: 2020/042 | Datum: 16 december 2020

Onderzoeksteam
Annemarie Tuzgöl-Broekhoven, projectleider
Armin Dorn, onderzoeker
Jop Schampers, onderzoeker
Chloë van Vliet, onderzoeker

Kopzorgen van Caribische studenten

Het verhaal van Milena (24):
“In 2018 kwam ik in Nederland om te studeren. Ik koos voor Nederland omdat je op Bonaire altijd hoort dat Nederland goed is, dat je er meer kansen krijgt en dat je taal er verbetert. Ruim twee jaar woon ik hier nu. Ik raak steeds meer gewend en ingeburgerd, maar sommige dingen zullen nooit wennen. Het is hoe dan ook echt zwaar geweest. Eén van de dingen die mij enorm is tegengevallen, is de taal. Er wordt van je verwacht dat je de Nederlandse taal op een bepaald niveau beheerst, maar dat is helemaal niet het geval. Op Bonaire is Nederlands niet de voertaal, ook onderling spreekt niemand het, waardoor de taal absoluut niet op het niveau is van de studenten die hier geboren en getogen zijn. Op school is een spreekuur waar je Nederlands bijgespijkerd kan worden, maar dat moet je aanvragen. En omdat je wordt beschouwd als een Nederlandse student, heb je geen recht op voorrang. Nog afgezien van het feit dat zoiets geld kost, wat je helemaal niet hebt.”

Het eerste jaar
“Ik startte de hbo-studie maatschappelijke dienstverlening. En omdat ik, anders dan andere studenten uit de Antillen, letterlijk niemand hier had, was ik best wel angstig. Om mensen te leren kennen, ging ik naar het introkamp. Dat was op zich prima, maar het was óók moeilijk.
Ik kan niet anders zeggen dan dat het een cultuurshock was voor me. Mensen zijn anders, de manier van eten is anders, hoe mensen met elkaar omgaan is anders – het is bijna alsof je op een andere planeet terechtkomt. Het was en voelde heel erg ongemakkelijk. Ik heb heel erg mijn best gedaan aansluiting te vinden met Nederlandse studenten, maar er was totaal geen klik. Op de eerste schooldag werd dat pijnlijk duidelijk. Ik was als eerste in het lokaal, langzamerhand kwamen er steeds meer mensen binnen druppelen. Alle blondharige, blauwogige studenten gingen ver van mij vandaan zitten, uiteindelijk kwamen alleen de studenten van Marokkaanse, Turkse en Surinaamse origine bij mij in de buurt zitten. Het mixte totaal niet en dat is tot op de dag van vandaag zo gebleven. Ook al moet je bij deze opleiding veel in groepjes werken en samen opdrachten doen, de scheiding van die eerste dag is er nog steeds. Gelukkig had ik wel een klik met de andere groep, dus kon ik met hen mijn opdrachten maken. Dat was fijn. Ook omdat zij mijn teksten extra controleerden vanwege mijn taalachterstand.
In het eerste blok heb ik geen enkel tentamen gehaald. Ik moest alleen thuis studeren en had geen idee hoe ik het leren aan moest pakken. Waar je op de havo en het mbo een paar hoofdstukken leert voor een tentamen, moest ik nu voor elk vak de inhoud van een boek beheersen. Ik was helemaal in paniek. Gelukkig heeft één van mijn docenten me toen geholpen een planning te maken. Zij vertelde dat er nog een groep studenten was die niets had gehaald en raadde me aan met hen te gaan studeren en om in blok twee de tentamens uit blok één te herkansen. Ik heb het advies opgevolgd en uiteindelijk heb ik in dat semester alles van het eerste blok gehaald. Het is zelfs gelukt om alles in te halen. Ook het tweede jaar heb ik alles, op één vak na, gehaald.”

Nederlandse regels en gewoontes
“Studenten die in Nederland zijn opgegroeid kennen de regels en gebruiken. Ik kreeg boetes zonder dat ik wist wat ik verkeerd had gedaan. Bijvoorbeeld toen ik mijn legitimatie een keer niet bij me had. Ook kreeg ik een boete toen ik grofvuil, net als op Bonaire, op een willekeurig moment buiten zette: ik wist helemaal niet dat daar in Nederland een vaste datum voor is. Dus kreeg ik wéér een boete. En dan de belastingen… Ik wist niet dat ik kwijtschelding aan kon vragen op de gemeentelijke heffing. Dus kreeg ik een belastingaanslag. Ik schrok me helemaal kapot. ‘Hoe betalen jullie dit?’, vroeg ik aan mijn vrienden. Ik was immens blij te horen dat ik daar kwijtschelding voor aan kon vragen. Nog iets volkomen nieuws: het OV. Voor studenten van de eilanden is dat echt onbegrijpelijk, je hebt geen idee. Hoe moet je van a naar b komen, hoe laat moet je opstaan? En zo zijn er nog veel meer hindernissen.”

Een centrale samenwerking

"In Nederland zijn organisaties voor vluchtelingen, voor ouderen, voor zieken, noem maar op. Voor ons is er helaas geen loket. Je wordt in het diepe gegooid en je moet maar zien dat je blijft drijven. Zo wordt er ook gewoon aangenomen dat wij wel kennissen of familie hier in Nederland hebben aan wie we vragen kunnen stellen. Dat is lang niet altijd het geval. Ik heb wel een contactpersoon, maar die wisselt elk jaar waardoor ik nooit echt iets op kan bouwen. Natuurlijk, er zijn wel stichtingen die hulp proberen te bieden, maar ik vind dat er een centrale samenwerking van die groepen zou moeten komen. Het is nu heel versplinterd. Als er één persoon of één instelling zou zijn voor iedereen, zou dat naar mijn idee veel beter werken. Daarnaast zou je voor je naar Nederland komt echte ervaringsverhalen moeten krijgen en geen 'mooie' verhaaltjes. Als je vooraf geen kennis hebt van struikelblokken, dan ben je daar ook niet op voorbereid. Toen ik bijvoorbeeld een brief kreeg van de gemeente waar ik niets van snapte en daarom maar belde om te vragen hoe het nou zat, ging de ambtenaar er helemaal vanuit dat ik wel wist hoe het werkt in Nederland. Maar dat wist ik dus niet. Ik had geen idee welke website ik moest raadplegen, dat je bij de belastingdienst moet inloggen met je DigiD... Allemaal volkomen nieuw. Als je dan een contactpersoon zou hebben, dan zou dat zó veel schelen."

Inleiding

Het persoonlijke verhaal van deze derdejaars hbo-student, staat niet op zichzelf. Milena is één van de 1600 jongeren[1] uit Curaçao, Aruba, St. Maarten en Caribisch Nederland[2] die ieder jaar vol goede moed aan een studie in Nederland beginnen. In de praktijk blijkt echter dat deze groep studenten in Nederland op verschillende terreinen tegen problemen aanloopt. Mede hierdoor rondt een relatief groot aantal van hen de studie niet af. Het tegenvallend studiesucces van Caribische studenten in Nederland is al langere tijd bekend en reden tot zorg.[3] Eind 2019 ontving ik via verschillende kanalen signalen over en van Caribische studenten. Hieruit kwam een beeld naar voren dat veel van deze studenten in Nederland het gevoel hebben tussen wal en schip te vallen. Zo worden zij op grond van de ene regeling als internationale student en op grond van een andere regeling als Nederlander beschouwd. De afweging hieromtrent lijkt vaker in hun nadeel, dan in hun voordeel uit te pakken. Door dit soort ervaringen vinden veel Caribische studenten dat zij niet dezelfde mogelijkheden en kansen hebben als hun Europees Nederlandse medestudenten. Omdat deze signalen mij zorgen baarden, stelde ik in het voorjaar van 2020 een onderzoek in. Ik wilde nagaan tegen welke knelpunten de Caribische studenten in de praktijk aanlopen en met verantwoordelijke partijen bespreken hoe deze knelpunten kunnen worden opgelost. De vraag wat Caribische studenten in redelijkheid van de overheid mogen verwachten staat in dit onderzoek centraal.

De belangrijkste knelpunten

Caribische studenten die in Nederland (gaan) studeren, ervaren op verschillende momenten problemen: tijdens de voorbereiding, tijdens de studie in Nederland en tijdens de fase na de studie. Dit blijkt uit de reacties van 624 Caribische studenten op een vragenlijst die wij in het kader van dit onderzoek hebben uitgezet, alsmede uit gesprekken met (overheids)instanties, met organisaties die Caribische studenten begeleiden en met studenten zelf. Het gaat voornamelijk om de onderstaande knelpunten:

1 Ongeveer 1000 jongeren gaan naar het hoger beroepsonderwijs en wetenschappelijk onderwijs. Ongeveer 600 jongeren gaan naar het middelbaar beroepsonderwijs.

2 Voor de leesbaarheid wordt hierna gesproken over "Caribische" jongeren of studenten.

3 De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft daarom, in afstemming met de onderwijsministers van Curaçao, Aruba en St. Maarten, besloten een onderzoek in te stellen naar de oorzaken en achtergronden van het lage studiesucces bij Caribische studenten en naar inzichten in mogelijke verbeteringen in beleid en aanpak. De resultaten van dat onderzoek zullen begin januari 2021 in het ministeriële Vierlandenoverleg worden besproken.

- **Nauwelijks studiekeuzebegeleiding**
  Problemen beginnen al bij het maken van de studiekeuze. Veel aankomende studenten, ook de (Europees-) Nederlandse, vinden het lastig om de juiste studiekeuze te maken. De meeste studenten worden hierbij echter door hun school en ouders voldoende voorbereid en begeleid door middel van interesse- en beroepskeuzetesten, 'snuffel'-stages en meeloopdagen. Zij hebben een mentor op school die adviseert, begeleidt en motiveert en er zijn gesprekken met de leerling en ouders. Voor veel Caribische studenten is zo'n voorbereiding minder vanzelfsprekend. Deze studenten kiezen een studie voornamelijk op basis van informatie van websites, folders of gesprekken met familie en vrienden. Excursies, meeloopdagen of 'proefcolleges' bij onderwijsinstellingen in Nederland zijn door de hoge (reis)kosten meestal geen optie. Studenten kunnen zich daardoor minder goed een beeld vormen van wat de studie precies inhoudt en wat van hen wordt verwacht. Voor aankomende Caribische studenten is het dan ook lastig om (op afstand) te bepalen welke studie passend is. Dit heeft tot gevolg dat een relatief groot aantal eerstejaars Caribische studenten al in het eerste half jaar in Nederland van studie switcht, omdat hun oorspronkelijke keuze niet in lijn is met hun verwachtingen.

- **Geen Burgerservicenummer (BSN)**
  Inwoners van het Caribisch deel van het Koninkrijk beschikken niet over een BSN. Mede daarom lopen Caribische studenten op een aantal momenten tegen bureaucratische rompslomp aan. Zij hebben een BSN nodig voor de inschrijving bij een mbo-opleiding[4] of het openen van een bankrekening. Een BSN krijgen de studenten pas nadat zij zich hebben ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP). Hiervoor moeten zij een woonadres hebben. Idealiter regelen studenten voor vertrek naar Nederland een kamer, maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Vanwege de krappe woningmarkt in Nederland hebben de Caribische studenten 'concurrentie' van (Europees-) Nederlandse en internationale medestudenten. Het vinden van woonruimte in Nederland wordt door veel Caribische studenten als bijzonder stressvol ervaren. Wat hierbij een rol speelt is dat het verkrijgen van het BSN gekoppeld is aan een inschrijving in de BRP, waardoor het lang kan duren voordat studenten praktische zaken kunnen regelen.

- **Geen Nederlandse zorgverzekering en onbekend met belastingen en toeslagen**
  Caribische studenten zijn uitgezonderd van de Nederlandse zorgverzekering. Daarom moeten zij een internationale zorgverzekering[5] afsluiten. Omdat deze studenten geen Nederlandse zorgverzekering hebben, komen zij niet in aanmerking voor zorgtoeslag. Toch vragen veel studenten in Nederland, meestal op aanraden van familie of vrienden, een Nederlandse zorgverzekering en bijbehorende zorgtoeslag aan. Als dan later blijkt dat zij hier geen recht op hebben, moeten zij vaak flinke bedragen terugbetalen. Doordat Caribische studenten niet bekend zijn met de Nederlandse wet- en regelgeving rond toeslagen en (gemeente) belastingen lopen zij een groot risico op financiële problemen.

- **Wennen aan de Nederlandse samenleving**
  Aan de Nederlandse samenleving kunnen Caribische studenten maar moeilijk wennen. De overgang is groot. Niet alleen vanwege de taalachterstand, maar vooral ook door het cultuurverschil. Onbekendheid met hun rechten en plichten versterkt daarbij hun gevoel van vervreemding en onmacht en daarbovenop hebben zij soms te maken met discriminatie en uitsluiting. Ruim de helft van de 624 studenten die onze vragenlijst heeft ingevuld gaf aan studievertraging te hebben opgelopen, waarbij de voornaamste redenen psychisch van aard zijn. Een netwerk dat hen kan opvangen is er vaak niet en zelf om hulp vragen doen

4 De inschrijving op het hoger onderwijs geschiedt via Studielink. Daar is geen BSN voor nodig.

5 Dat geldt alleen voor de studenten die van Aruba, Curaçao en St. Maarten afkomstig zijn. Degenen die uit Caribisch Nederland komen, blijven verzekerd bij Zorgverzekering BES.

deze studenten niet zo snel. Studenten die wel hulp zoeken voelen zich niet begrepen door (Europees-) Nederlandse hulpverleners. Instanties in Nederland lijken weinig doordrongen van de cultuurshock die Caribische studenten ervaren als zij naar Nederland komen. Het gevolg is dat een deel van deze studenten langere tijd zonder opvang of netwerk zit en depressief wordt.

- **(Studie)schulden**
  Een relatief groot aantal Caribische studenten maakt de studie niet af, wisselt meermalen van studie, of loopt studievertraging op. Mede hierdoor bouwen Caribische studenten vaak hoge (studie)schulden op. De meeste Caribische studenten hebben, om in Nederland te kunnen studeren, meerdere studieleningen afgesloten.[6] Zonder deze lening(en) redden zij het financieel niet.[7] Maar de leningen moeten ook weer terugbetaald worden.
  Problemen met het aflossen van de studieschuld kunnen ontstaan doordat DUO niet automatisch de draagkracht kan vaststellen van oud-studenten die terugkeren naar het Caribisch gebied. DUO beschikt alleen over de inkomensgegevens van oud-studenten die in Nederland belastingplichtig zijn. Oud-studenten die terugkeren naar het Caribisch gebied moeten een draagkrachtmeting bij DUO aanvragen. Doen ze dit niet, dan wordt het recht om naar draagkracht af te lossen niet verwezenlijkt. Als studenten deze aanvraag hebben gedaan, dan houdt DUO bij de draagkrachtberekening van oud-studenten uit Aruba, Curaçao en St. Maarten alleen rekening met het inkomen, de hoogte van de studieschuld en de aflostermijn van de oud-student. Naar eventuele andere (studie)schulden wordt niet gekeken. Dit veroorzaakt soms grote financiële problemen, omdat (oud)studenten maandelijks een bedrag moeten aflossen dat hoger is dan hun betalingscapaciteit. Ook geven oud-studenten aan dat het soms lang duurt voordat er duidelijkheid is over de samenstelling van de studieschuld en dat DUO niet altijd bereid is om een passende betalingsregeling te treffen. Van de ondervraagde oud-studenten die zijn teruggekeerd naar het Caribisch deel van het Koninkrijk ervaart 63% het als moeilijk tot zeer moeilijk om de studieschuld af te lossen. Van de ondervraagde oud-studenten die in Nederland zijn gebleven bedraagt dit percentage 37%. De reden hiervoor kan worden gevonden in het feit dat de lonen op de eilanden lager zijn, er een ander belastingsysteem[8] is, én de kosten van het levensonderhoud op de eilanden hoog zijn. Het weerhoudt in ieder geval een groot deel van de oud-studenten ervan om terug te keren naar de eilanden.

Conclusie

Dit rapport toont aan dat structurele verbeteringen noodzakelijk zijn om te voorkomen dat Caribische studenten in de voorbereiding, tijdens en na afloop van hun studie in Nederland vastlopen. Ondanks hun capaciteiten en talenten bemerken zij dat er minder aandacht kan worden besteed aan de studie, doordat zij hun energie nodig hebben voor het oplossen van problemen. Het moge duidelijk zijn dat een aantal van de in dit rapport aangestipte problemen voor álle studenten in Nederland geldt. Denk bijvoorbeeld aan de krappe woningmarkt waardoor het vinden van een studentenkamer bijna onmogelijk is, of een (hoge) studieschuld die terugbetaald moet worden. Voor Caribische studenten kunnen dergelijke knelpunten echter leiden tot problemen in het kwadraat. Zeker als na verloop van tijd duidelijk wordt dat bij het regelen van een aantal praktische zaken in de voorbereiding en bij aanvang van de studie in Nederland iets blijkt misgegaan, en er geen netwerk is waarop kan worden teruggevallen.
Uit de verhalen van de studenten komt vooral naar voren dat zij zich alleen voelen staan. In emotionele, maar ook in praktische zin. Vaak is onduidelijk wat zij mogen verwachten van een

6 De studiefinanciering van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) én een lening die vanuit de eilanden wordt verstrekt. Ook wel aangeduid als 'lokale lening'.

7 De lokale lening wordt voornamelijk aangewend voor de oversteek naar Nederland, de begeleiding bij het vinden van huisvesting en voor andere praktische zaken.

8 Zo kennen de Caribische delen van het Koninkrijk geen zorgtoeslag of huurtoeslag.

studie in Nederland, wat er op hen afkomt, bij wie zij moeten aankloppen voor hulp en welke acties ondernomen moeten worden om ervoor te zorgen dat alles goed geregeld is, zodat zij zich zonder allerlei beslommeringen kunnen richten op hun studie. Vanuit overheidsinstanties en onderwijsinstellingen wordt er te gemakkelijk van uitgegaan dat de Caribische studenten voldoende zelfredzaam zijn, weten wat er van hen wordt verwacht, en op de hoogte zijn van hun rechten en plichten. Dat bleek bijvoorbeeld uit het persoonlijke verhaal van Milena, waar de ambtenaar van de gemeente had verwezen naar de website van de Belastingdienst en zonder meer had verondersteld dat zij over een DigiD beschikte. De ambtenaar had zich onvoldoende gerealiseerd dat Milena hier niet bekend mee was en waarschijnlijk geen netwerk had tot wie zij zich met vragen kon wenden. Feit is nu eenmaal dat de Nederlandse samenleving zeer complex is en daarom is volledige zelfredzaamheid van burgers een illusie. Een extra steuntje in de rug kan dan nét het verschil maken en studenten als Milena op weg helpen de studie succesvol te beginnen en af te ronden.

Ik zie dat (overheids-)instanties (te) weinig oog hebben voor de (specifieke) behoeften van de groep Caribische studenten. De administratieve werkelijkheid van deze instanties sluit niet aan op de leefsituatie van deze studenten: jonge mensen die van ver komen en soms onder bijzonder moeilijke omstandigheden in Nederland verblijven. De instanties voeren regelingen uit en handelen ieder vanuit hun eigen perspectief. Op zich niet onbegrijpelijk, maar wel ingewikkeld voor de mensen die het betreft. Het feit dat Caribische studenten niet als zodanig worden geregistreerd maakt het extra lastig om hen te bereiken. Doordat een totaalbeeld ontbreekt van de situatie waarin de groep Caribische studenten zich bevindt, lijkt er een gevoel van urgentie te missen om de knelpunten waarover in dit rapport wordt gesproken, integraal aan te pakken en op te lossen. Want wie is verantwoordelijk? Mede door dit soort situaties voelen Caribische studenten zich ‘tweederangsburgers’ en vinden zij dat zij worden achtergesteld ten opzichte van hun (Europees-) Nederlandse medestudenten. Ik realiseer mij dat het een uitdaging is en blijft voor overheden om verschillende groepen burgers te bedienen en, waar nodig, maatwerk te leveren. Tegelijkertijd vind ik dat de overheid een zorgplicht heeft voor al haar burgers en daarmee de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat groepen burgers niet buiten de boot vallen. Dat betekent dat de overheid haar rol moet waarmaken als overheid voor álle Nederlanders, vanzelfsprekend óók voor de Nederlanders die wonen in of afkomstig zijn uit het Caribisch deel van het Koninkrijk. Dit vraagt om een overheid die hier oog voor heeft en alles doet wat binnen haar macht ligt om de fase voorafgaand, tijdens en na de studie in Nederland voor Caribische studenten zo eenvoudig mogelijk te maken en blokkades op te heffen. Een overheid die toegankelijk en inclusief is.

Aanbevelingen

Caribische studenten mogen verwachten dat de landen in het Koninkrijk zorgen voor een soepele overgang van het voorbereidend onderwijs op de eilanden naar het vervolgonderwijs in Nederland. Een overgang zonder belemmeringen. Ik vind dat de landen en betrokken instanties wat dat betreft aan beide kanten van de oceaan meer en beter kunnen samenwerken. Daarom dring ik erop aan dat de landen hier gezamenlijk concrete afspraken over maken teneinde fundamentele verbeteringen in de keten te bewerkstelligen. Met instemming heb ik kennisgenomen van het feit dat de onderwijsminister(s) de problemen herkennen en onderkennen. Ik waardeer dat er wordt gewerkt aan maatregelen ter verbetering, maar ik vind het wel lang duren. Daarom beveel ik de minister van OCW aan om de belemmeringen weg te nemen, door op onderstaande aandachtspunten zo snel mogelijk actie te ondernemen. Aangezien deze aandachtspunten onder verantwoordelijkheid van verschillende ministeries vallen, beveel ik de minister tevens aan hierbij de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties te betrekken.

- **Integrale informatieverstrekking in de voorbereiding**
  Aankomende studenten hebben bij de voorbereiding op de studie in Nederland behoefte aan tijdige en adequate voorlichting op verschillende terreinen. Ondanks dat er informatie over studies en het studeren online beschikbaar is en instanties jaarlijks voorlichting geven op de eilanden, missen zij een totaalbeeld. Onderwijsinstellingen verstrekken informatie over het onderwijs, DUO legt de studiefinanciering uit en begeleidende organisaties vertellen welke praktische zaken er bij de oversteek naar Nederland geregeld moeten worden. Het is vervolgens aan studenten om deze gefragmenteerde informatie samen te voegen tot één geheel. Deze versnipperde informatie is echter niet toereikend voor studenten om zich een zo compleet mogelijke voorstelling te maken van wat hen allemaal staat te wachten.

- **Beschikking over een BSN**
  Het is noodzakelijk dat Caribische studenten beschikken over een BSN zodat zij de mogelijkheid hebben om - voordat zij in Nederland zijn - een aantal praktische zaken te regelen. Daarmee kunnen veel problemen in Nederland worden voorkomen.

- **Toegang tot de Nederlandse basiszorgverzekering en zorgtoeslag**
  Nederlandse studenten die in Nederland studeren, zouden onderling geen verschil mogen ervaren in toegang tot de algemene basiszorgverzekering. Het valt niet uit te leggen dat Nederlandse studenten uit de Cariben daarin niet hetzelfde worden behandeld als Nederlandse studenten uit Europees Nederland.[9]

- **Informatie over (kwijtschelding) belastingen en over toeslagen**
  Caribische studenten zijn onbekend met het Nederlandse systeem van belastingen en toeslagen. Integrale informatie over hun fiscale rechten en plichten is daarom van groot belang, zowel voor de lokale als voor de rijksbelastingen en gedurende hun hele verblijf in Nederland.

- **Toegang tot psychologische begeleiding**
  Sociaal-emotionele en psychische problemen leiden vaak tot studie uitval en studievertraging bij Caribische studenten. Als onderdanen van het Koninkrijk mogen zij verwachten dat zij hierbij worden geholpen. Dat betekent allereerst bewustwording van deze problematiek bij alle betrokken partijen.[10] Ook vraagt het om laagdrempelige toegang tot psychologische hulp waar nodig. Vanuit de gedachte: voorkomen is beter dan genezen, is het goed om Caribische studenten van meet af aan daarin blijvend en proactief te begeleiden.

- **Integrale aflossing studieschulden**
  Oud-studenten klagen erover dat het totaaloverzicht ontbreekt van de studieschulden die uitstaan bij lokale instanties en bij DUO. Daarnaast valt niet te verklaren waarom lokale studieschulden van oud-studenten uit Bonaire, Sint-Eustatius en Saba wél worden betrokken bij de aflossing van de studieschuld bij DUO en lokale studieschulden van oud-studenten uit Curaçao, Aruba en St. Maarten niét. Het zou goed zijn als hierin één lijn wordt getrokken, zodat alle studenten op gelijke wijze hun studieschuld kunnen aflossen.

- **Automatische draagkrachtmeting bij terugkeer**
  Het systeem van draagkrachtberekening buiten Europees Nederland is complex. Voor studenten die na hun studie in Europees Nederland blijven, wordt automatisch het juiste aflossingsbedrag van hun studieschuld door DUO berekend. Studenten die na hun studie zijn teruggekeerd naar het Caribisch gebied moeten hiertoe bij DUO een verzoek indienen. Dat is

9 Zij lopen kans op onverzekerdheid en op substantiële schulden. Ook dat draagt bij aan het gevoel 'tweederangsburger' te zijn.

10 Onderwijsinstellingen, begeleidende instanties, hulpverlening, medestudenten.

niet redelijk, te meer omdat bij een te late indiening een aflossingsbedrag wordt vastgesteld zonder de draagkracht te betrekken. Vervolgens kan dit niet meer worden teruggedraaid. Voor deze groep studenten zou daarom ook automatisch een aflossingsbedrag op basis van de draagkracht moeten worden berekend.

Laten we er met elkaar voor zorgen dat jonge talenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk zonder extra kopzorgen succesvol in Nederland kunnen (gaan) studeren!

Den Haag, 16 december 2020

De Nationale ombudsman,
Reinier van Zutphen

Inhoudsopgave

Deon (31), kwam in 2010 van Aruba naar Nederland. In 2018 studeerde hij af aan de United POP in Amsterdam.

"Aruba is een plek waar alles heel langzaam gaat. Afspraken die gemaakt worden, worden vaker niet dan wel nagekomen, het tempo ligt laag. Je weet niet beter dan dat het leven zo is. Geen wonder dat het een cultuurshock is als je in Nederland komt."

Geen steun

"De eerste twee jaar in Nederland waren traumatisch. Omdat ik een mbo-studie ging doen, had ik geen recht op begeleiding. Alleen hbo-studenten of studenten die aan de universiteit studeren, hebben recht op hulp van het Arubahuis of een Arubalening. Ik kwam aan in Nederland met €800 op zak. Vooraf had ik contact gehad met een dame die alles voor me zou regelen, maar zij kwam niet opdagen. Gelukkig kwam een vriendin me verwelkomen op Schiphol en mocht ik, omdat ik nergens naartoe kon, twee nachten bij haar overnachten. Daarna moest ik echt weg. In de tussentijd bleef ik bellen met de dame die me zou opvangen in Nederland. Eindelijk kreeg ik haar te pakken en kreeg ik een plek om te slapen. Maar ineens werd de toegang tot het huis me ontzegd, ik moest ergens anders gaan slapen. Al mijn documenten lagen nog binnen, maar ik mocht ze niet pakken. Ik kreeg mijn paspoort en papieren niet meer terug. Ik wist me geen raad. Ik was bang, ik voelde me alleen en ik schaamde me zó. Als je je zo voelt, belemmert je dat in je beslissingskracht en doortastendheid. Alles ís al zo moeilijk, het enige wat je wilt, is stabiliteit. Gelukkig kreeg ik hulp van Nederlandse kennissen en uiteindelijk lukte het me mijn documenten terug te krijgen. Ik bemachtigde een kamertje waar ik voor €400 per maand kon verblijven.

Het was vreselijk daar. Er werd cocaïne gedeald, maar ik was in elk geval vrij. En omdat ik mijn papieren terug had, kon ik aan de slag. Naast mijn studie in de beveiliging had ik een baantje bij TNT Post. Via mensen die daar werkten, hoorde ik dat ik naar de gemeente kon gaan voor een DUO-lening. Toen begon het allemaal een beetje te lopen. Maar die eerste twee jaar... Als ik daaraan terugdenk, ga ik maar lachen zodat ik niet hoef te huilen."

Het koude Nederland

"Studenten die van de eilanden komen, moeten heel snel omschakelen. Van behoorlijk afhankelijk moet je in één klap onafhankelijk worden. Het leven in Nederland, alles wat er gebeurt, is énorm wennen: het niveau van het studeren, de snelheid van de maatschappij, de Nederlandse maatschappij zelf die enorm gestructureerd is. En omdat je hier alleen bent, kun je niet even leunen. Bij je familie aangeven dat je het moeilijk hebt, doe je ook niet zo snel. Doe je dat, dan faal je als persoon, als mens. Dat gevoel is er constant. Veel studenten die nu komen, hebben ouders die nooit in Nederland zijn geweest. Die families hebben geen idéé hoe het hier is. Die jongeren zijn de trots van de familie. Hoe kunnen ze toegeven dat ze het zwaar hebben? Al die angsten, daar moet je allemaal maar mee om zien te gaan. Angsten waar Nederlandse medestudenten geen idee van hebben. En neem de winter: echt een moeilijke periode. Je komt aan in augustus, maar in oktober begint het al donker te worden. Het regent elke dag, je wordt al licht depressief en dan moet de winter nog komen. In de herfst voelde ik mijn schouders al zakken. Het is donker, koud, je hebt geen zin, geen energie. Doe ik het wel goed? Gaat het lukken? Heb ik deze maand wel genoeg geld om rond te komen? Ben je op Aruba en heb je zorgen, dan loop je naar het strand en gaat ook de zon in je hoofd weer schijnen. De meeste Arubanen zijn heel sociale wezens, maar zijn ze hier, dan zie ik dat ook zij in de herfst en winter niet meer sociaal zijn. Ze voelen zich somber, iedereen sluit zich op. Inmiddels woon ik hier tien jaar. Ik heb leren omgaan met de cultuur, met het weer. Maar eraan gewend raken? Nee. Dat kan ik niet zeggen."

Financiële zelfmoord

“Desondanks denk ik er niet over om nu al terug te keren naar Aruba. Dat zou namelijk financiële zelfmoord zijn. Ik heb natuurlijk een studieschuld. Als ik die afbetaal op Aruba, dan zou ik mezelf dik in de vingers snijden. Het minimumloon op Aruba is €856,46, tegenover €1680,- in Nederland. Waardoor ik op Aruba twee maanden zal moeten werken om een bepaald bedrag af te lossen waarvoor ik in Nederland één maand hoef te werken. En dan heb ik nog niet eens meegenomen dat de kosten voor het levensonderhoud op Aruba vele malen hoger zijn dan die in Nederland.”

Voor- en nazorg

“Mijn collega en ik geven inmiddels vierdaagse workshops aan studenten van de eilanden die in Nederland komen studeren. We bootsen de Nederlandse maatschappij na. Stel een student komt te laat binnen, dan fluit ik heel hard en zeg: ‘Je trein is weg, die heb je gemist. Dat betekent dat je te laat bent voor de bus, dus je bent te laat op je examen.’ We proberen hen echt een ‘experience’ te geven, de studenten voor te bereiden op wat het betekent om in Nederland te leven. We pamperen de studenten niet. Zeggen niet: het komt wel goed, jullie gaan het prima doen. Nee, het wordt moeilijk om die en die reden. Geven real life voorbeelden. Wat voor een Nederlander doodnormaal is, is dat niet voor een Arubaan. Dingen als de belasting, als de trein pakken, spullen halen bij Ikea, dat je verplicht bent om een zorgverzekering af te sluiten: je hebt géén idee! Als ik al deze dingen had geweten voor ik in Nederland kwam, dan zou dat zó geholpen hebben.

Dat je als student van de eilanden door de Nederlandse overheid wordt gezien als een Nederlandse student die alle gebruiken met de paplepel ingegoten kreeg, die als het even tegenzit zo naar zijn ouders kan – nee. Dat klopt gewoon niet.”

1 Waarom dit onderzoek?

1.1 Aanleiding en achtergrond

Aanleiding voor dit onderzoek waren signalen die de Nationale ombudsman via verschillende kanalen ontving van - en over - studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk[11] die problemen ervaren als zij in Europees Nederland[12] (gaan) studeren of in Nederland hebben gestudeerd. De studenten zouden onvoldoende zijn voorbereid op het studeren in Nederland. Zo zou een aantal van hen door verschillende oorzaken zoals aanpassingsproblemen, heimwee, taalachterstand en culturele verschillen voortijdig afhaken. Daarnaast zouden (oud-) studenten in financiële problemen komen door moeizame communicatie met (overheids)instanties. Omdat deze signalen de Nationale ombudsman zorgen baarden, besloot hij een onderzoek uit eigen beweging in te stellen.

> Caribische jongeren die de middelbare school hebben afgerond en verder willen leren zullen de eilanden moeten verlaten. Vanwege de kleinschaligheid van de eilanden is het aanbod voor vervolgonderwijs beperkt. Ieder jaar vertrekken zo'n 1.000 Caribische jongeren om in Nederland hoger onderwijs te gaan volgen. Het aantal dat zich jaarlijks in Nederland aanmeldt voor het middelbaar beroepsonderwijs wordt op 600 geschat.

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) stelde in februari 2020, in overleg met de onderwijsministers van de drie zelfstandige landen in het Koninkrijk, een soortgelijk onderzoek in. Dit naar aanleiding van de op 31 augustus 2019 naar de Tweede Kamer gestuurde Monitor Beleidsmaatregelen hoger onderwijs 2018-2019, waaruit onder meer bleek dat het rendement van Caribische studenten die in Nederland studeren laag is en eerder genomen maatregelen niet hebben geleid tot een duidelijke verbetering. In januari 2021 bespreken de vier onderwijsministers de resultaten van dat onderzoek tijdens het zogenaamde Ministerieel Vierlandenoverleg. Met dit rapport wil de ombudsman aandacht vragen voor de knelpunten waar Caribische studenten tegenaan lopen, zodat álle studenten binnen het Koninkrijk gelijke kansen hebben.

1.2 Doel- en vraagstelling

Dit onderzoek richt zich op de vraag welke knelpunten studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk ervaren als zij in Nederland (gaan) studeren of in Nederland gestudeerd hebben. De ombudsman wil weten waar deze (oud)studenten in de praktijk tegenaan lopen, waar dilemma's zitten en wat mogelijke oplossingsrichtingen zijn. Welke oplossingsrichtingen en ondersteuning verwachten Caribische studenten zelf van de overheid en onderwijsinstellingen, en wat mógen zij in dat opzicht in redelijkheid verwachten? Het onderzoek heeft tot doel om tot aanbevelingen te komen die zien op het voorkomen van het (voortijdig) uitvallen van Caribische studenten tijdens hun studie en het in financiële problemen raken na hun studie. In het onderzoek staan de ervaringen en de verhalen van deze studenten centraal.

---

11 Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat sinds 2010 uit vier zelfstandige landen: Nederland, Curaçao, St. Maarten en Aruba, dat vanaf 1986 een Status Aparte had. De eilanden Bonaire, St. Eustatius en Saba zijn openbare lichamen binnen Nederland en worden ook wel aangeduid als Caribisch Nederland. Voor de leesbaarheid wordt in dit rapport geschreven over de Caribische eilanden of het Caribisch deel van het Koninkrijk in het geval dat Aruba, Curaçao, St. Maarten, Bonaire, St. Eustatius en Saba worden bedoeld.

12 Voor de leesbaarheid van het rapport wordt hierna gesproken over Nederland.

1.3 Afbakening

Dit onderzoek heeft uitsluitend betrekking op studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk die in Nederland (gaan) studeren en in Nederland hebben gestudeerd. Caribische studenten die buiten Nederlands grondgebied studeren zijn in dit onderzoek niet meegenomen.

1.4 Aanpak

De Nationale ombudsman is bevoegd over Caribisch Nederland, maar niet over Curaçao, St. Maarten en Aruba. Deze eilanden hebben, met uitzondering van Aruba, een eigen ombudsvoorziening.[13] De ombudsman heeft ten behoeve van het onderzoek de samenwerking gezocht met de ombudsmannen van Curaçao en St. Maarten.

De Nationale ombudsman heeft onderzoeksbureau EMMA te Den Haag opdracht gegeven een vragenlijst[14] uit te zetten onder Caribische studenten die in Nederland studeren of in Nederland hebben gestudeerd. In totaal hebben 624 studenten deze vragenlijst volledig ingevuld. Ook heeft EMMA een aantal focusgroepgesprekken met Caribische studenten georganiseerd waarin dieper op de problematiek is ingegaan.[15] Tijdens het onderzoek hebben onderzoekers van de Nationale ombudsman meermalen gesproken met medewerkers van het ministerie van OCW. Ook werd gesproken met Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), de Sociale Verzekeringsbank (SVB), de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG), het Arubahuis, Zorgverzekeringslijn[16], Kences[17], Stichting DUWO[18], SSH Student Housing, WeConnect[19], Vereniging Levende Talen Papiaments, HvAnti[20], Stichting Studiefinanciering Curaçao (SSC), TuranGoeloe[21], Unified St. Maarten Connection (USC)[22], Stichting Kompas For Students[23], drie (hbo-) studenten en een docent van een hogeschool. Daarnaast is een aantal webinars bijgewoond.[24] Voorts zijn relevante beleidsdocumenten, Kamerstukken en rapporten in dit onderzoek betrokken.

Het onderzoek is afgesloten met twee rondetafelgesprekken met diverse begeleidende organisaties, (overheids-) instanties en ombudsmannen. Deze twee gesprekken vonden plaats op 10 november 2020. Voorafgaand aan de gesprekken zijn de voorlopige bevindingen aan de deelnemers verzonden. Zij werden in de gelegenheid gesteld hier schriftelijk op te reageren. Tot slot zijn zeven Caribische studenten[25] geïnterviewd. Deze interviews zijn steeds in een apart kader in het rapport opgenomen en bevatten hun persoonlijke verhaal. Zij beschrijven wat zij hebben ervaren of waar zij tijdens of na hun studie in Nederland tegenaan zijn gelopen.

---

13 De verwachting is dat op korte termijn een Arubaanse ombudsman wordt geïnstalleerd.

14 Deze vragenlijst was in het Nederlands, Engels en Papiaments opgesteld.

15 Zie verder bijlage 1: de methodologische verantwoording.

16 Zorgverzekeringslijn is een initiatief van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en is onderdeel van Stichting Klachten en Geschillen Zorgverzekeringen.

17 Kences, Kenniscentrum voor studentenhuisvesting.

18 Stichting DUWO is een aanbieder van studentenhuisvesting.

19 WeConnect is een educatieve stichting en legt zich toe op de verbinding van culturen, de Nederlandse met de Antilliaanse en Arubaanse cultuur.

20 HvAnti is een netwerk en vereniging voor studenten aan de Hogeschool van Amsterdam afkomstig uit Aruba, Curaçao, Bonaire, St. Maarten, Saba of St. Eustatius.

21 TuranGoeloe is een organisatie die sinds 2016 internationale studenten begeleidt met het proces van wonen en studeren in Nederland.

22 USC is een organisatie die studenten uit St. Maarten begeleidt.

23 Stichting Kompas for Students, een initiatief van studenten zelf, verzorgt praktische workshops voor voornamelijk Arubaanse studenten.

24 Een webinar van DUO over studiefinanciering en een webinar bij WeConnect om de aankomende Caribische studenten voor te bereiden op hun studie in Nederland. Op 17 november 2020 heeft een medewerker van de ombudsman bij een digitale bijeenkomst, georganiseerd door de Vereniging Levende Talen Papiaments, een toelichting gegeven op dit onderzoek.

25 Eén van de geïnterviewde studenten heeft op verzoek een gefingeerde naam gekregen.

1.5 Leeswijzer

In dit rapport wordt in hoofdstuk 2 eerst ingegaan op de belangrijkste knelpunten die Caribische studenten ervaren voordat zij naar Nederland komen om te studeren. Hoofdstuk 3 beschrijft een aantal knelpunten en problemen waar Caribische studenten met name tijdens hun studie in Nederland tegenaanlopen. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de fase na het studeren. In de bijlagen is achtergrondinformatie opgenomen. De verslagen van de twee rondetafelgesprekken van 10 november 2020 zijn in de eerste bijlage opgenomen. De tweede bijlage bevat een methodologische verantwoording en in bijlage 3 staat de vragenlijst. In elk hoofdstuk staan citaten van studenten en organisaties uit gesprekken en uit de (open antwoordopties uit) de vragenlijst. De citaten of stukjes tekst in dit rapport, die soms uit het Engels of Papiaments zijn vertaald, zijn bedoeld om verschillende zienswijzen en perspectieven van studenten te illustreren. Dit is hun verhaal en het zijn hun ervaringen.

Tays (25) kwam in 2016 van Aruba naar Nederland. Ze startte met de hbo-studie rechten maar stapte over op International business. Ze zit in haar vierde jaar.

“Als meisje wist ik al dat ik later in Nederland wilde studeren en dat het rechten moest worden, wist ik ook al. Maar eenmaal in Nederland merkte ik al snel dat die studie het niet was voor mij. Ik vond de studie niet leuk en daarnaast voelde ik me zó eenzaam in de klas. Toen ik kwam, waren alle groepjes al gevormd. Ik was de enige Arubaan en de enige niet in Nederland geboren student. Er was een meisje dat me hielp, maar zij begreep mijn frustraties niet, snapte niet waar ik tegenaan liep. Op een gegeven moment moest ik een presentatie houden. Dat was zó ongemakkelijk. Iedereen keek me raar aan, mijn accent was anders. Het was een dieptepunt.

Ik voelde me heel eenzaam, was doodongelukkig en had heimwee. Ik was zo alleen, had geen vriendinnen, er was niemand die mij begreep, mijn gewoontes begreep. Vooral vriendschap heb ik zo gemist dat eerste jaar, doordat ik geen aansluiting had. In de klas was het ‘strictly business’. Je doet een opdracht met elkaar en klaar. Zo krijg je ook geen band met je klasgenoten.

Daarnaast moest ik erg wennen aan de botheid van Nederlanders, hoe direct ze zijn. Ook het duidelijk verschil in humor tussen Arubanen en Nederlanders maakte het lastiger om aansluiting te vinden. Na die vreselijke presentatie wist ik: dit gaat ‘m echt niet worden. Wel had ik nu als voordeel dat ik bij alle open dagen kon kijken. Bij de studie international business ging mijn hart sneller kloppen. Ik zit nu in mijn vierde jaar en hoop binnen niet al te lange tijd af te studeren.”

Het eerste jaar

“Voor ik in Nederland kwam, had ik me al proberen voor te bereiden door naar filmpjes en video’s te kijken, maar toch was het alsof ik in een compleet andere wereld terechtkwam. Als je het niet hebt meegemaakt, weet je niet hoe het is. Je moet zó wennen. En ondertussen moet er gewoon veel gebeuren: je moet je aanmelden bij de hogeschool, woonruimte vinden, een rekening openen, uitzoeken hoe het ov werkt. Hoe zit het met de belastingen, je studiefinanciering en je verzekeringen? Als ik beter voorbereid was geweest, had alles me niet zo veel tijd gekost en had ik niet steeds zelf het wiel uit hoeven vinden. Met de wetenschap van nu had ik me al jaren eerder ingeschreven bij room.nl en studentenwoning.nl. Later kwam ik erachter dat sommige scholen op Aruba wel een soort excursie ‘Nederland’ doet met havo- en atheneumleerlingen. Nou, dat had ik ook wel willen hebben.”

Taalbarrière

“Vooral het eerste jaar had ik moeite met Nederlands. Thuis spreken we Papiaments en af en toe Engels, het bleek dat de beheersing van de Nederlandse taal absoluut niet toereikend was. Ik was heel onzeker over mezelf. Doe ik het goed? Kunnen mensen mij begrijpen? Het eerste jaar zette ik elke ochtend om 7 uur ’s ochtends de NOS aan om te horen wat er speelde in het nieuws en keek ik Nederlandse series om mijn taal te verbeteren. Maar dat je hier niet voor wordt gecompenseerd, of dat hier geen rekening mee wordt gehouden, is gewoon unfair.”

Studievertraging

“In 2018, in mijn tweede jaar, liep ik studievertraging op. Mijn moeder kreeg voor de derde keer de diagnose kanker en met spoed ging ik terug naar Aruba. Ze zou nog drie maanden leven, het werden twee weken. Ik was net weer terug in Nederland maar moest direct terug om haar te begraven. Daarom heb een heel blok gemist. De dag waarop ik terugkwam, ging ik direct weer naar school, dezelfde dag nog. Tijd om te rouwen nam ik niet. Ik had maar één focus: werk, school, werk, school. Een paar maanden later stortte ik in. Ik kon niet meer, kreeg een soort burn-out. Ik kon letterlijk niet meer opstaan. Had heel zware hoofdpijnen en was dood- en doodmoe.

Op Aruba zoek je niet zo snel hulp als je in de problemen zit. Je wilt niemand lastigvallen met jouw ellende. Uiteindelijk besloot ik me aan te sluiten bij een studentennetwerk voor Arubaanse

studenten. Dat heeft me enorm geholpen. Ik werd mentor voor eerstejaarsstudenten. Dat ik nu andere eerstejaars studenten kan helpen, is helend voor mij.”

Botheid en discriminatie

“Dat ik moest wennen aan de botheid van de Nederlanders, noemde ik al. Inmiddels ben ik erachter dat ik gewoon net zo bot moet zijn, anders lopen mensen over je heen. Desondanks kreeg ik een tijdje terug, voor corona, een opmerking waar ik steil van achterover sloeg. Ik had in de RAI een baantje in de bediening. Een collega zei recht in mijn gezicht: ‘O, dit doe je vaker, witte mensen bedienen, dit is voor jou bestemd.’ Ik was helemaal van mijn sokken geblazen. Wist niet wat te zeggen. Ongelofelijk en bizar zoiets.”

Nooit opgeven

“Het is echt zwaar geweest maar opgeven: nee, nooit. Dat heb ik ook van huis uit meegekregen: dóórgaan. Net als mijn moeder deed. Zij is mijn grootste voorbeeld en dat papiertje ga ik hoe dan ook halen, ook voor haar. Ik kwam hiernaartoe om te studeren, ik kwam hier voor mijn toekomst, ik wil mijn doel bereiken. Makkelijk is het niet geweest en is het vaak nog steeds niet. Je hebt het absoluut zwaarder dan de medestudenten van wie de wieg in Nederland stond. Je wordt dan wel als Nederlander gezien, maar je staat wél op achterstand. En dat is niet eerlijk.

Ik hoop dat er in de toekomst wel dingen gaan veranderen voor studenten die van de eilanden komen. Hoewel ik Aruba mis, zal ik er voorlopig niet naar terugkeren. Ik ben nu gewend hier. En eigenlijk zouden dingen moeten veranderen op Aruba, qua innovatie en qua sollicitatieprocedures. Als je op Aruba geen sterke achterban hebt, ben je nergens. Misschien ga ik wel terug als dat verandert. Desondanks mis ik het eiland. Mijn vrienden, mijn opa en oma. Ik heb hen al twee jaar niet meer gezien en ze missen me vreselijk en ik hen.”

2 Knelpunten tijdens de voorbereiding op het studeren

2.1 Inleiding

De Nationale ombudsman ontving signalen dat Caribische jongeren voor aanvang van hun studie in Nederland gebrek hebben aan goede en gerichte informatie over de studie en nauwelijks begeleiding krijgen bij het maken van de uiteindelijke studiekeuze. Decanen van de middelbare scholen op de eilanden zouden onvoldoende zijn toegerust om aankomende studenten te begeleiden in hun studiekeuze. Dit, omdat zij deze taak vaak naast hun gewone werk als docent moeten doen en te weinig tijd krijgen om de begeleiding serieus op te pakken. Ook de loopbaanoriëntatie op de eilanden zou minder goed ontwikkeld zijn waardoor aankomende studenten een 'gap' ervaren tussen het studiekeuzeadvies en hun vooropleiding. Een student:

> "Ik koos een studie uit een oud boek dat we op school konden bekijken en op basis van een paar gesprekken met leraren. Onder druk van mijn ouders."

Voorts zouden Caribische studenten voorafgaand aan de studie in Nederland problemen ervaren bij het regelen van een aantal praktische zaken. In dit hoofdstuk wordt nader op deze knelpunten ingegaan.

2.2 Weinig aandacht voor het kiezen van een passende studie

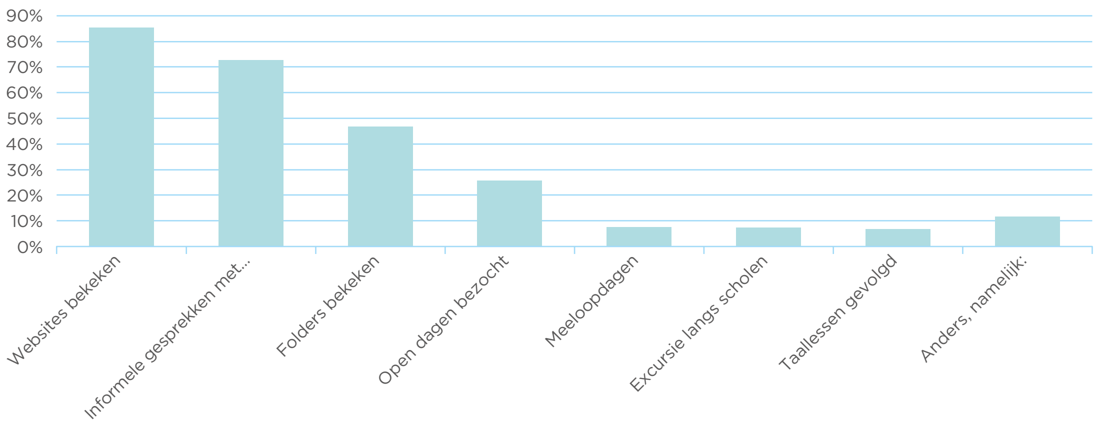
In gesprekken met instanties die Caribische studenten begeleiden werd meermalen benadrukt dat het voor veel Caribische studenten geen gemakkelijke opgave is om uit te vinden welke studie passend is. Nog te vaak kiezen jongeren voor een bepaalde studie vanwege de status of omdat hun ouders, broers, zussen en vrienden die studie óók hebben gedaan. Hoewel er beroepenmarkten worden georganiseerd, voorlichting wordt gegeven en de nodige informatie online of via folders wordt aangeboden, verdiepen aankomende studenten zich (te) weinig in wat een studie precies inhoudt. Volgens begeleidende instanties zouden Caribische jongeren meer hulp moeten krijgen bij het maken van de juiste studiekeuze, omdat dit in een later stadium veel problemen kan voorkomen. Dat werd ook door studenten zelf beaamd:

> "Je kunt wel informatie krijgen op de website van de scholen. Maar het is niet hetzelfde als je bijvoorbeeld een meeloop- of een studiedag hebt meegemaakt. Die keuze hebben we niet. Dan is het wel een shock als je begint met je studie en je wordt geconfronteerd met iets anders dan wat je op de website hebt gelezen."

Caribische studenten die aan dit onderzoek hebben meegedaan, lieten weten dat zij zich bij het maken van een studiekeuze voornamelijk hebben laten leiden door gesprekken met familie en/of vrienden en informatie van websites, zie figuur 2.1. Ook kennissen of familieleden die al in Nederland wonen bleken voor veel studenten in spé een belangrijke informatiebron te zijn. Een student:

> "Mijn nicht, die al zo'n zeven jaar in Nederland woont, heeft mij geholpen."

Elk jaar zijn er studenten die besluiten eerder naar Nederland te komen om de open dagen te bezoeken. Helaas is deze mogelijkheid niet voor iedereen weggelegd. Gelukkig bieden sommige hogescholen en universiteiten sinds enkele jaren de mogelijkheid van online proefstuderen. Een initiatief dat door aankomende studenten erg wordt gewaardeerd omdat het hen in staat stelt zich beter te oriënteren op een studiekeuze. Wél werd aangegeven dat deze virtuele open dagen veelal in de ochtenden worden georganiseerd. Vanwege het tijdsverschil van vijf uur worden de Caribische studenten min of meer gedwongen deze bijeenkomsten 's nachts bij te wonen. Het zou helpen als deze open dagen naar de middagen worden verplaatst.

Figuur 2.1: Oriëntatie op studiekeuze (n = 624)

Excursies en meeloopdagen
Uit de vragenlijst kwam verder naar voren dat er relatief weinig wordt deelgenomen aan meeloopdagen en excursies naar Nederland, terwijl uit de (focusgroep)gesprekken met studenten bleek dat hier wel animo voor is. De studenten die deelnamen aan een excursie waren er achteraf tevreden over.

> "Ook zijn wij vanuit St. Maarten voor anderhalve week op excursie naar Nederland gegaan om scholen te bezoeken. Of dit gebeurt hangt ervan af of de school daarvoor genoeg geld heeft. Net voordat we naar Nederland kwamen, moesten we twee weken lang elke dag naar het overheidsgebouw. Daar zijn dan mensen die in Nederland hebben gestudeerd of nog bezig zijn met studeren. Zij komen dan om te praten over hun ervaringen, wat we wel en wat niet moeten verwachten."

Niet iedere Caribische student kan deelnemen aan een excursie naar Nederland. Deze mogelijkheid is afhankelijk van de school en het eiland waarop een jongere woont. Naast een oriëntatie op de studiekeuze hebben excursies ten doel de studenten kennis te laten maken met de Nederlandse samenleving.

Dat dit geen overbodige luxe is, bleek uit het groot aantal ingevulde open antwoorden in de vragenlijst waarin studenten aangaven dat zij zich onvoldoende hadden gerealiseerd hoe het is om in Nederland te studeren. Ook gaven zij aan een onvolledig beeld te hebben van de wijze waarop de Nederlandse samenleving verschilt van de samenleving die zij kennen. Het gemis aan kennis over de Nederlandse samenleving ervaren ook organisaties die studenten begeleiden. Zij zien dat (potentiële) studenten hier nauwelijks iets over meekrijgen. Eén organisatie lichtte

toe dat zij studenten wat dat betreft een basis proberen mee te geven. Veel van de studenten zijn nog nooit in Nederland geweest en hebben 'echt geen idee'. Het is een cultuurschok. Zo werd het voorbeeld gegeven van een studente die na een maand in een relatief kleine stad in Nederland te hebben verbleven zo snel mogelijk terug wilde naar Bonaire omdat zij het er veel te druk vond. Of de student die zonder jas en zonder lange broek naar Nederland kwam. Hij had zich helemaal niet gerealiseerd hoe koud het in Nederland kan zijn. En niemand had hem daarop gewezen. Daarom zou er, zo stelde een aantal studenten daarnaar gevraagd voor, een documentaire gemaakt moeten worden over studenten die hier al in Nederland zijn. Hierin kunnen zij vertellen over hun studie, over hun studentenleven met bijbehorende positieve en negatieve aspecten, over de samenleving, het weer en het openbaar vervoer. Tot slot werd in gesprekken opmerkelijk vaak benadrukt dat Nederlandse overheidsinstanties en onderwijsinstellingen zich onvoldoende realiseren wat er allemaal van aankomende Caribische studenten - die hier nauwelijks op worden voorbereid - wordt gevraagd.

2.3 Inschrijven voor een studie is vooral voor mbo-studenten lastig

Als een student de keuze heeft gemaakt om in Nederland een studie te volgen, kan hij zich hiervoor inschrijven. Hoe dit proces verloopt is afhankelijk van het niveau van de studie.

Hbo- en wo-niveau

De websites van hogescholen en universiteiten verwijzen een student door naar Studielink.[26] Op deze website kunnen studenten zich zowel in het Nederlands als in het Engels inschrijven. Dit kan ook zonder DigiD, wat betekent dat een student geen Burgerservicenummer (BSN) nodig heeft. Er staan handleidingen in het Nederlands en Engels en er wordt uitgelegd hoe de inschrijving in zijn werk gaat. Op deze wijze kunnen de potentiële studenten zich, vanaf het eiland waar zij wonen, inschrijven bij de hogeschool of universiteit van hun keuze.

Mbo-niveau

Studenten die een mbo-opleiding in Nederland willen volgen, dienen zich in te schrijven via het digitale aanmeldingsformulier op de website van de school.[27] Een mbo-student dient dan in beginsel een BSN in te vullen. Omdat studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk niet over een BSN[28] beschikken voordat zij naar Nederland komen, krijgen zij meestal de mogelijkheid om zich schriftelijk aan te melden. Studenten kunnen hiervoor veelal een papieren aanmeldingsformulier op de website van de school downloaden.

Sommige studenten worstelen met de inschrijving als zij hierbij geen hulp of begeleiding krijgen. Vooral de inschrijving op een mbo-school in Nederland kan problemen opleveren. Een organisatie die Caribische studenten begeleidt vertelde dat dit komt doordat de aankomende mbo-studenten op de eilanden geen BSN hebben. Studenten ontvangen pas nadat zij in Nederland zijn aangekomen en zich hebben ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP) van de gemeente, een BSN. Dat is meestal pas in juli of augustus, maar dan zitten de meeste opleidingen al vol. Volgens deze organisatie speelt dit probleem sinds vijf jaar. Daarvóór konden mbo-studenten, net als hbo- en wo-studenten, zich wel aanmelden zonder BSN.
Een andere reden waardoor mbo-studenten moeite hebben om zich vanaf de eilanden aan te melden voor een opleiding, heeft te maken met het feit dat zij zich niet kunnen aanmelden voor

26 Studielink is het platform van hogescholen en universiteiten, de onderwijskoepels VSNU en Vereniging Hogescholen en DUO voor samenwerking en vernieuwing in het hoger onderwijs op het gebied van informatie en administratie in het domein Student & Onderwijs.

27 https://www.bekijkjetoekomstnu.nl/artikel/aanmelden-voor-het-Mbo 17-09-2020.

28 Daarvoor moet je je inschrijven in de Basisregistratie Personen (BRP) en dat kan pas in Nederland.

een persoonlijk intakegesprek in het voorjaar voorafgaand aan het studiejaar. Dat is vanwege de grote afstand feitelijk gewoonweg niet mogelijk. Begeleidende organisaties proberen dan met de onderwijsinstelling in gesprek te gaan en vaak lukt het dan wel om de aanmelding te regelen. Helaas doet hetzelfde probleem zich het jaar erna weer opnieuw voor als een nieuwe mbo-student zich meldt. Wat dat betreft zouden scholen zich flexibeler mogen opstellen, aldus één van de begeleidende organisaties.

Een soortgelijk probleem kan zich voordoen bij de decentrale selectie van geneeskunde-studenten. Ook van aankomende geneeskundestudenten wordt verwacht dat zij zich voorafgaand aan het studiejaar melden voor een aantal gesprekken en testen. Dat zou eigenlijk geen probleem moeten opleveren omdat de wetgever onderwijsinstellingen heeft verplicht om bij hun selectieprocedure rekening te houden met Caribische studenten.[29] Het is immers voor deze groep praktisch gezien ondoenlijk mee te doen aan bepaalde selectieactiviteiten in Nederland.[30] De praktijk leert echter dat er nog wel gedoe over kan ontstaan, zo werd in diverse gesprekken naar voren gebracht. Daarom start elk jaar een aantal van deze studenten eerst met een andere studie, bijvoorbeeld biomedische wetenschappen of biologie, om zich gedurende dat studiejaar aan te melden voor geneeskunde. Alleen op deze manier kunnen zij voldoen aan de gestelde vereisten.[31]

2.4 Het regelen van een aantal praktische zaken voorafgaand aan de studie levert vaker problemen op

De studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk moeten veel dingen regelen, voordat zij aan hun studie in Nederland kunnen beginnen. Denk bijvoorbeeld aan het regelen van studiefinanciering, het zorgen voor huisvesting in Nederland of het aanvragen van een zorgverzekering. Deze zaken moeten voorafgaand aan het vertrek geregeld zijn, anders ontstaan er na aankomst in Nederland direct al een hoop problemen. Caribische studenten lopen er op verschillende momenten tegenaan dat een BSN niet al op de eilanden kan worden verstrekt. Een BSN is nodig om een bankrekening te kunnen openen of om een verzekering af te sluiten. Een student schreef:

> “[...] Er wordt veel informatie gegeven, maar er wordt niet echt geluisterd. Het zou handig zijn om hier een DUO-kantoor te hebben om het proces hier af te ronden en het zou ook nuttig zijn als het proces van het aanvragen van het BSN zou kunnen plaatsvinden vanuit het Caribisch gebied. Niets kan zonder dat nummer worden gedaan.”

Het vinden van woonruimte bleek overigens veruit het grootste obstakel te zijn geweest van alle praktische zaken die voorafgaand aan de studie geregeld moeten worden.[32] Vooral het op afstand regelen van woonruimte is lastig. Zo benoemde een student dat het hem moeite had gekost aan instanties uit te leggen dat hij niet in persoon kon langskomen en dat hier geen enkel begrip voor was. Ook lopen studenten er tegenaan dat zij op voorhand worden geweigerd voor kamers die ‘only for Dutch’ zijn en onbekend zijn met de ‘Nederlandse markt’ voor studentenkamers. In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de praktische zaken die aankomende studenten (vooraf) moeten regelen.

---

29 Artikel 7.53 lid 3 Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Zie ook het opiniestuk van medische hoogleraren op de eilanden: https://www.medischcontact.nl/nieuws/laatste-nieuws/artikel/laat-meer-studenten-van-caribische-eilanden-toe.htm

30 Memorie van Toelichting Wet Kwaliteit in verscheidenheid hoger onderwijs, pagina 14.

31 Hierdoor moeten zij een jaar langer gebruik maken van studiefinanciering.

32 Uit de vragenlijst bleek dat van 608 studenten die op zoek waren gegaan naar woonruimte meer dan de helft (62%) het moeilijk of zeer moeilijk had gevonden om dit te regelen.

- **Aanvragen studiefinanciering**

DUO verzorgt regelmatig voorlichtingsbijeenkomsten in het Caribisch deel van het Koninkrijk voor toekomstige studenten. Tijdens deze bijeenkomsten wordt aan de toekomstige studenten uitgelegd hoe de studiefinanciering moet worden aangevraagd, waar de studiefinanciering uit bestaat én er wordt verteld dat het een lening betreft die na de studie moet worden terugbetaald. Dat deze informatie op de eilanden hard nodig is, blijkt onder meer uit het volgende citaat:

> "Ik vind dat ik onvoldoende voorlichting heb gekregen over de consequenties van de lening die we aangaan voor onze studie. Je hebt die lening nodig als je in Nederland wilt studeren, want je ouders kunnen het anders niet betalen. Maar zo'n lening heeft gevolgen voor een groot deel van je leven na je studie."

Een student kan voorafgaand aan zijn verblijf in Nederland op de eilanden studiefinanciering aanvragen. Na de aanvraag krijgt hij een formulier thuisgestuurd. Dit formulier moet worden meegenomen naar Nederland. Eenmaal in Nederland moet de student nog de benodigde gegevens invullen (BSN, adres en bankrekeningnummer). Als alles op tijd is ingediend kan de student vanaf september gebruikmaken van het studentenreisproduct én ontvangt hij de studiefinanciering. Omdat lokale instanties soms tijd nodig hebben om de benodigde stukken aan te leveren, is het verstandig dat er niet te lang wordt gewacht met het aanvragen van de studiefinanciering.

In de praktijk blijkt dat het gelukkig niet zo vaak voorkomt dat de studenten hun aanvraag voor studiefinanciering niet op tijd rond hebben. Dat is mede te danken aan de begeleidende organisaties die studenten hierin ondersteunen. Als een student wél te laat is met de aanvraag, dan kan er altijd nog met terugwerkende kracht worden uitgekeerd. Ook een voorlopige reisvoorziening en aanvullende beurs behoren dan tot de mogelijkheden. Om in aanmerking te komen voor studiefinanciering gelden voor alle studenten, ongeacht de woonplaats, dezelfde voorwaarden.[33]

> **Voorwaarden studiefinanciering DUO**
> Om in aanmerking te komen voor studiefinanciering geldt voor mbo-studenten een minimumleeftijd van 18 jaar. Voor hbo- en wo-studenten gelden geen minimumleeftijdeisen. Wél geldt voor hbo- en wo-studenten bij de start van de studie, de maximumleeftijd van 29 jaar. Een opleiding moet minimaal één jaar duren en de opleiding moet erkend zijn. Het moet gaan om een opleiding in voltijd of duaal. Een deeltijd of bbl-opleiding geeft geen recht op studiefinanciering. Nederlanders én buitenlandse studenten met een verblijfsvergunning type II, III, IV en V kunnen studiefinanciering krijgen.

De eilanden verstrekken desgevraagd ook studieleningen aan studenten van het eigen eiland die Nederlander zijn en die in Nederland willen studeren. Voor veel studenten die vanuit het Caribisch deel van het Koninkrijk naar Nederland verhuizen, zijn de kosten die gerelateerd zijn aan de verhuizing naar Nederland (te) hoog. Vaak gaat het om kosten als het vliegticket, de kosten voor huisvesting, de inrichting en een aantal eerste basiszaken. Lokale studieleningen kunnen uitkomst bieden als studenten de verhuizing naar Nederland niet zelf kunnen financieren. Ook kunnen deze

33 Deze voorwaarden hebben betrekking op nationaliteit, leeftijd en onderwijssoort en zijn opgenomen in de Wet Studiefinanciering 2000.

studieleningen dienen als aanvulling op de maandelijkse studiefinanciering van DUO. Per eiland gelden er verschillende voorwaarden om in aanmerking te komen voor een lokale studielening.

Voorwaarden en hoogten van termijnbedragen van lokale studieleningen

Aruba
De lokale studielening in Aruba heet de 'Arubalening'. Studenten kunnen deze lening aanvragen bij de Directie Onderwijs Aruba. Arubanen die jonger zijn dan 30 jaar en naar Nederland verhuizen voor hun wo- of hbo-opleiding[34] komen in aanmerking voor de Arubalening. In het eerste half jaar hebben zij recht op een startpakket van €7600. De student kan daarna gedurende maximaal vijfenhalf jaar een optionele termijnuitbetaling van €1614 per half jaar aanvragen.

Curaçao
Ook in Curaçao kunnen studenten een lokale 'studiefinanciering' afsluiten. De organisatie waar de lening moet worden aangevraagd heet de Stichting Studiefinanciering Curaçao (SSC). Curaçaose studenten tot 30 jaar komen in aanmerking voor de lokale studiefinanciering als zij een mbo 4-, hbo- of wo-opleiding in Nederland gaan volgen. De basislening bedraagt €720 per jaar. Van dit bedrag wordt 30% omgezet in een gift wanneer de student binnen tien jaar een diploma behaalt. Studenten komen in aanmerking voor een aanvullende lening van maximaal €1700 per jaar als zij aannemelijk kunnen maken dat de basislening onvoldoende toereikend is voor het bekostigen van de studie. Daarnaast kunnen studenten een huisvestingsfinanciering van €1700 bij SSC aanvragen. Als voorwaarde voor de huisvestingsfinanciering geldt dat de student een huurovereenkomst moet hebben afgesloten met SSC, dan wel met een door SSC goedgekeurde instelling voor studentenhuisvesting.

St. Maarten
In St. Maarten wordt aan studenten tussen de 18 en 26 die naar Nederland verhuizen 'Study Financing' verstrekt door de Division Study Financing. Als de ouders samen meer dan €95.000 verdienen, vervalt het recht op deze studielening. Eerstejaarsstudenten komen in aanmerking voor jaarlijks €3000 en ouderejaarsstudenten voor €600 per jaar. Er wordt alléén studiefinanciering verstrekt aan studenten die een studie hebben gekozen die valt binnen de sector die volgens de overheid van St. Maarten prioriteit heeft. Daarnaast komen de studenten met de beste studieresultaten als eerste in aanmerking voor de studielening.

BES-eilanden[35]
Studenten jonger dan 30 jaar die vanuit Caribisch Nederland naar (Europees) Nederland komen om te studeren, kunnen een opstarttoelage aanvragen bij de Rijksdienst Caribisch Nederland. De opstarttoelage betreft een eenmalige uitkering van €2.327 aan prestatiebeurs en €4.653 aan lening. De prestatiebeurs wordt omgezet in een gift als de student zijn diploma binnen tien jaar behaalt.

---

34 Mbo-studenten hebben geen recht op de Arubalening.

35 Hiermee worden Bonaire, St, Eustatius en Saba bedoeld. Deze eilanden maken als bijzondere gemeenten deel uit van Nederland en worden meestal aangeduid als Caribisch Nederland.

- **Uitschrijving bij de afdeling Burgerzaken moet niet worden vergeten**

Als iemand langer dan vier maanden in Nederland gaat wonen, dient hij zich in te schrijven in de BRP van de gemeente. Hoewel de inschrijving in de BRP pas ná aankomst in Nederland kan worden geregeld, moet de student hiervoor op de eilanden wel een aantal voorbereidende handelingen treffen, zodat de inschrijving in de BRP spoedig verloopt.[36]

Een voorwaarde om ingeschreven te kunnen worden in de BRP is dat een student zich uit laat schrijven bij de bevolkingsadministratie van het eiland waar hij woont. De bevolkingsadministraties op de eilanden en de BRP in Nederland zijn namelijk gescheiden administraties.[37] Een student dient zich uiterlijk tien dagen voor vertrek naar Nederland uit te schrijven bij de afdeling Burgerzaken van zijn woonplaats. Bij de uitschrijving dient een student aan te geven in welke gemeente hij in Nederland gaat wonen. De afdeling Burgerzaken stuurt de betreffende gegevens naar die gemeente. Voorwaarde is wel dat een student in die gemeente woonruimte heeft gevonden. Het verhuisbericht (het bewijs van uitschrijving) dat bij de uitschrijving wordt overhandigd, is één van de documenten die de student bij de inschrijving in de BRP in Nederland moet overhandigen. In hoofdstuk 3 wordt hier verder op ingegaan.

Gelukkig kan de student hiervoor gebruik maken van één van de contactpunten op de eilanden: een contactpersoon bij de afdeling bevolkingsadministratie op het eiland. Deze contactpersoon kan studenten informeren over de inschrijving in de BRP en de hiervoor benodigde documenten. Dat voorlichting geen garantie biedt, blijkt uit het volgende citaat:

"Ik heb zes maanden gebruikt om mijn move naar Nederland te maken. Ik heb ontzettend veel uitgezocht en geregeld. En toch waren er een aantal dingen die misgingen (zoals het feit dat ik mij niet heb uitgeschreven uit Saba voor vertrek. Dat werd ons niet verteld bij de bijeenkomst). Ik heb het gelukkig toch wel vanuit Nederland kunnen regelen."

- **Het vinden van de juiste (basis)zorgverzekering is ingewikkeld**

Wie de kosten voor een arts, apotheek of ziekenhuis niet zelf kan of wil betalen, moet zich hiervoor verzekeren. Studenten uit de Caribische Koninkrijkslanden[38] die naar Nederland komen om te studeren, moeten een internationale zorgverzekering afsluiten. Studenten uit Caribisch Nederland[39] hoeven dat niet te doen. Deze blijven verzekerd bij hun lokale algemene zorgverzekering.

36 Dat is belangrijk omdat iemand pas ná inschrijving in de BRP een BSN ontvangt.

37 https://www.rvig.nl/caribisch-gebied/registratie-in-piva-en-brp-bij-verhuizingen, 17-09-2020.

38 St. Maarten, Aruba en Curaçao.

39 Bonaire, St. Eustatius en Saba.

Nederland kent een wettelijke verzekeringsplicht voor de basiszorg.[40] Dat is de zorg die bijvoorbeeld de huisarts, de apotheek of het ziekenhuis levert. Deze verplichting geldt voor iedereen die in Nederland woont en/of werkt. Wie geen zorgverzekering afsluit en een verzekeringsplicht heeft op grond van de Wet langdurige zorg (Wlz), kan een (bestuurlijke) boete verwachten. Studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk zijn uitgezonderd van de wettelijke zorgverzekeringsplicht.[41] Dat betekent dat deze studenten zich op een andere wijze moeten verzekeren. Studenten uit Aruba, Curaçao en St. Maarten moeten een internationale zorgverzekering afsluiten. Alleen dan zijn zij tijdens hun studie in Nederland verzekerd voor (basis)zorgkosten. Studenten uit Bonaire, St. Eustatius en Saba hoeven dat niet te doen. Ze zijn via de lokale Zorgverzekering BES verzekerd voor (basis)zorgkosten op het moment dat zij in Nederland studeren.[42]

In gesprekken werd echter duidelijk dat een aantal studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk naar Nederland komt zonder een internationale zorgverzekering. Deze studenten moeten voor het eerst zelfstandig leven en met weinig geld in Nederland zien rond te komen. Ze zijn jong, gezond en optimistisch en denken niet aan ziek worden. In die situatie is het verleidelijk om bij aankomst in Nederland de zorgverzekering die ze hebben, op te zeggen of om helemaal geen internationale zorgverzekering af te sluiten. Die keuze kan echter voor veel narigheid zorgen. Om een verkeerde start te voorkomen, vragen begeleidende organisaties Caribische studenten vaak vóór vertrek naar Nederland een bewijs dat zij voor zorgkosten in Nederland internationaal verzekerd zijn. Aruba, St. Maarten en Curaçao bieden de 'eigen' studenten de mogelijkheid om op gunstige voorwaarden een internationale verzekering af te sluiten bij Insure-to-study respectievelijk NNAM student care. Studenten die naar Nederland komen zonder begeleiding, de zogenaamde 'free movers', kunnen zich ook laten verzekeren bij deze verzekeraars.

2.5 Goede begeleiding voorkomt problemen

Al met al moeten Caribische studenten bij de voorbereiding op hun studie in Nederland een hoop praktische zaken regelen. Hiervoor kunnen zij de hulp inroepen van instanties die Caribische studenten begeleiden, zoals SSC, TuranGoeloe, USC en het Arubahuis. De begeleiding die de studenten ontvangen, is voor een deel op de eilanden en voor een deel in Nederland en is niet gratis.[43] Om deze begeleiding te kunnen bekostigen wordt in de meeste gevallen de lokale studiefinanciering ingezet. Aangezien mbo-studenten uit Aruba geen recht hebben op de Arubalening komen zij niet in aanmerking voor begeleiding van een mentor gedurende het

---

40 Iedereen die verzekerd is voor de volksverzekering Wet langdurige zorg (Wlz) is verplicht verzekerd voor de Zorgverzekeringswet (Zvw) en dient een Nederlandse basisverzekering af te sluiten. Studenten die afkomstig zijn uit het buitenland en hier niet werken vormen een uitzondering. De SVB liet weten dat dit internationale studenten kunnen zijn maar dat dit in principe ook geldt voor studenten met de Nederlandse nationaliteit die elders zijn opgegroeid. Zij blijven verzekerd in hun land van herkomst en anders kunnen zij een internationale zorgverzekering afsluiten met dekking in Nederland.

41 Artikel 20 lid 1 sub b BUB (Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen 1999); toelichting: " Aangezien voor studenten die vóór de aanvang van de studie in Nederland woonachtig waren in Aruba, Curaçao, St. Maarten, Bonaire, St. Eustatius of Saba geen verblijfsvergunning is vereist, is in artikel 20, eerste lid, onderdeel b, expliciet bepaald dat deze studenten niet zijn verzekerd voor de volksverzekeringen. Naar analogie van de verzekeringssituatie van de ambtenaar uit deze gebieden die in Nederland wordt gedetacheerd, blijven deze studenten verzekerd op grond van de regelingen die in deze verschillende gebieden gelden."

42 Studenten van Bonaire, St. Eustatius en Saba die voor hun studie naar Nederland komen zijn verzekerd via de Zorgverzekering BES (Artikel 4 lis 1 sub e Besluit Zorgverzekering BES). Om daarvan gebruik te kunnen maken, moeten de studenten vóór vertrek naar Nederland bij het Zorgverzekeringskantoor op hun eiland een 'bewijs van verzekering' aanvragen.

43 Het Arubahuis liet weten dat de begeleiding weliswaar gekoppeld is aan de studiefinanciering, maar dat er geen kosten voor begeleiding in rekening worden gebracht aan studenten met een Arubalening. De kosten voor begeleiding komen voor rekening van de overheid. Dus in principe is de begeleiding wel gratis voor studenten met een Arubalening.

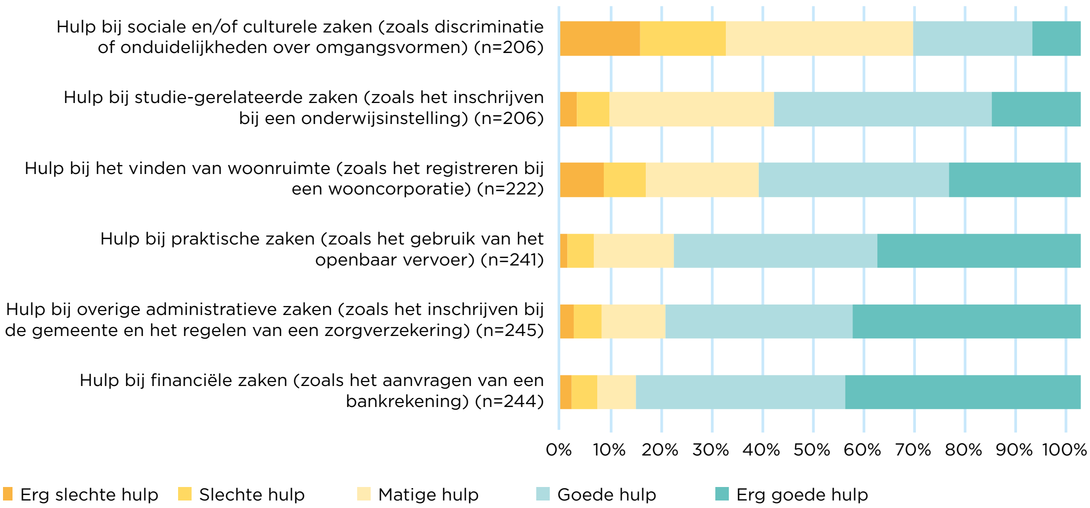
eerste jaar. Zij kunnen wel gratis deelnemen aan het opvangprogramma in augustus. Dit geldt ook voor de zogenaamde free-movers die hoger onderwijs volgen.[44]

Desgevraagd heeft Aruba er ruim tien jaar geleden voor gekozen om de financiering voor mbo-studenten af te schaffen. Dit vanwege het 'lage rendement' van deze leerlingen. Men zag dat deze groep studenten te vaak (voortijdig) afhaakte en daarom is dit ontmoedigingsbeleid ingezet. Omdat deze mbo-studenten wél studiefinanciering van DUO ontvangen én omdat er op Aruba niet zoveel mogelijkheden zijn op het gebied van mbo-opleidingen, leert de ervaring dat deze groep toch wel naar Nederland komt voor een opleiding. En dan is wat extra ondersteuning hard nodig. Juist deze groep, vaak jonge mensen, heeft behoefte aan begeleiding.

Overigens komt niet alleen deze groep mbo-studenten zonder begeleiding naar Nederland. Een groot aantal Caribische studenten vertrekt zelfstandig, op eigen kracht en probeert zelf zijn weg te vinden, al dan niet met hulp van familie in Nederland. Een student:

> "Ik ben vrij nuchter. Ik ben bij mijn broer in huis gegaan. Ik had vrienden en familie die mij genoeg informatie konden geven en mij de eerste maanden ook hebben begeleid."

Een begeleidende organisatie vertelde dat het doel van hun begeleiding is dat minimaal de helft van de Caribische studenten succesvol afstudeert. Daarom gaan zij al langs bij verschillende middelbare scholen op de eilanden zelf en organiseren twee masterclass sessies per jaar, zodat studenten beter worden voorbereid op hun komst naar Nederland. Van de 624 studenten die hebben gereageerd op de vragenlijst geeft 41% aan bij de voorbereiding hulp te hebben gehad van een organisatie. Figuur 2.2 laat zien in hoeverre studenten vinden dat de begeleidende organisatie hen goed heeft geholpen met de voorbereiding van verschillende aspecten van studeren in Nederland.

Figuur 2.2: Hulp van een organisatie in de voorbereiding (n = 206 tot 245 per categorie)[45]

44 Dit geldt overigens ook voor mbo studenten uit Curaçao, die een mbo-opleiding op niveau 1,2 of 3 volgen én voor alle studenten uit St. Maarten die een studie volgen die niet binnen de sector valt die volgens de overheid prioriteit heeft.

45 Van de 624 deelnemers aan het onderzoek geven 256 studenten aan hulp te hebben gehad van een intermediaire organisatie bij de voorbereiding op de studietijd in Nederland. In figuur 2.2 is voor de inzichtelijkheid van de grafiek de categorie 'niet van toepassing' buiten beschouwing gelaten. Daarom is het aantal studenten iets lager dan 256 en verschilt dit aantal per categorie.

Studenten beoordeelden de hulp die ze krijgen van de tussenorganisatie bij financiële zaken (zoals het aanvragen van een bankrekening), overige administratieve zaken (zoals het inschrijven bij de gemeente) en bij praktische zaken (zoals het gebruik van het openbaar vervoer) als (zeer) goed:

> "Het regelen van praktische zaken was zeer makkelijk, omdat de stichting ons geholpen heeft om die zaken voor elkaar te krijgen. Zij gingen mee om het te regelen."

Zo vertelde een student dat zij het zonder haar mentor niet zou hebben gered in Nederland. Zij had niet beseft dat er zoveel praktische zaken geregeld moesten worden en dat daar zoveel verschillende instanties bij zijn betrokken. Zelfstandig was het haar naar eigen zeggen niet gelukt om haar weg te vinden met alle regels in Nederland – en de uitzonderingen daarop. Een andere student liet weten het dan ook erg fijn te vinden om hiervoor terecht te kunnen bij één persoon. Ook de inzet van mentoren en vrijwilligers wordt over het algemeen zeer gewaardeerd:

> "Zowel vooraf als bij aankomst in Nederland was het goed geregeld. Dit is te danken aan een uitgebreid mentorensysteem en de inzet van vrijwilligers. Ik denk dat veel studenten er baat bij hebben als hier nog meer in wordt geïnvesteerd, bijvoorbeeld door de mogelijkheid te bieden om vanaf de eilanden webinars van universiteiten en hogescholen te volgen ter voorbereiding op de studie in Nederland."

Over de hulp bij het vinden van woonruimte (zoals het registreren bij een wooncorporatie) en bij studie-gerelateerde zaken (zoals het inschrijven bij een onderwijsinstelling) zijn studenten eveneens redelijk tevreden. Het minst tevreden zijn studenten over de hulp bij sociale en/of culturele zaken (zoals discriminatie of onduidelijkheid over omgangsvormen). Studenten hadden wat dat betreft beter voorbereid willen zijn op wat zij in Nederland hadden kunnen verwachten. Een student schreef hierover het volgende:

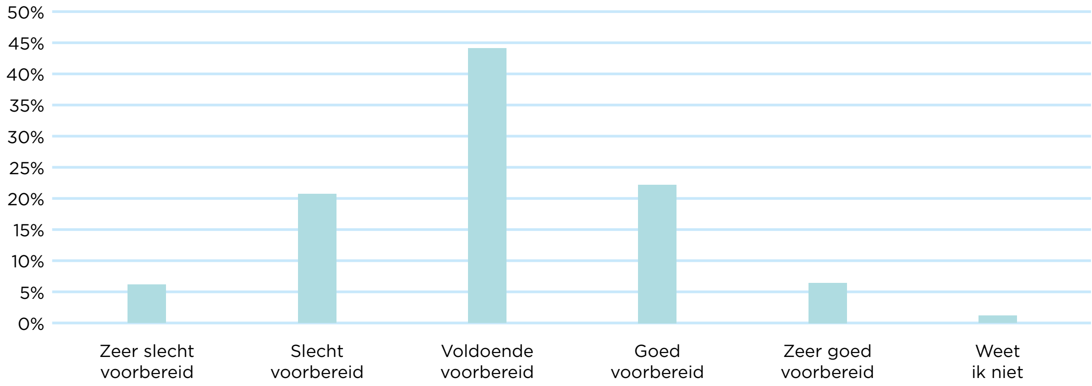
> "De nodige informatie werd verstrekt. Zoals hoe het openbaar vervoer werkt en dat een fiets aanschaffen noodzakelijk is. Voorbereidingen op het studentenleven zelf werden niet echt verschaft. Zoals hoe je met jouw financiën moet omgaan en dat je andere mensen van andere culturen gaat ontmoeten. Ook wordt er helemaal niet gesproken over dat je eventueel kan worden gediscrimineerd vanwege jouw afkomst. Het zou fijn zijn als er een cursus wordt gegeven aan studenten over hoe ze moeten omgaan met autochtone medestudenten die racistische dingen zeggen of doen."

Soms verwachten studenten ten onrechte dat alles voor hen wordt geregeld, vertelde een begeleidende organisatie. De organisaties helpen de studenten door zich zoveel mogelijk op de zelfredzaamheid van de studenten te richten en door hen te leren dat zij zelf verantwoordelijk zijn. De begeleiding bestaat er onder meer uit dat studenten zelf hun verhaal moeten doen en dat de organisatie op de achtergrond adviseert. Een aantal studenten vindt deze vorm van begeleiding echter veel te summier:

> "Je komt aan, ze lopen een lijst met je af van dingen die je moet regelen en je wordt aan je lot overgelaten."

2.6 Een kwart van de Caribische studenten voelt zich slecht tot zeer slecht voorbereid

In de vragenlijst werd aan studenten gevraagd te beoordelen hoe goed zij waren/zijn voorbereid op het studeren en leven in Nederland. Ongeveer driekwart van de studenten (72%) gaf aan voldoende tot (zeer) goed voorbereid te zijn en een kwart (26%) vond zichzelf (zeer) slecht voorbereid.

Figuur 2.3: Voorbereiding op het studeren en leven in Nederland (n = 624)

Heimwee, racisme, ‘culture shock’ en weg zijn van familie, bleken terugkerende thema’s te zijn waarop studenten nauwelijks worden voorbereid. Degenen die vonden dat zij slecht voorbereid waren op het studeren in Nederland (21%), vertelden dat dit voornamelijk kwam omdat zij onvoldoende beseft hadden dat er culturele verschillen zijn tussen het Caribisch deel van het Koninkrijk en Nederland. Een student schreef:

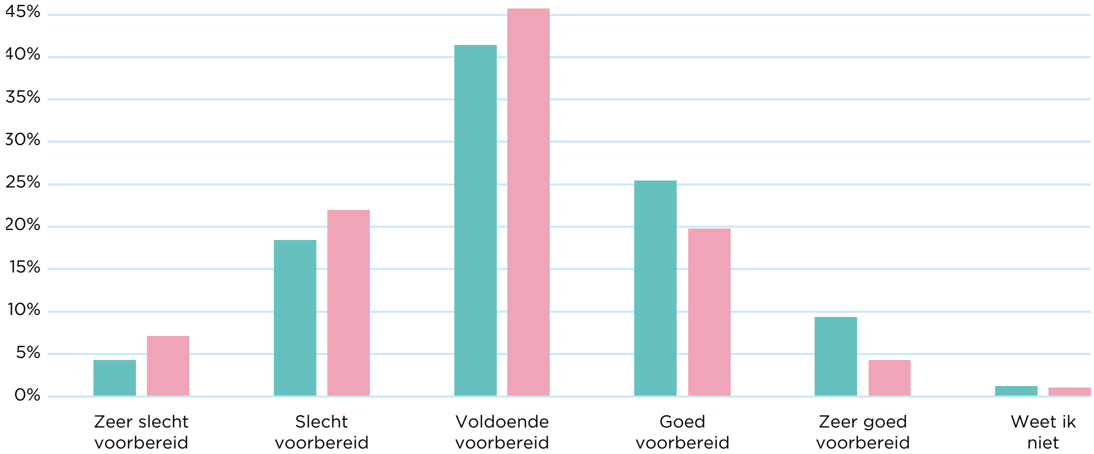
> “Er werd veel focus gelegd op het kiezen van de juiste opleiding en school. Maar niet op hoe het leven in Nederland is. Hierdoor zijn velen het verkeerde pad opgegaan.”

Van de studenten die zich goed voorbereid voel(d)en, gaven de meesten aan dat dit vooral kwam omdat zij al mensen in Nederland kenden (familieleden, vrienden of kennissen) die hen op weg hadden geholpen. Ook vertelden die studenten dat zij hun financiën en huisvesting hadden uitgeplozen en geregeld voordat zij aankwamen. Hierdoor ervaarden zij minder stress. Jezelf voldoende informeren en het gevoel hebben dat je weet waar je aan begint, zijn ook vaak genoemde voorwaarden om de voorbereidingsperiode goed te doorlopen.

Een groot aantal studenten had bij de voorbereiding op de studie in Nederland desgevraagd behoefte gehad aan meer of betere informatievoorziening (66% van 624 studenten). In gesprekken werd hierover opgemerkt dat de meeste studenten zich pas in Nederland écht bewust worden van de vele zaken die geregeld moeten worden en hoe de Nederlandse samenleving in elkaar steekt. Een student schreef hierover:

> "Als ik een video kreeg van hoe het leven is in Nederland, waar je tegenaan kan lopen en hoe je daar mee om kan gaan, dan had dat erg geholpen. Het zou tenminste ervoor zorgen dat je minder stress hebt. Want zeker de voorbereidingsperiode, de periode waarin je allemaal dingen moet uitzoeken, was erg stressvol. De overheid, zowel hier als in St.-Eustatius, zou studenten moeten contacteren die momenteel studeren in Nederland of daar hebben gestudeerd. Om hen te vragen hun verhaal te doen, te vertellen waar ze doorheen gingen. Je kan niet verwachten van een school dat zij eerlijk zijn over hoe het is om te studeren daar. Dus het zou heel erg helpen als de overheid een platform creëert waarin deze verhalen worden gedeeld."

Over het algemeen voelden de studenten die hulp hebben gehad van een organisatie zich beter voorbereid dan de 'free movers' die zonder hulp naar Nederland kwamen (zie figuur 2.4). Van de studenten 'met hulp' voelde 35% zich (zeer) goed voorbereid tegenover 24% van de 'free movers'.

Figuur 2.4: Verschil in voorbereiding met/zonder hulp (n = 624)

2.7 Uit de rondetafelgesprekken

De studiekeuze is volgens de deelnemers aan de rondetafels een proces wat studenten moeten doorlopen om uit te vinden wat ze kunnen en willen doen in de rest van hun leven, niet een plotselinge beslissing. Aankomende studenten slaan echter veel stappen over, maar zien dit niet als probleem. Ze onderschatten de voorbereiding die nodig is. Studenten beseffen niet wat het betekent om in Nederland te gaan wonen en studeren en het ontbreekt vaak aan een goed beeld van de toekomstige studie. Volgens de deelnemers moet er een fundamentele verandering komen in het onderwijs, waardoor leerlingen voorbereid worden op hun studie en eerder gaan nadenken over zichzelf en hun toekomst. Scholen dienen daarvoor al in een vroeg stadium met de leerlingen aan de slag te gaan met iets als loopbaanoriëntatie- en begeleiding in Nederland. Op dit moment worden de decanen en de mentoren niet voldoende gefaciliteerd om zich bezig te kunnen houden met de voorbereiding van leerlingen op hun toekomstige studie.

Het zou goed zijn wanneer aankomende studenten zelf kunnen ervaren hoe het is om in Nederland te wonen en studeren, aldus de deelnemers. Informatie krijgen is immers iets anders dan het echt meemaken. Dit kan door studenten op afstand te laten proefstuderen, zoals men dat ook in Nederland kan. Ze krijgen dan een realistisch beeld van wat de opleiding inhoudt. Dit alles vergt uiteraard een nauwe samenwerking tussen universiteiten, hogescholen en de

scholen op de eilanden. Een andere manier om studenten te informeren is door aan te sluiten bij hun belevingswereld. Studenten gaan niet naar een overheidspagina als ze iets willen weten, maar ze googelen het onderwerp. Dat is hun manier van voorbereiden. Ze missen daarmee het overzicht. Een app waarin heel beknopt wordt weergegeven wat je moet doen en wanneer, zou de studenten daarom erg kunnen helpen.

Een ander punt van kritiek tijdens de voorbereiding is de inschrijving bij het mbo, zo geven de deelnemers aan. Voor deze specifieke groep is het moeilijk om zich zonder BSN aan te melden. De onderwijsinstellingen moeten dan ook meer inzetten op een 'virtueel' intakegesprek, in plaats van dat studenten geacht worden fysiek in Nederland aanwezig te zijn. Dat is voor veel studenten niet (financieel) haalbaar. Daarnaast geldt ook voor studenten aan het hoger onderwijs dat zij een eerlijke kans moeten krijgen en ook, net zoals de Europees-Nederlandse medestudenten alle stappen kunnen doorlopen die nodig zijn voor een selectieprocedure zonder dat zij fysiek in Nederland aanwezig hoeven te zijn. Tot slot laten de deelnemers weten dat onderzocht wordt of het voor de BES-eilanden mogelijk is het BSN in te voeren. Dat zou voor een deel van de studenten een oplossing bieden voor de praktische zaken die zij willen regelen als zij nog geen BSN hebben.

Shaedra[46] (25) kwam in juli 2017 van Curaçao naar Nederland. Ze startte met de studie Sociaal Pedagogische Hulpverlening maar stapte over op de studie Culturele Maatschappelijke Vorming.

"Het eerste jaar is heel heftig geweest. Je komt helemaal alleen aan in Nederland. Een koud land, letterlijk en figuurlijk. Je stapt uit het vliegtuig en je moet het allemaal alleen doen. Je moet alles uitvinden en ondertussen is er continu de heimwee en het gemis van je familie.
Toen ik hiernaartoe kwam, was ik vol goede moed om mijn opleiding en doelen te halen. Maar ondertussen bleef het malen in mijn hoofd: had ik er wel goed aan gedaan hier te komen? Had ik wel de juiste studie gekozen? Zou ik teruggaan, of niet? Maar ja, dan faal je. Dat kun je dan niet maken tegenover je familie. Veel mensen van de eilanden die hier komen om te studeren, blijven uiteindelijk hier – zou dat bij mij ook gebeuren? Ik heb me nog nooit zo eenzaam gevoeld als dat eerste jaar. Op Curaçao helpen mensen elkaar, ben je er voor elkaar. In Nederland leeft iedereen voor zichzelf. Gelukkig had ik vanuit Curaçao een begeleider die me begreep. Zij vroeg hoe het met me ging. Zo fijn, dat er íemand was die daarnaar informeerde. Dat heeft me enorm geholpen. Ook dat er een stichting was die een kamer voor me regelde, me uitlegde hoe het ov werkt, me hielp het openen van een bankrekening, met het inschrijven bij de gemeente."

Geen klik met de medestudenten

"In de klas was ik het enige Caribische meisje. Er was geen klik met de Nederlandse studenten. Je wilt 'connecten' met je medestudenten. Wil dat er mensen zijn die jou begrijpen en die jij begrijpt, met wie je je kunt associëren. Dat lukte totaal niet. Ik voelde me niet lekker in mijn eigen klas. Er werden groepjes gevormd, maar ik was en bleef alleen. Ik heb echt geprobeerd, om contact te maken. Er waren kleine gesprekjes. Dan werd gevraagd waar ik vandaan kwam. Ik zei: 'Uit Curaçao.' 'O, daar zijn alleen houten huisjes toch?' Het voelde ongemakkelijk. De aansluiting is nooit gekomen. Ik denk dat dat ook één van de redenen is geweest waarom ik dat eerste jaar niet heb gehaald. Ik moest overstappen op een andere studie. Gelukkig vond ik daar wél een groepje mensen met wie ik aansluiting vond en verbinding voelde."

Als enige uit de klas gezet

"Ik weet nog heel goed die keer dat ik een toets moest maken. Ik was op tijd en had mijn legitimatie en school-ID bij me. Dus toen de docent op me af stapte en mij sommeerde het lokaal te verlaten, was ik verbijsterd. Als ik te laat was geweest of als mijn documenten niet in orde waren, had ik het begrepen maar wat was dit?! Buiten het lokaal belde ik mijn begeleider. Zij zei: 'Ik ga het voor je regelen.' Toen alle studenten klaar waren met het tentamen, kwam de docent die me eerder uit het lokaal had gezet naar me toe en zei dat ik nu de toets mocht maken. Er waren geen excuses, niets. Ik voelde me zó gekleineerd. De glans was van de dag. Ik heb hier aangifte van gedaan, maar heb er niets meer over gehoord. Geen gesprek, niets. Natuurlijk vroeg ik nog waarom ik nu wél het tentamen mocht maken, maar daar werd gewoon geen antwoord op gegeven.
Ik merk dat er hier in Nederland anders naar me wordt gekeken dan op Curaçao. Niet in Amsterdam, maar wel als ik naar een andere stad ga, zoals Haarlem of Eindhoven. Ook heb ik het idee dat ik minder makkelijk baantjes krijg. Nog iets wat me onaangenaam getroffen heeft, is de zwartepietendiscussie. Mijn school viert 5 december niet, maar vorig jaar renden ineens witte studenten, aangekleed en geschminkt als Zwarte Piet, door de school. Ik wist niet wat ik meemaakte. Ik probeerde met hen in gesprek te gaan, maar werd gewoon uitgelachen. Het was zo kwetsend. Als iemand jouw pijn niet begrijpt, je keihard uitlacht… ik moest ervan huilen. De teneur van de gesprekken was: ik leef mijn leven, mijn leven is goed, het maakt me niet uit wat jij denkt of hoe jij je voelt. Dat was de eerste en meteen de laatste keer dat ik dat gesprek aanging. Helaas hebben mijn Caribische medestudenten dit al heel vaak meegemaakt."

46 Gefingeerde naam.

Altijd balanceren op het randje

“Mijn moedertaal is Papiaments, mijn tweede taal is Engels. Weer iets waar in Nederland geboren studenten een voorsprong hebben. Alle lessen zijn in het Nederlands, maar als je van Curaçao komt, is je Nederlands gewoon niet goed genoeg. Je wilt goed Nederlands praten, maar je hapert als je zinnen uitspreekt, de juiste woorden schieten alleen in het Papiaments in je hoofd, of in het Engels. Je verslagen moeten in het Nederlands geschreven zijn, je moet presentaties houden in het Nederlands. Opdrachten maken in het Nederlands. Ben je dan klaar, dan hoor je steevast: ‘Je Nederlands is niet goed.’ Zonder dat het nou precies duidelijk wordt wát je fout hebt gedaan. Ik merk dat ik daar wel een beetje klaar mee ben. Als ik iets inlever, dan denk ik: zo moet het maar goed zijn. Maar doordat mijn Nederlands niet goed genoeg is, haal ik lagere cijfers. Waardoor ik altijd een beetje op het randje balanceer. Wat meer ondersteuning van de docenten zou zó fijn zijn. Als er wat meer begrip zou zijn voor onze taalachterstand.”

Harde leerschool

“Inmiddels ben ik aardig gewend, maar wat niet went, is het gemis van mijn familie. Je bent zó ver van elkaar vandaan. Natuurlijk, je praat met elkaar via Whatsapp, maar laten zien of laten weten hoe het écht met je gaat, nee, dat doe je niet. Je houdt een beetje de schone schijn op en ik merk ook aan mijn moeder dat zij niet helemaal eerlijk tegen mij is. Ik weet dat het thuis niet lekker loopt. En dat ze verdriet heeft om het plotselinge overlijden van mijn tante. Dat ik mijn moeder niet kan troosten en steunen, vind ik zó erg. En straks is het weer december: de zwaarste maand. Kerst, Oud en Nieuw; allemaal feestdagen waarbij je je familie mist. Al met al heb ik een harde leerschool doorlopen. Dat iedereen in Nederland zo op zichzelf is gericht, daar word je vanzelf zelfstandiger van. Dat ik het ga redden, daar ben ik best wel trots op. Ik loop nu stage, volgend jaar, in mijn vierde jaar, studeer ik af. Ik wil starten met werken in Nederland, maar ooit hoop ik mezelf nuttig te kunnen maken op Curaçao.”

3 Knelpunten tijdens de studie in Nederland

3.1 Inleiding

Eenmaal in Nederland, moeten Caribische studenten ook een aantal praktische zaken regelen voordat zij daadwerkelijk met hun studie kunnen beginnen. Maar dat blijkt in de praktijk nog niet mee te vallen. Zo kan de inschrijving in de BRP van een gemeente de nodige problemen opleveren en langer duren dan eerder was voorzien. En dat heeft tot gevolg dat andere zaken óók moeten wachten. Het vinden van huisvesting blijkt lastiger dan gedacht en tot overmaat van ramp krijgen de studenten te maken met voor hen onbekende wet- en regelgeving. Tijdens hun studie komen sommigen tot de ontdekking dat de gekozen studie eigenlijk niet is wat zij ervan hadden verwacht; anderen hebben heimwee of kunnen niet wennen aan de Nederlandse cultuur. Mede door deze problemen loopt een aantal Caribische studenten vast. Niet zelden krijgen zij te maken met financiële problemen. In dit hoofdstuk worden knelpunten beschreven die Caribische studenten ervaren tijdens hun verblijf en studie in Nederland.

3.2 Bureaucratische rompslomp en onduidelijkheden bij het regelen praktische zaken

Voor het eerst zelfstandig wonen is voor iedere student een uitdaging: verantwoordelijk zijn voor inkomen, wonen en studeren. Hierin onderscheiden de Caribische studenten zich niet van andere internationale of Nederlandse studenten. Wel is het zo dat Nederlandse studenten meer bekend zijn met de Nederlandse regels en dat zij bij bepaalde vragen of het regelen van zaken makkelijker kunnen terugvallen op hun ouders in Nederland. Caribische studenten lopen bij het regelen van een aantal praktische zaken direct al tegen een hoop bureaucratische rompslomp aan, die zij van huis uit niet gewend zijn. Een student verwoordde het als volgt:

> “Ik was me bewust van de algemene verwachtingen en had ongeveer een idee wat ik zou tegenkomen. Maar niemand vertelde me over de bureaucratie en hoe moeilijk het zou zijn om met alle onuitgesproken regels om te gaan. Er zijn veel dingen die iedereen weet, maar die niemand je vertelt.”

Na hun aankomst in Nederland voelen studenten zich ‘overvallen’ door alles wat zij moeten regelen. Het is niet altijd duidelijk wat er precies moet worden aangevraagd en bij welke instantie. Een student vertelde dat zij op Curaçao altijd had gehoord dat alles in Nederland veel beter geregeld is, maar dat zij zich nooit had gerealiseerd dat er in Nederland zoveel regels zijn en dat er zoveel betaald moet worden. Ze zei: ‘het lijkt wel alsof er voor alles een belasting en een verzekering is.’ Het opvolgen van een verkeerd advies of het verkrijgen van onjuiste informatie kan al snel leiden tot onvoorziene financiële problemen:

> “Mij werd verteld dat ik kwijtschelding kan krijgen voor gemeentebelasting en waterschapsbelasting. Bij het regelen van de kwijtschelding werd door de gemeente Den Haag aan mij verteld dat ik zorgtoeslag moet aanvragen, omdat ik anders niet in aanmerking kwam voor kwijtschelding. Ik had nog nooit van zorgtoeslag gehoord. Maar goed, ik heb het aangevraagd zodat ik kwijtschelding kon krijgen voor de gemeentebelasting. Ik kreeg rond de 55 - 60 euro per maand extra aan zorgtoeslag. Als student vond ik dat heel fijn omdat ik ‘extra’ geld kreeg. Na ongeveer twee jaar kreeg ik een brief van de Belastingdienst dat ik de zorgtoeslag moest terugbetalen, omdat ik daar geen recht op had. Dus ik heb met de Belastingdienst en met de gemeente gebeld. Ik kwam erachter dat ik niet als ingezetene was ingeschreven, maar als student. Daarom had ik geen recht op zorgtoeslag en moest ik alles terugbetalen. Als student met weinig geld is mij dat zwaar gevallen. Ik was door de gemeente op het verkeerde been gezet. Vervolgens moest ik een aantal jaren zorgtoeslag terugbetalen.”

Een student vertelde dat zij in het begin veel moeite had gehad met het openbaar vervoer, het vinden van woonruimte, het aanvragen van een verzekering en studiefinanciering en met het leven in Nederland in het algemeen. Het zou volgens haar veel beter zijn als er voorafgaand aan de studie een kant-en-klaar 'pakket' beschikbaar is voor de groep Caribische studenten zodat zij dit allemaal in één keer in orde kunnen maken.[47]

Voor veel van deze zaken wordt een grote mate van zelfredzaamheid van de studenten verwacht, terwijl zij lang niet allemaal even zelfredzaam zijn. Het regelen van al deze zaken vergt veel energie van de studenten, vaak omdat de wet- en regelgeving complex is of in de praktijk anders uitwerkt. Voorbeelden zijn de problemen die de studenten ervaren met betrekking tot de inschrijving in de BRP en de ingewikkelde regelgeving rond de zorgverzekering. In deze paragraaf worden die twee knelpunten nader omschreven.

- **Zonder inschrijving in de BRP geen BSN**

De eerste, meest belangrijke stap die een Caribische student moet zetten als hij op Nederlandse bodem is geland, is de inschrijving in de BRP van de gemeente. Hiervoor moet hij in ieder geval een paspoort, een bewijs van uitschrijving en een bewijs van een adres in Nederland (bijvoorbeeld een kopie van een huurcontract) meenemen. Sommige gemeenten vragen daarnaast om een afschrift van de geboorteakte.[48] Als studenten korter dan vier maanden naar Nederland komen dan kunnen zij zich inschrijven bij één van de negentien gemeenten met een loket voor niet-ingezetenen. Een student ontvangt pas ná de BRP-inschrijving een BSN[49] waarmee hij vervolgens andere zaken kan gaan regelen, zoals het openen van een bankrekening of het afsluiten van een verzekering. Niet alle Caribische studenten realiseren zich dit van tevoren:

> "Ik wist de regels niet met betrekking tot de inschrijving bij de gemeente en dat je niet overal ingeschreven kan staan zoals op Curaçao. En het is stap nr. 1 in een reeks processen (...). Het systeem is heel anders dan hier."

In de meeste gevallen gaat het gelukkig - al dan niet met hulp van een begeleidende organisatie - goed: in totaal vond 75% van de studenten het inschrijven in de BRP bij de gemeente makkelijk (n = 594). Maar soms levert die inschrijving problemen op. En dan staat alles 'on hold'. Een student schreef dat er bij haar iets niet goed was gegaan bij de uitschrijving bij de burgerlijke stand op het eiland en daardoor lukte het niet om zich in te schrijven in Nederland. Vervolgens werd zij van het kastje naar de muur gestuurd en dit had een hoop gedoe opgeleverd. Instanties verwezen naar elkaar en zij werd niet verder geholpen. Uiteindelijk is de inschrijving gelukt, maar het is de student naar eigen zeggen nooit precies duidelijk geworden waar het was misgegaan.

Een situatie waardoor de inschrijving in de BRP - en daarmee het verkrijgen van een BSN - langer duurt is als de student woonruimte heeft gevonden in een andere gemeente dan bij vertrek aangegeven. Ook kan het voorkomen dat een student (nog) niet beschikt over een (geldig) woonadres en zich daarom niet kan inschrijven in de BRP. Een student vertelde dat hij niet beschikte over woonruimte en dat het zoeken naar een kamer zeker drie maanden had

47 Sommige tussenorganisaties voorzien al gedeeltelijk hierin met een lange checklist van zaken die studenten moeten regelen. Maar uit de focusgroepgesprekken werd duidelijk dat studenten verschillen ervaren in de ondersteuning die zij krijgen van begeleidende organisaties.

48 Informatie voor studenten uit Aruba, Curaçao, St. Maarten en Caribisch Nederland voor inschrijving in de BRP, ministerie van BZK, 14 september 2020.

49 Artikel 8 Wet algemene bepalingen Burgerservicenummer. De gemeente kent onmiddellijk na de inschrijving in de BRP een Burgerservicenummer (BSN) toe, tenzij al eerder een BSN was verstrekt. De gemeente kent ook een BSN toe na inschrijving als niet-ingezetene. Op dit moment is het ministerie van BZK bezig te onderzoeken of het mogelijk is een BSN in te voeren op de BES-eilanden.

geduurd. Al die tijd had hij geen BSN en kon hij geen Nederlandse bankrekening openen. Omdat het inschrijven op het woonadres van familie (financiële) gevolgen kan hebben vanwege de zogenaamde kostendelersnorm[50] kunnen Caribische studenten ook niet altijd daar terecht. Een student:

> "Het BSN was moeilijk aan te vragen, omdat ik bij familie terecht ben gekomen en mij niet op dat adres kon inschrijven. Omdat ik geen BSN kon aanvragen kon ik ook geen andere dingen regelen zoals een DigiD of een bankrekening."

Organisaties die studenten begeleiden erkennen dat de studenten na aankomst in Nederland soms worstelen met de inschrijving in de BRP van gemeenten. Zij zien bij gemeenten grote verschillen in de doorlooptijd van de inschrijving in de BRP - en daarmee het verkrijgen van een BSN. Zo zijn er gemeenten die de inschrijving en het BSN binnen één dag regelen. Andere gemeenten hebben minstens drie weken of langer nodig. Daarnaast is er een grote diversiteit in de beoordeling van de inschrijvingen. Sommige gemeenten zijn strikt. Als de student geen woonadres heeft, dan kennen zij minder snel een briefadres[51] toe waarop de student zich kan inschrijven. Andere gemeenten gaan daar soepeler mee om. Om problemen met andere instanties te voorkomen is het voor Caribische studenten beter om geen (tijdelijk) briefadres nodig te hebben. Een briefadres geeft namelijk aan dat de student geen woonadres heeft. Gelukkig beseffen steeds meer gemeenten dat er wat moet gebeuren om te voorkomen dat Caribische studenten problemen ervaren met de inschrijving in de BRP. Te meer omdat dit vervelende gevolgen voor hen kan hebben. Daarom organiseert een aantal gemeenten vaste dagen waarop de studenten langs kunnen komen voor een inschrijving of zij maken aparte afspraken met de studenten. Ook onderwijsinstellingen zijn er steeds meer van doordrongen en regelen speciale 'inschrijfdagen' waarbij ambtenaren van de gemeente aanwezig zijn om de BRP-inschrijving in orde te maken.

- **Onduidelijkheid over de zorgverzekering**

Nederland heeft studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk uitgezonderd van de wettelijke zorgverzekeringsplicht.[52] Daarom komen zij niet in aanmerking voor de Nederlandse basiszorgverzekering.[53] Bij veel Caribische studenten leidt dit tot verwarring. Een student:

> "Ze zeiden dat we geen recht hadden op een Nederlandse basisverzekering, omdat we studenten 'van buiten' zijn. Maar toen dacht ik: we hebben toch gewoon een Nederlands paspoort? We schrijven altijd op dat we Nederlands zijn als we onze nationaliteit moeten invullen? Dat is erg onduidelijk."

Het wordt nóg onduidelijker als een Caribische student (achteraf ten onrechte) een Nederlandse zorgverzekering heeft aangevraagd. Dit kan makkelijk gebeuren omdat de zorgverzekeraar niet

---

50 De kostendelersnorm gaat ervan uit dat volwassen mensen die samenwonen, hun kosten voor levensonderhoud kunnen delen. Dat betekent dat eventuele bijstand of aanvullende toeslag van deze mensen wordt gekort.

51 Dit is een adres waar de overheid iemand zonder woonadres kan bereiken. Hiervoor is een student wel afhankelijk van de medewerking van een vriend, familielid of kennis. De briefadresgever moet namelijk toestemming geven.

52 Zie artikel 20 van het Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen 1999.

53 Zoals eerder vermeld dienen studenten uit Aruba, Curaçao en St. Maarten een internationale zorgverzekering af te sluiten en zijn studenten uit Bonaire, St. Eustatius en Saba via de lokale Zorgverzekering BES verzekerd voor (basis) zorgkosten op het moment dat zij in Nederland studeren. SVB liet hierop weten dat de studenten zijn uitgesloten van de gehele sociale verzekeringsplicht, dus ook voor de volksverzekeringen en de Zvw en dat wel verzekerd inhoudt dat er dan ook premies afgedragen moeten worden.

vooraf checkt[54] of een student hier recht op heeft.[55] De student denkt verzekerd te zijn, maar dat is niet het geval. Wanneer een zorgverzekeraar een Wlz-onderzoek aanvraagt bij de SVB[56] kan duidelijk worden dat een Caribische student onterecht een Nederlandse zorgverzekering heeft afgesloten. Tegen die tijd zit hij vaak al met problemen: de student moet in sommige gevallen eventuele zorgkosten in de tussentijd zelf betalen én hij moet zich herverzekeren bij een internationale- of bij de voormalige Caribische zorgverzekeraar. Aangezien internationale verzekeraars terughoudend zijn in het herverzekeren van zorgkosten, is er al snel sprake van een verzekeringsgat wat niet kan worden gedicht.[57]

De volgende casus is exemplarisch voor een probleem waar Caribische studenten tegenaan lopen:

Een studente kwam in augustus 2018 vanuit Aruba naar Nederland om te studeren en sloot - voorafgaand aan haar reis naar Nederland - een internationale zorgverzekering af bij Insure-to-study, zoals haar was geadviseerd. Haar broer, die al langere tijd in Nederland woonde, vertelde haar dat hij een Nederlandse basiszorgverzekering had en daarom stapte zij op zijn advies per 1 januari 2019 over op een Nederlandse zorgverzekering. Omdat de studente per 8 oktober 2018 was ingeschreven in de BRP, was de zorgverzekeraar van mening dat zij vanaf die datum haar zorgverzekeringspremie moest betalen. Een bedrag van €610,34. De verzekeraar had de verzekering met terugwerkende kracht in laten gaan. Omdat zij dit bedrag niet betaalde, ontving de studente vervolgens een aanmaning. Hierop tekende zij bezwaar aan en stelde zij dat zij tot 1 januari 2019 bij de internationale zorgverzekeraar Insure-to-Study verzekerd was geweest en aan deze verzekeraar premie had betaald. Zij had als bewijs haar polis bijgevoegd. De studente ontving hierop onderstaande brief:

Uw situatie
Allereerst wil ik u onze excuses aanbieden dat het al zolang heeft geduurd voordat u een antwoord kreeg. Door omstandigheden zijn wij niet eerder in de gelegenheid geweest uw vraag te beantwoorden.

Start verzekering
U vraagt om een wijziging van de ingangsdatum waarop uw verzekering bij X is gestart. Volgens uw gegevens bent u tot 1 januari 2019 bij Insure to Study verzekerd geweest. U bent het niet eens met de ingangsdatum van uw verzekering bij X per 8 oktober 2018.

---

54 Om te voorkomen dat buitenlandse studenten zich ten onrechte aanmelden voor een Nederlandse zorgverzekering vragen veel van de zorgverzekeraars dit sinds dit jaar uit bij aanmelding. Zorgverzekeraars die dat nog niet doen, hebben dit voor de komende tijd op de planning staan.

55 De Nederlandse zorgverzekeraar bekijkt alleen of iemand staat ingeschreven in de BRP en of iemand de Nederlandse nationaliteit heeft. Er wordt dus niet gecheckt of iemand vanuit het Caribisch deel van het Koninkrijk komt en als student staat ingeschreven bij een Nederlandse onderwijsinstelling. Maar deze vragen zijn zo blijkt uit dit onderzoek wél relevant voor de vraag of iemand wel of niet in aanmerking komt voor de basiszorgverzekering. De SVB liet weten dat de website inmiddels is aangepast na een bijeenkomst met het Arubahuis en dat de Zorgverzekeringslijn een aparte flyer hierover heeft uitgebracht, zie https://www.nederlandwereldwijd.nl/

56 De SVB beoordeelt de verzekeringsplicht. Artikel 2 Zorgverzekeringswet koppelt de verzekeringsplicht aan de verzekerdheid voor de Wet langdurige zorg (Wlz). Volgens artikel 2.1.3. Wlz stelt de SVB vast of iemand Wlz-verzekerd is. Als dat zo is, dan is iemand ook verzekeringsplichtig voor de Zvw en moet diegene een Nederlandse basiszorgverzekering afsluiten.

57 Anders dan een Nederlandse zorgverzekeraar met VECOZO (hét landelijke knooppunt voor veilige digitale communicatie tussen alle zorgverzekeraars, zorgkantoren, gemeenten en meer dan 44.000 zorgaanbieders) en toegang tot het RBVZ (Referentiebestand Verzekerden Zorgverzekeringswet), kan de internationale zorgverzekeraar de zorgverzekeringsstatus van een aanvrager niet controleren of diens zorgverzekeringsgeschiedenis inzien. Daar bovenop zorgt inmiddels ook het coronarisico voor terughoudendheid bij het (her)verzekeren van zorgkosten.

Inschrijving vanaf 8 oktober 2018
De inschrijving vanaf 8 oktober 2018 bij X is volgens de regels van de Nederlandse Zorgverzekeringswet gebeurd. U heeft zich op deze datum in Nederland ingeschreven bij de Gemeentelijke Basisadministratie. Vanaf die datum bent u volgens de wet verzekeringsplichtig voor de zorgverzekering in Nederland.

De wet
Uw verzekering bij Insure to Study wordt niet als een wettelijke verzekering gezien. Wij kunnen de datum van uw verzekering bij X dus niet naar 1 januari 2019 verplaatsen, omdat wij volgens de wet verplicht zijn u in te schrijven per 8 oktober 2018. Bij afwijking hiervan voldoen wij dus niet aan de wettelijk gestelde regels. U kunt de polis administratie bij Insure to Study vragen uw polis met ingang van 8 oktober 2018 stop te zetten.

Sociale Verzekeringsbank
Als u denkt dat uw verzekeringsplicht pas op 1 januari 2019 moet ingaan, dan kunt u bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB) een verklaring WLZ aanvragen. De SVB kan bepalen of er eerder of later (of op 8-10-2018) ingeschreven moet worden. De uitkomst van de verklaring is bindend.

Incassodossier
Wij zullen het incassodossier bij X uit coulance sluiten. U heeft immers op tijd aangegeven het niet eens te zijn met de gestelde datum. Als de ingangsdatum duidelijk is, krijgt u van ons een nieuwe aanmaning met het juiste te betalen bedrag. Vanaf 1 januari 2021 kunt u ook weer een aanvullende verzekering toevoegen.

De zorgverzekeraar had de zorgverzekering met terugwerkende kracht laten ingaan per inschrijfdatum bij de gemeente. Maar omdat de studente uit het Caribisch deel van het Koninkrijk kwam en dus uitgezonderd was van de Nederlandse zorgverzekeringsplicht - kon zij zich helemaal niet verzekeren bij de Nederlandse zorgverzekeraar. Dat was de Nederlandse zorgverzekeraar niet bekend. De verzekeraar baseert zich namelijk slechts op hetgeen in de BRP staat vermeld. Geen verzekeringsplicht betekent geen mogelijkheid tot het afsluiten van een basiszorgverzekering. In deze casus zal de zorgverzekeraar aan de hand van de uitslag van het Wlz-onderzoek door de SVB naar alle waarschijnlijkheid de gehele polis beëindigen. Hoewel zij de betaalde premie terugontvangt zal zij de zorgkosten over de periode dat zij niet was verzekerd (vanaf 1 januari 2019), zelf moeten betalen.[58] Ook dient zij zich te herverzekeren bij een internationale verzekeraar.

Onlangs zijn de SVB en zorgverzekeraars in opdracht van het ministerie van VWS gestart met het project TOVER[59] om het aantal onterecht verzekerden terug te dringen. Daarin is expliciet afgesproken dat deze studenten niet met terugwerkende kracht worden uitgeschreven.

Zorgtoeslag
Een ander probleem waar Caribische studenten tegen aanlopen met betrekking tot de zorgverzekering, heeft te maken met de zorgtoeslag.[60] Caribische studenten die (achteraf ten onrechte) een Nederlandse zorgverzekering hebben aangevraagd zijn dus onverzekerd. Zij zijn -

58 De zorgtoeslag die zij in die periode had ontvangen moest zij overigens ook terugbetalen.

59 Tover staat voor 'Ten onrechte verzekerd'. Dit betreft de groep mensen die niet verzekerd is voor de Wlz en daarmee ook niet in Nederland Zvw-verzekeringsplichtig kan zijn.

60 De Zorgtoeslag is een inkomensafhankelijke financiële tegemoetkoming in de kosten voor de verplichte Nederlandse zorgverzekering. De Belastingdienst/Toeslagen berekent de hoogte van de toeslag en betaalt die uit.

zoals hiervoor vermeld - niet verzekeringsplichtig. Daarom hebben zij geen recht op zorgtoeslag. Hetzelfde geldt voor studenten met een internationale zorgverzekering.[61]
Van hun medestudenten of van familieleden horen de Caribische studenten over de zorgtoeslag en vragen deze – vanuit de gedachte dat zij er recht op hebben – bij de Belastingdienst aan. De Belastingdienst controleert echter niet vooraf of de aanvraag correct is. Het gevolg is dat de studenten lange tijd (onterecht) zorgtoeslag ontvangen. Dit bedrag moeten zij later weer terugbetalen. Sommigen komen hierdoor in grote financiële problemen.

> "Het is wel allemaal erg onduidelijk. Ik heb de Belastingdienst een email gestuurd met: "Ik kom uit Aruba, 19 jaar oud. Kom ik in aanmerking voor zorgtoeslag?' Toen zeiden ze: 'Ja, je komt in aanmerking.' Maar toen ik hierover sprak met mijn mentor, zei die: 'Nee, als je verzekerd bent bij Insure to Study, dan kom je niet in aanmerking. Ze zeggen van wel, maar je loopt het risico dat je een blauwe brief in je brievenbus krijgt en dat je alles moet terugbetalen."

Wél Nederlandse zorgverzekering bij werk
Om te kunnen rondkomen werken de meeste studenten naast hun studie. Want met studiefinanciering alleen redden zij het vaak niet. Als Caribische studenten gaan werken dan moeten zij een Nederlandse zorgverzekering afsluiten.[62] Dit heeft als bijkomend voordeel dat het de student óók recht geeft op zorgtoeslag.[63] Sommige organisaties die Caribische studenten begeleiden raden studenten daarom aan om direct na aankomst in Nederland op zoek te gaan naar een baantje.[64] Caribische studenten zijn hier echter niet altijd van op de hoogte. Een student:

> "Omdat ik van Aruba kom heb ik geen recht op het basiszorgpakket en de daarbij behorende zorgtoeslag. Ik moet werkend zijn (een bijbaan hebben) om dit te kunnen aanvragen. Er zijn een hoop Caribische studenten die dit niet weten en een risico lopen van €400 boete, omdat ze een basiszorgpakket hebben en zorgtoeslag ontvangen zonder werkend te zijn in Nederland. Hier was ik nooit van op de hoogte en dit staat ook niet duidelijk op de website van de Belastingdienst. Ik vind dit oneerlijk en zelfs discriminerend dat ik niet in aanmerking kom voor een basiszorgpakket en zorgtoeslag als student, ook al werk ik niet."

Wat veel studenten óók niet weten is dat als zij hun baantje verliezen - en dat is in coronatijd veelvuldig gebeurd - dit direct gevolgen heeft voor de zorgverzekering.[65] Zij moeten zich zo snel

61 De zorgtoeslag is uitsluitend bedoeld als tegemoetkoming in de premiekosten van verzekeringsplichtigen. Dat zijn premies voor de verplichte Nederlandse basiszorgverzekering. Premies voor internationale zorgverzekeringen vallen daar niet onder.

62 Artikel 2 lid 1 Zorgverzekeringswet; Artikel 2.1.1. Wet langdurige zorg https://www.rijksoverheid.nl/wetten-en-regelingen/productbeschrijvingen/verzekeringsplicht-zorgverzekering.

63 https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/prive/toeslagen/zorgtoeslag/voorwaarden/zorgtoeslag-als-u-in-het-buitenland-woont .

64 Er zijn ook begeleidende organisaties die daarin terughoudender zijn en studenten adviseren in het eerste jaar juist geen baantje te gaan zoeken maar zich vooral te focussen op de studie.

65 Het heeft ook gevolgen voor de opbouw van pensioen. Studenten uit Aruba, St. Maarten en Curaçao die in Nederland alleen studeren, bouwen geen ouderdomspensioen op, niet op het eiland en niet in Nederland. Als deze studenten in Nederland werken, dan bouwen ze Nederlandse pensioenrechten op.

mogelijk aanmelden bij een internationale zorgverzekeraar of bij hun voormalige zorgverzekeraar op de eilanden. Daarbij moeten de studenten niet vergeten de zorgtoeslag stop te zetten.[66]

Onterecht beboet

Tot slot kunnen Caribische studenten te maken krijgen met een boete van het Centraal Administratie Kantoor (CAK).

Iedereen die in Nederland woont en/of werkt en een verzekeringsplicht heeft, moet een Nederlandse zorgverzekering afsluiten. Het CAK ziet hierop toe. Wie in Nederland werkt en geen Nederlandse zorgverzekering heeft, ontvangt van het CAK een brief waarin wordt aangegeven dat zo snel mogelijk een zorgverzekering moet worden afgesloten. Als iemand niet reageert, volgt na drie maanden een boete, drie maanden daarna een tweede boete en ná nog eens drie maanden sluit het CAK voor betrokkene een zorgverzekering af. Het gevolg is dat de premie dan twaalf maanden lang wordt ingehouden op het loon.[67] Deze (bestuursrechtelijke) zorgpremie is een stuk hoger dan gebruikelijk: €136,83 per persoon per maand.[68] Een Caribische student die niet werkt, maar wel een brief van het CAK heeft ontvangen om zich te laten verzekeren, moet aantonen dat hij geen verzekeringsplicht heeft.[69] Daartoe moet hij naar de SVB voor een Wlz-onderzoek. De SVB bekijkt dan of de student al dan niet verzekeringsplichtig is. De SVB informeert hier vervolgens de student en het CAK over.[70]

Het komt voor dat Caribische studenten ten onrechte een boete van het CAK ontvangen, omdat zij 'onverzekerd' zouden zijn. Het CAK is dan niet op de hoogte van het feit dat het gaat om personen die vanuit het Caribisch deel van het Koninkrijk naar Nederland zijn gekomen om te studeren en niet om te werken.[71] De boete is in die gevallen niet correct.[72] De SVB stelt hierop een Wlz-onderzoek in. In de tussentijd wordt het proces bij het CAK tijdelijk stilgelegd, tot er een uitslag van het Wlz-onderzoek bekend is.[73]

66 Dat is niet het geval als de student binnen 10 weken een nieuwe baan vindt. In dat geval mag de student de Nederlandse zorgverzekering behouden en behoudt hij recht op zorgtoeslag.

67 https://www.hetcak.nl/regelingen/regeling-onverzekerden/vragen/brief-geen-zorgverzekering

68 Datzelfde gebeurt als iemand meer dan zes maanden zijn premie niet betaald voor de Nederlandse verzekering. Wie dan niet reageert op betalingsherinneringen van de zorgverzekeraar wordt aangemeld als wanbetaler bij het CAK. Iemand blijft dan voor basiszorg verzekerd bij zijn huidige zorgverzekeraar en betaalt een hogere bestuursrechtelijke zorgpremie aan het CAK. Daarnaast moet de wanbetaler met de zorgverzekeraar een regeling treffen om de oude schuld af te lossen.

69 Informatieblad Regeling Onverzekerden, https://www.hetcak.nl/HETCAK/media/HetCAK/formulieren/klant/onverzekerden/Onverzekerden-Informatieblad-Uninsured-Letter-and-Information.pdf

70 De SVB en het CAK lieten weten dat er steeds contact is tussen de SVB en het CAK om te voorkomen dat boetes oplopen. Doordat er proactief contact is kunnen dossiers in veel gevallen proactief worden gesloten.

71 Dat komt omdat de gemeente bij de inschrijving in de BRP niet noteert met welk doel iemand naar Nederland komt (werk of studie). Hierdoor ontvangt iedereen die wel in de BRP van een gemeente staat ingeschreven, maar niet bij een Nederlandse zorgverzekeraar op een gegeven moment een brief van het CAK.

72 De SVB liet weten dat het voldoende is om een aanvraag Wlz in te dienen. Bezwaar maken is principe niet nodig. Als blijkt dat de student niet Wlz verzekerd is, wordt de boete automatisch ingetrokken.

73 Indien dit uit het WLZ onderzoekt blijkt, wordt er met volledige terugwerkende kracht gecorrigeerd. De SVB liet weten dat de brieven met informatie over het proces worden aangepast. Daarin worden studenten apart benoemd als uitzonderingsgroep. Zij worden opgeroepen een aanvraag WLZ aan te vragen en kunnen daarmee een boete voorkomen. Zij hoeven dan geen bezwaar aan te tekenen en de boete wordt automatisch kwijtgescholden, mits zij niet werken.

Onduidelijkheid over verschillende regelingen en instanties en de wijze waarop deze regelingen kunnen uitpakken, kunnen voor een hoop stress en frustratie zorgen. Een student schreef:

> "Toen ik navraag deed voor wat betreft de boete, bleek dat de verzekeraar mijn gegevens niet in het systeem had ingevoerd. Toch lag de fout bij mij? De 'boete' bleef een jaar lang een probleem. Uiteindelijk is zelfs de deurwaarder ingeschakeld. Uiteindelijk is het opgelost, maar het hebben van een groot juridisch gevecht met de autoriteiten is voor een student als ik buitengewoon stressvol en verwarrend."

Caribische studenten nemen uit zichzelf niet zo snel contact op met overheidsinstanties om uitleg te vragen of om hun beklag te doen. Dat heeft ook te maken met de cultuur, zo werd in gesprekken naar voren gebracht. Mensen uit de Cariben zijn over het algemeen meer bescheiden en zullen niet zo snel iets uit eigen beweging vragen omdat dit als onbeleefd wordt gezien. Zij zijn meer geneigd om hulp en advies te zoeken in het eigen netwerk. Maar uit het voorgaande blijkt dat als er iets misgaat het al snel duidelijk wordt hoe complex de wet- en regelgeving in elkaar zit. Problemen kunnen - vooral als je niks doet - ongemerkt groter worden, werd in de gesprekken benadrukt. In de praktijk blijkt echter dat als studenten tijdig aan de bel trekken, de meeste overheidsinstanties best bereid zijn mee te denken over wat wel mogelijk is. Het is dan wel belangrijk dat de student weet aan welke bel hij moet trekken.

3.3 Dienstverlening door overheidsinstanties kan (nog) worden verbeterd

Veel Caribische studenten lieten weten behoefte te hebben aan overzichtelijke informatie over wet- en regelgeving in Nederland. Vooral informatie waarin de verschillen tussen het Caribisch deel van het Koninkrijk en Nederland duidelijk wordt gemaakt. Men is onbekend met het Nederlandse belasting- en toeslagenstelsel of met het systeem van de zorgverzekering en weet niet precies wat de rechten en plichten zijn. Ook kennen Caribische studenten geen gemeentelijke heffingen of waterschapsbelasting[74] en zijn zij niet op de hoogte van de mogelijkheid om kwijtschelding te vragen voor deze lasten. Meestal komen de studenten daar pas járen later achter, als zij tussentijds met veel moeite het hoofd financieel boven water hebben weten te houden. Caribische studenten verwachten dan ook van overheidsinstanties dat deze beter en proactief communiceren over regelgeving die op hun van toepassing is. Dat gebeurt nu onvoldoende geven studenten aan:

> "Toen ik ben gaan studeren was alles nieuw, ik moest alles zelf regelen en wist niet waar ik hulp kon vinden. Nooit heb ik van de Belastingdienst gehoord, over waterschapsbelasting of dat ik recht had op bepaalde toeslagen."

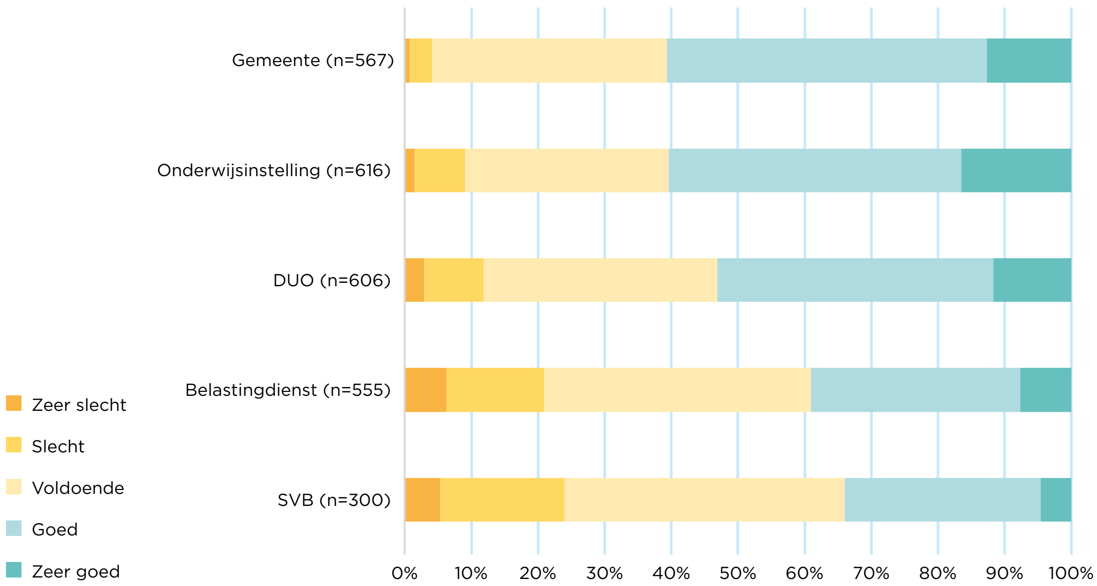
Het is belangrijk dat de studenten gebruik maken van de voorzieningen waar zij recht op hebben, maar dan is het óók belangrijk dat zij hiervan op de hoogte zijn. Naast proactieve informatie over wet- en regelgeving in Nederland missen studenten soms het persoonlijk contact met overheidsinstanties. Studenten ervaren dat (overheids-) instanties en onderwijsinstellingen ervan uitgaan dat zij wel snappen wat er in een brief staat geschreven. Onvoldoende wordt beseft dat de studenten, als zij iets niet begrijpen of ergens een vraag over hebben, in sommige gevallen graag iemand persoonlijk willen spreken. Maar die mogelijkheid is er niet altijd. Door alleen te verwijzen naar een website en geen mogelijkheid te bieden voor persoonlijk contact

74 Uit de vragenlijst en interviews komt naar voren dat de studenten lokale belastingen vaak verwarren met Rijksbelastingen. Zij spreken dan over de Belastingdienst die de gemeentelijke heffingen of de waterschapsbelasting regelt.

haakt een deel van de Caribische studenten, vooral diegenen die de taal (nog) niet zo goed spreken, snel af.

Hoe ervaren de studenten het contact met de overheid?
Figuur 3.1 laat zien dat studenten de dienstverlening door de overheidsinstanties waar zij mee te maken hebben verschillend beoordelen. Het minst tevreden zijn studenten over de SVB, op de voet gevolgd door de Belastingdienst. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat slechts de helft van het totaal aan studenten dat de vragenlijst heeft ingevuld contact heeft gehad met de SVB (300). Bij de Belastingdienst ligt dit aantal een stuk hoger (555). Over de gemeente, onderwijsinstellingen en DUO zijn studenten meer tevreden. Van de ondervraagde studenten gaf ruim de helft (53%) aan dat het contact met DUO goed tot zeer goed verliep, terwijl 12% van de studenten liet weten (zeer) slecht contact te hebben gehad met DUO. Veelgenoemde pijnpunten waren onder meer: de slechte communicatie tussen DUO en de overheidsinstanties op de Caribische eilanden; de traagheid waarmee studenten worden geholpen en onduidelijke informatievoorziening voor studenten die moeite hebben met de Nederlandse taal.

> "Ik vind dat DUO heel slecht omgaat met studenten die uit het buitenland komen. Ik kom heel lastig in aanmerking voor studiefinanciering, omdat de communicatie tussen Bonaire en Nederland daarin slecht verloopt."

Figuur 3.1: Contact met overheidsinstellingen (n = 300 – 616 per categorie)

Caribische studenten klagen erover dat overheden niet altijd voldoende begrijpelijke informatie verstrekken waardoor zij niet weten waar zij aan toe zijn. Het is voor hen niet altijd duidelijk wat overheidsinstanties precies verlangen. Berichten of beslissingen worden in de beleving van de studenten te veel geschreven vanuit het (juridische) perspectief van de overheidsorganisatie en zijn vaak zo opgebouwd dat deze in de (geautomatiseerde) logica van die organisatie passen. Maar de studenten willen graag kunnen begrijpen waarom bepaalde besluiten worden genomen. Daarom is het belangrijk dat overheidsinstanties zich ervan vergewissen dat de informatie die zij hebben verzonden ook echt is begrepen. Het alleen maar versturen van een beschikking of een bericht is dus onvoldoende. Tijdens de studie ervaren Caribische studenten

niet alleen problemen ten aanzien van een aantal ‘bureaucratische zaken’ of in het contact met overheidsinstanties. Ook sociale en culturele verschillen of het hebben van moeite met de Nederlandse taal zorgen voor problemen. In de volgende paragrafen wordt hier nader op ingegaan.

3.4 Taalachterstand

Caribische studenten krijgen in Nederland onderwijs in een taal die niet hun moedertaal is en die zij thuis niet of nauwelijks spreken. Op Aruba, Bonaire en Curaçao wordt er voornamelijk Papiaments gesproken, op Saba, St. Eustatius en St. Maarten Engels. Het Nederlands wordt op de middelbare school ‘als vak’ onderwezen. Voor veel Caribische jongeren betekent dit dat zij de Nederlandse taal niet goed genoeg machtig zijn en met een taalachterstand beginnen aan hun vervolgopleiding in Europees Nederland. Dit soms tot verbazing van henzelf omdat zij dachten de Nederlandse taal goed (genoeg) te beheersen. Een student:

> “Op Aruba dacht ik dat mijn Nederlands wel goed genoeg was, dat mijn Nederlands op hetzelfde niveau is als mijn Engels. Dat viel tegen. Zelfs nu nog worstel ik met de Nederlandse taal. Ook volg ik een cursus Nederlands. Veel woorden ken ik niet en er zijn accenten die ik niet herken.”

De taalachterstand maakt de studenten onzeker, ook in sociale situaties. De studenten vertelden moeite te hebben om zich te uiten en hadden soms het gevoel dat docenten hun intelligentie onderschatten. Instanties die de studenten begeleiden benoemden bijna allemaal dat de Caribische studenten meestal wél de intelligentie hebben om de gekozen studie te volgen maar vanwege een taalachterstand moeilijk(er) kunnen meekomen. Opmerkelijk is dat van het aantal studenten dat in de vragenlijst aangaf langer over de studie te doen, 21% problemen met de Nederlandse taal als één van de oorzaken aanwees. En 25% van de studenten die vroegtijdig hun studie afbraken noemde óók de Nederlandse taal als één van de redenen. Veel studenten hebben behoefte, of hadden achteraf gezien behoefte, aan meer en/of betere hulp bij schrijven, lezen en praten in de Nederlandse taal. Een student:

> “Sommige studenten beheersen de Nederlandse taal niet zo goed, en als ze dan lessen gaan volgen begrijpen ze niet zo goed wat wordt gezegd. En bijgevolg doen ze hun tentamen niet goed. Wij krijgen natuurlijk wel Nederlands in Curaçao, maar dat is toch anders. Het Nederlands hier klinkt anders dan het Nederlands wat wij hebben geleerd in de Cariben.”

Sommige instanties met wie de onderzoekers van de ombudsman spraken benadrukten dat de focus op de Nederlandse taalvaardigheid ervoor zorgt dat gemotiveerde en getalenteerde studenten te snel afhaken en niet de kans krijgen die zij verdienen. Zij pleiten voor een korte intensieve begeleiding in de Nederlandse taal bij aanvang van de studie. Docenten zouden meer begrip kunnen tonen voor het feit dat de Caribische studenten moeite hebben met de Nederlandse taal. Dat een duwtje in de rug soms net het verschil kan maken, maakte de volgende student duidelijk:

> “Toen een vriendin van mij hier kwam, had ze een leraar die haar een beetje begeleidde gedurende het eerste jaar. Deze leraar zei dat ze zich niet hoefde te schamen voor haar accent en dat ze gewoon vragen moest stellen als ze iets niet begreep. Dat hielp haar enorm. Als je meer leraren hebt die zoiets doen, zou dat erg helpen voor toekomstige studenten uit het Caribisch gebied.”

3.5 Wennen aan de Nederlandse samenleving

Vooral sociale en culturele verschillen tussen Nederland en de eilanden ervaren studenten als obstakel om te 'aarden' in Nederland, zo bleek tijdens de focusgroepgesprekken met Caribische studenten. Een groot aantal van hen voelt zich ontheemd in een land waar zij nauwelijks iemand kennen en dat zo totaal anders is dan waar zij vandaan komen. Het duurt dan ook meestal even voordat Caribische studenten op gang komen. Zij moeten erg wennen aan de Nederlandse samenleving, het klimaat, sociale omgangsvormen en het openbaar vervoer.[75] Ook ervaren zij het niveau van de studie als hoog en hebben zij het gevoel dat er strengere eisen aan hen worden gesteld dan zij op de eilanden gewend waren. De overgang naar Nederland was voor de meeste Caribische studenten dan ook een behoorlijke stap, voor sommigen zelfs een schok. Wat tegenvalt is dat Nederlandse medestudenten maar zeer weinig weten over het Caribisch deel van het Koninkrijk en soms vooroordelen hebben. Zo vertelden meerdere Caribische studenten dat Nederlanders aan hen hadden gevraagd of zij op de Cariben 'in een hutje' hadden gewoond. Of dat docenten hadden gezegd dat zij het niet zouden gaan redden op school, dit enkel en alleen vanwege het feit dat zij uit het Caribisch gebied afkomstig waren. Caribische studenten schrikken af en toe van de directheid van Nederlanders en van de 'kille' Nederlandse cultuur. Dit maakt het lastig om aansluiting te vinden. Een groot aantal Caribische studenten voelt zich dan ook buitengesloten. Een student verwoordde het als volgt:

> "Wij in Aruba zijn veel socialer. Sommige mensen hier zijn echt bot. Daar moest ik wel mee leren omgaan. Het eerste jaar hier voelde ik mij sowieso alleen, maar de mensen hier waren ook niet echt leuk tegen Caribische mensen. Ze hebben een favoritisme voor Nederlandse mensen. Bijvoorbeeld bij projectgroepjes. Je wordt altijd buitengesloten. En als ik moet samenwerken – tenminste in mijn ervaring – dan wordt datgene wat ik zeg vaak aan de kant geschoven."

Psychische problemen zijn ook een belangrijke oorzaak waardoor Caribische studenten studievertraging oplopen of met hun studie stoppen: een derde van de studenten geeft dit als één van de redenen. Een groot aantal studenten heeft last van stress, depressie, heimwee of een burn-out. Met name de winter blijkt een lastige periode te zijn:

> "In het Caribisch gebied zijn mensen heel erg sociaal. Het leggen van contact is voor ons heel belangrijk. Als dat al misgaat, en het dus in de basis al verkeerd gaat, dan creëert dat zo'n domino-effect. Dan kom je in een diep gat te zitten. Je hebt een klein budget, en hierdoor kun je weinig doen met klasgenoten en door het rooster van je school kan je geen bijbaan vinden om je budget aan te vullen. Dan blijf je in zo'n vicieuze cirkel. Als je geen vrienden of familieleden hier hebt, dan kan het heel snel misgaan. Dat is ook de reden waarom heel veel studenten voor het einde van het eerste jaar weer terugkeren naar het Caribisch gebied."

75 Het openbaar vervoer op de eilanden is zeer beperkt en is in Caribisch Nederland afwezig.

Veel studenten geven aan dat meer en/of betere hulp nodig is voor studenten met psychische klachten. Mentoren en studiebegeleiders zijn doorgaans de eerste contactpersonen bij instellingen die ze benaderen bij psychische problemen. Maar een deel van de studenten voelt zich door hen niet altijd gehoord, mede doordat deze contactpersonen zich niet altijd goed kunnen verplaatsen in hun situatie. Ook worden studenten naar eigen zeggen te laat geïnformeerd over de mogelijkheid om met een psycholoog te praten. Een student schreef:

> "Jaren later denk ik nog altijd met erg onprettige gevoelens terug aan mijn studiebegeleider die totaal meedogenloos met mij is omgegaan, terwijl hij de persoon was die mij de weg kon wijzen. Achteraf denk ik ook: 'Jeetje, je hebt duidelijk een intelligente student voor je die wat psychologische steun nodig had om haar weg weer te vinden, maar je hebt geen enkele praktische tip gegeven. Heel hard en kil. Niet eens mij op het idee gebracht om naar een psycholoog te gaan. Jaren later kijk ik terug en begrijp ik niet waarom er geen begeleiding beschikbaar was, terwijl ik duidelijk signalen gaf."

Een bijkomend probleem is dat psychologische hulp in principe niet wordt gedekt door de internationale zorgverzekering. Het is pas sinds kort dat internationale zorgverzekeringen een minimale dekking bieden, zo werd in gesprekken aangegeven.[76] Dit terwijl psychologische hulp in Nederland gewoon bij de basiszorg hoort en wordt vergoed door de basisverzekering. Het onderzoek laat zien dat sociaal-culturele en psychologische problemen substantiële factoren zijn voor studieuitval en studievertraging bij Caribische studenten.[77] Zelfs de studenten die begeleid naar Nederland komen, missen in grote mate hulp daarin.[78] Eerlijke informatie over het leven en studeren in Nederland zou een belangrijke eerste stap zijn. Daarbij is belangrijk dat deze informatie een evenwichtig beeld geeft en zowel positieve als negatieve kanten van het leven in Nederland belicht.[79]

3.6 Uit de rondetafelgesprekken

De gespreksdeelnemers herkennen de onderzochte knelpunten over het BSN, de huisvesting, de zorgverzekering en het culturele aspect. Daarbij komt de aparte positie van de Caribische studenten ter sprake: het zijn Nederlanders van ver weg die naar Nederland komen om te studeren. De regelgeving en de systemen in de verschillende delen van het Koninkrijk zijn daar niet op afgestemd. Zo kan het gebeuren dat deze studenten soms als internationale studenten en soms als 'gewone' studenten worden gezien. Het gevolg is dat voor de Caribische studenten en voor de instanties veel onduidelijk is en dat problemen ontstaan die vaak alleen niet kunnen worden opgelost. De gespreksdeelnemers zien mogelijk een oplossing in de samenwerking tussen de verschillende betrokken partijen. Men wil graag de handen ineenslaan en de krachten bundelen. Geopperd wordt het idee van een platvorm of een taskforce waarin de Caribische en de Europese delen van het Koninkrijk samenwerken voor gelijke kansen om binnen het Koninkrijk te studeren.

---

76 Het gaat dan wel om problemen die zijn ontstaan na aankomst in Nederland. Zorgkosten voor psychische problemen die al bestonden of voor de komst naar Nederland reeds bekend waren vallen buiten de dekking.

77 Dat geldt voor ruim 30% van de studenten die vertraging oplopen en/of stoppen.

78 Bijna 70% van de studenten die met begeleiding naar Nederland zijn gekomen, missen hulp bij sociale en/of culturele zaken. Zij voelen zich juist bij deze 'zachte factoren' het slechtst voorbereid.

79 Zo willen de studenten graag het verhaal horen van oud-studenten of ouderejaars studenten over wat deze hebben meegemaakt rond de studie en het leven in Nederland. Ook kunnen de ervaringsdeskundigen 'nieuwkomers' als 'buddy' wegwijs maken en begeleiden.

Karman (24) kwam in 2015 van Bonaire naar Nederland. Hij startte met de studie technische bedrijfskunde maar stapte over op bedrijfseconomie.

"Een van de grootste knelpunten waar ik die eerste jaren tegenaan liep bij het studeren in Nederland, was de taal. Op de havo werd er een beetje door de vingers gekeken bij taalfouten, hier wordt veel strenger gecontroleerd, vooral schriftelijk. Je taalniveau moet op C1-niveau zijn. Omdat Nederlands je moedertaal niet is, is dat niet het geval. Opdrachten moeten gemaakt worden in keurig Nederlands – dat kon ik helemaal niet. Zo moest ik ook eens een betoog schrijven over waarom je voor of tegen een bepaald belastingpatroon bent. Dat heb ik drie keer moeten doen. Gelukkig krijg je als Antilliaans student wel extra tentamentijd – en die heb je ook echt nodig om de tekst te begrijpen. Maar die extra tijd is er alleen bij schriftelijke tentamens. Bij mondelinge tentamens, opdrachten, een advies of een rapport of projecten, moet je op dezelfde wijze leveren als Nederlandse studenten. Dat je recht hebt op tentamentijdverlenging, moet je aanvragen – iets wat de meeste Caribische studenten niet eens weten. Het zou een stuk eenvoudiger en billijker zijn als dat automatisch werd verleend aan studenten die niet in Nederland opgegroeid zijn."

Vooroordelen

"Tijdens je studie moet je voor opdrachten vaak groepjes vormen met andere studenten. Ik ben regelmatig uitgesloten van projectgroepen omdat medestudenten zich afvroegen of ik wel hetzelfde niveau had, waardoor ik niet welkom was in hun groepje. Je wordt letterlijk in een hoek gedrukt: je hoort er niet bij. Medestudenten weten vaak niet eens dat Aruba en Bonaire verschillende eilanden zijn. In hun beleving komt iedereen uit Curaçao en dus ben je lui, crimineel, je komt niet op tijd en je komt je afspraken niet na. Het zijn etiketten die je direct op krijgt geplakt, waardoor je altijd op achterstand staat. Je moet continu laten zien dat je het wél kunt, dat die vooroordelen niet op jou van toepassing zijn. Je wordt hoe dan ook niet gezien als gelijkwaardig. Dat geeft heel veel druk. Dat je elke dag moet presteren, je van je beste kant moet laten zien. Je moet op alles letten, zorgen dat je alles op de juiste wijze uitvoert. Want als je iets verkeerd doet, dan ben je meteen weer terug bij af. Ik heb zelfs meegemaakt dat mijn begeleider zei: 'Wat een pluspunt is voor anderen, is een minpunt voor jou. Zoek zelf maar uit hoe je daaruit komt.' Dat was hard. Voor je gevoel kun je geen kant meer op, alle poorten gaan dicht voor jou. Dat was het moment dat ik besloot een andere opleiding te gaan doen. Ik was moe van het vechten, kon er niet meer tegenop. Ik ben nu jaren verder, maar loop desondanks nog steeds tegen dezelfde dingen op. Dat je soms wordt gezien als student, soms als inwoner van Nederland, dan weer als een buitenlandse student. Ik heb ervaren dat je anders wordt beoordeeld dan de gemiddelde Nederlander. Je moet dubbel zo hard werken, laten zien dat je iets beheerst."

Welk netwerk?

"Nog een struikelblok: dat je geen netwerk hebt in Nederland. Dan krijg je bijvoorbeeld een opdracht waarbij je iemand uit de raad van een bestuur moet interviewen. Er wordt luchtig gezegd: 'Je hebt vast wel iemand in de familie die zo'n functie bekleedt.' Nou, niet dus. Gelukkig zijn er wel docenten die je begrijpen en openstaan voor jouw situatie, maar anderen zijn volkomen onverschillig. Houden geen rekening met je, weten je naam niet eens. Dat ik, anders dan in Nederland getogen studenten, hier geen netwerk heb, daar heb ik regelmatig last van gehad."

Survival of the fittest

"Kom je als student van de eilanden in Nederland aan, dan is dat een aardverschuiving in je leven. De Nederlandse cultuur is volkomen anders dan die van de Antillen. In Nederland moet je echt voor jezelf opkomen en je moet alles zelf regelen. Begin je met de opleiding, dan moet je bijna ondernemer zijn om alles in orde te krijgen. Daarnaast heb je te kampen met de eenzaamheid. Ook al ben je samen met kennissen of vrienden, die eenzaamheid blijft. De

vooroordelen die iedereen heeft, daar moet je mee zien te leven. Het is survival of the fittest. In Nederland heeft iedereen zijn eigen doelen en focust daarop. In onze cultuur uit je je niet snel tegenover onbekenden. Anderen lastigvallen met je verdriet of eenzaamheid dat doe je niet. Als je problemen hebt, dan probeer je ermee te leven, je gaat geen hulp zoeken. Dat als je hulp nodig hebt, je dat kenbaar moet maken, zijn allemaal dingen die je hier moet leren."

Extra studieschuld

"Ik heb me staande weten te houden door me te blijven focussen op mijn doel en dat is het behalen van mijn master. Afgelopen zomer heb ik het hbo afgerond, volgend jaar juni hoop ik mijn master te halen. Ik ben overgestapt van technische bedrijfskunde op bedrijfseconomie. De sfeer was prettiger daar, ik had het idee dat ik meer uit mezelf kon halen en meer kon leren. Bij het overstappen was het een voordeel dat ik nu daadwerkelijk in Nederland was. Nu kon ik echt meelopen, de sfeer voelen, meemaken op welk niveau er les wordt gegeven. Wat wel écht vervelend is, dat ik door die overstap een extra studieschuld heb van 12.000 euro. Dat is veel geld. Omdat we vanaf de eilanden niet echt goed een idee krijgen van de studies hier, zou het beter zijn om de ruimte te krijgen om een halfjaar uit te zoeken wat het beste bij jou past bijvoorbeeld. Nu zijn er zó veel Antilliaanse studenten die met een hogere studieschuld zitten vanwege dat eerste jaar."

Wat zou hebben geholpen?

"Het zou mij absoluut hebben geholpen als ik meer steun vanuit Bonaire had gehad, van mijn eigen mensen. Hulp op alle vlakken, van mentaal tot sociaal tot praktisch, door er letterlijk voor ons te zijn. Het zou echt geen overbodige luxe zijn om hulp te krijgen bij zaken als belasting, stageplekken, huisvesting, noem maar op."

4 Knelpunten die studenten ervaren na hun studie

4.1 Inleiding

Het einde van de studie voelt meestal als een overwinning. Eindelijk het diploma behaald en klaar voor de volgende stap. Maar soms voelt 'het einde' voor sommige studenten meer als een 'open einde' omdat zij hun studie niet succesvol hebben afgerond. Of omdat de studie weliswaar is afgerond, maar er nog een grote studieschuld openstaat, of omdat het zoeken naar een baan niet naar wens verloopt. In dit hoofdstuk wordt eerst beschreven wat (mogelijke) oorzaken zijn voor het voortijdig stoppen met de studie. Daarna wordt aangegeven tegen welke knelpunten studenten aanlopen als zij – al dan niet succesvol – hun studie hebben beëindigd.

4.2 Een relatief groot aantal studenten rondt de studie niet af of loopt vertraging op

Onderzoek[80] toont aan dat een relatief groot aantal Caribische studenten (meermalen) van studie switcht of de studie niet of niet tijdig afrondt. Een gegeven dat ook in dit onderzoek naar voren kwam: van de 624 studenten die de vragenlijst hadden ingevuld gaf 37% aan ooit vroegtijdig te zijn gestopt[81] met een studie in Nederland en meer dan de helft van de studenten (54%) had studievertraging opgelopen. Van deze laatste groep betrof de vertraging bij 58% maximaal één jaar, bij 21% tussen één en twee jaar en bij 21% meer dan twee jaar. Opvallend is dat er geen verschil is tussen de 'free movers' en de studenten die met hulp naar Nederland zijn gekomen wanneer gekeken wordt naar het percentage studenten dat vroegtijdig is gestopt met een studie: zowel bij de studenten die hulp kreeg als bij de 'free movers' is 37% vroegtijdig gestopt. Wat nog opmerkelijker is, is dat 'free movers' minder vaak studievertraging oplopen dan studenten die hulp hadden gekregen van een organisatie. In totaal meldde 51% van de 'free movers' dat zij geen studievertraging hadden opgelopen tegenover 39% van de studenten die wel hulp had gehad. Mogelijk hebben 'free movers' een meer intrinsieke motivatie hun studie succesvol af te ronden met minder studievertraging. Een andere verklaring kan zijn dat deze groep veelal gedurende de hele studie wordt ondersteund door familie. Een student verwoordde het als volgt:

> "Studeren in het buitenland als je mentaal niet goed voorbereid bent en zeker zonder familie maakt de kans op succes kleiner."

Zowel uit gesprekken met begeleidende organisaties als met Caribische studenten kwam naar voren dat het studeren in Nederland soms wordt onderschat. Er zijn studenten die met volle teugen genieten van hun vrijheden in Nederland waardoor de studie minder succesvol verloopt. Bij de meeste studenten die aangaven studievertraging te hebben opgelopen, of hun studie te hebben beëindigd, had dit echter een andere reden: zij hadden moeite met de overgang van de Cariben naar Nederland en de Nederlandse cultuur en/of heimwee. Een combinatie van heimwee en een klas vol studenten die in cultureel opzicht volledig anders zijn, kan ervoor zorgen dat studenten zich niet thuis voelen en (voortijdig) afhaken. Ook (een gevoel van) discriminatie, op school of bij het vinden van een stageplek, kan hierbij een rol spelen.

80 Broek, A. van den, Cuppen, J., Warps, J., Termorshuizen, T., Lodewick, J., Brukx, D., Korte, K. de, Ramakers, C. & Mulder, J. (2019). Monitor Beleidsmaatregelen Hoger Onderwijs 2018-2019. Studenten in het hoger onderwijs: stand van zaken studiejaar 2018-2019: doorstroom, instroom, studiekeuze, studievoortgang, studieuitval en studiefinanciering. Nijmegen: ResearchNed.

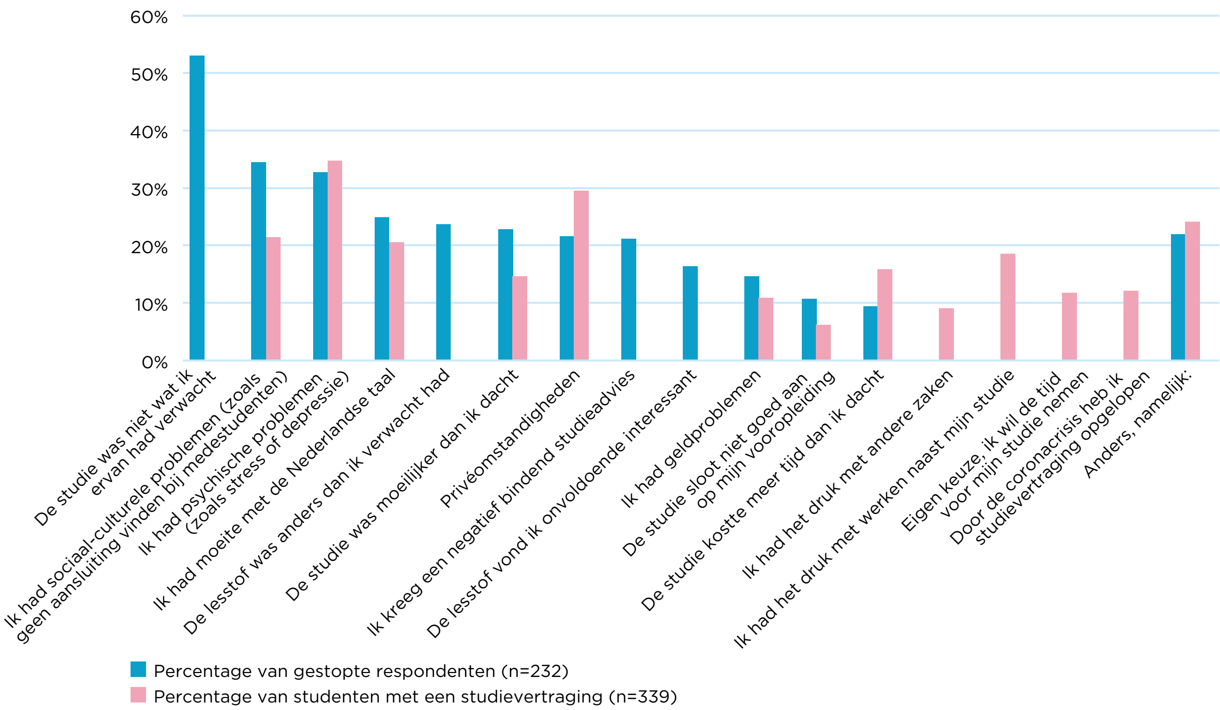
81 Een deel van de studenten die heeft aangegeven vroegtijdig te zijn gestopt is vervolgens van opleiding veranderd of heeft inmiddels een andere opleiding afgerond.

> "De studiebegeleider was niet erg aardig en adviseerde mij zelfs om met de studie te stoppen. Toen ik het later met mijn medestudenten besprak, bleek dat zij hetzelfde had geadviseerd aan de zwarte studenten, niet aan de witte."

Studievertraging wordt mede veroorzaakt doordat studenten zich meermaals kunnen inschrijven voor dezelfde studie bij een andere onderwijsinstelling. Als de studie bij de ene onderwijsinstelling niet lukt, kunnen studenten het hierna bij een andere onderwijsinstelling nog eens proberen. In een gesprek werd het voorbeeld genoemd van een situatie waarbij een Caribische student zich gedurende acht achtereenvolgende jaren voor dezelfde studie had ingeschreven bij verschillende onderwijsinstellingen. Na acht jaar had hij zijn propedeuse nog niet gehaald en had hij inmiddels een enorme studieschuld opgebouwd.[82] Niemand had hem erop gewezen dat de studie wellicht niet geschikt voor hem was. Het probleem is namelijk dat de onderwijsinstellingen de studiegeschiedenis van studenten niet kunnen inzien, waardoor deze studenten niet op de juiste manier kunnen worden begeleid en geadviseerd.

Studenten werd expliciet gevraagd naar de redenen van hun studievertraging en/of vroegtijdig stopzetten van hun studie. Zij konden hierbij meerdere veelvoorkomende redenen kiezen en/of zelf redenen toevoegen. Figuur 4.1 laat zien dat er deels overlap bestaat in de redenen die studenten geven voor hun studievertraging of het vroegtijdig stopzetten van hun studie. Psychische problemen en moeite met de Nederlandse taal zijn immers redenen waardoor studenten zowel studievertraging kunnen oplopen en/of hun studie vroegtijdig stoppen. De redenen die de gestopte studenten benoemden hadden vooral te maken met het gegeven dat de studie niet in lijn was met hun verwachtingen (53%) of omdat zij op sociaal en cultureel vlak moeite hadden hun weg te vinden (34%). Van de studenten die vertraging opliepen tijdens hun studie, zijn de belangrijkste redenen psychische problemen (35%) en privéomstandigheden (29%).

82 Studievertraging zorgt ook voor een groter pensioengat. Caribische studenten die in Nederland alleen studeren, bouwen geen pensioenrechten op: niet op het eiland en niet in Nederland.

Figuur 4.1 Redenen vroegtijdig stoppen met studie of studievertraging (meerdere antwoorden mogelijk) (n = 232/339)

Als studenten vroegtijdig stoppen met hun opleiding, heeft dit gevolgen voor de studiefinanciering: zij moeten zich uitschrijven bij hun school of universiteit en de uitschrijfdatum moet een student doorgeven aan DUO. Alleen als een student in het eerste jaar van de studie stopt en vóór 1 februari de studiefinanciering stopzet, wordt een gedeelte (prestatiebeurs)[83] omgezet in een gift. De lening moet uiteraard wel worden terugbetaald.[84] Daarnaast dient een student het zogenoemde studentenreisproduct stop te zetten bij een ophaalautomaat vóór of op de vijfde werkdag van de eerste maand waarin hij er geen recht meer op heeft. Als het studentenreisproduct onterecht wordt gebruikt, geeft DUO een OV-boete. Studenten die een maand nadat het recht is verlopen nog gebruik maken van het studentenreisproduct, krijgen een boete van € 150,- per halve maand.[85]

4.3 Aflossen studieschuld(en) gaat soms moeizaam

Een groot aantal Caribische studenten heeft zowel bij DUO als bij lokale instanties geld geleend voor de studie. Van de 624 studenten die hebben deelgenomen aan de vragenlijst van de ombudsman liet 91% weten geld te hebben geleend van DUO. Als studenten daarnaast geld hadden geleend bij een andere organisatie (21%), dan betrof dat voornamelijk een Arubalening of een lening bij SSC. Van de studenten die een studieschuld hebben, lost 29% deze schuld momenteel af bij DUO en/of 4% bij een andere organisatie. Het grootste deel van de Caribische studenten (66%) moet de studieschuld nog gaan terugbetalen. Een deel heeft de terugbetaling

83 Zie voor meer informatie over de prestatiebeurs: https://duo.nl/particulier/studiefinanciering/gift-of-terugbetalen.jsp

84 Hetzelfde geldt voor lokale studieleningen.

85 Hierbij moet worden opgemerkt dat het alleen geld kost als de student hierna nog gebruik maakt van het studentenreisproduct. Als de student kan aantonen dat hij de OV-kaart niet meer heeft gebruikt na het stoppen met de studie, dan kan bezwaar worden gemaakt tegen de OV-boete. Zie https://www.studentenreisproduct.nl/detail/studentenreisproduct-stopzetten/.

tijdelijk stopgezet (7%). Slechts 0,5% procent van de (oud)-studenten heeft het geleende geld terugbetaald en is nu schuldenvrij.[86]

Oud-studenten zijn zich er niet altijd van bewust dat zij zowel bij DUO als bij een lokale instantie een schuld hebben. Zij gooien de studieschuld op één hoop en veronderstellen dat die in totaal moet worden terugbetaald aan DUO. Een dergelijk misverstand kan in de praktijk nog wel eens nadelige gevolgen hebben voor de oud-student, omdat de terugbetalingsregels van DUO en lokale instanties verschillen. Bij DUO zijn de terugbetalingsregels voor iedereen hetzelfde, maar dat is bij de lokale instanties niet het geval.

Terugbetaling van studiefinanciering DUO
Twee jaar na het beëindigen van de studie begint de periode waarin studenten hun studieschuld aflossen. Tijdens de aflosfase, die maximaal 35 jaar duurt, betalen studenten maandelijks een bedrag aan DUO terug (het maandbedrag).[87] De aflosfase is afgerond zodra de volledige studieschuld is terugbetaald, of wanneer de oud-student 35 jaar naar draagkracht heeft afgelost. Het bedrag dat overblijft nadat er 35 jaar naar draagkracht is afgelost, wordt kwijtgescholden. Hoe hoog het maandbedrag is, hangt af van de hoogte van de studieschuld, het rentepercentage en het inkomen (inclusief het inkomen van de partner). Studenten die binnen tien jaar hun diploma behalen, hoeven de aanvullende beurs en het studentenreisproduct niet terug te betalen. Deze onderdelen van de studiefinanciering worden dan omgezet van een lening naar een gift. Als het niet lukt om binnen tien jaar een diploma te halen, moet dit wél worden terugbetaald. Overigens moeten studenten de andere onderdelen van de studiefinanciering (de lening en het collegegeldkrediet) altijd terugbetalen. Het rentepercentage voor het terugbetalen wordt na het afstuderen voor vijf jaar vastgesteld. Op dit moment is het rentepercentage 0%. Als het oud-studenten niet lukt om het vastgestelde maandbedrag terug te betalen, dan kunnen zij een aflossingsvrije periode inlassen. Tijdens de aflosfase hebben oud-studenten recht op vijf aflosvrije jaren. De aflossingsvrije periode kan in één keer worden ingezet, of verspreid over meerdere periodes. Wanneer de oud-student het vastgestelde maandbedrag niet betaalt, ontstaat een betalingsachterstand. DUO stuurt na het ontstaan van een betalingsachterstand een herinnering en een aanmaning om de oud-student de gelegenheid te geven alsnog te betalen. Als DUO hierna nog geen betaling heeft ontvangen wordt de betalingsachterstand overgedragen aan het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB). Het CJIB geeft de oud-student nog één kans om het bedrag in één keer te betalen, zonder tussenkomst van een deurwaarder. Betaalt de oud-student het bedrag niet op tijd, dan schakelt het CJIB een deurwaarder in die de invordering tegen extra kosten voortzet.

86 In totaal tellen deze percentages op tot meer dan 100%. Dit kan bijvoorbeeld worden verklaard doordat studenten zowel een schuld bij DUO als bij een andere organisatie aflossen, of de aflossing bij één organisatie hebben stopgezet terwijl ze bij DUO doorgaan met aflossen. Ook is het een mogelijkheid dat studenten per ongeluk meerdere opties hebben aangevinkt, die niet allemaal van toepassing zijn.

87 Studenten die vóór 2018 zijn begonnen met studeren, lossen in een periode van maximaal vijftien jaar hun studieschuld af. Zie voor meer informatie: https://duo.nl/particulier/studieschuld-terugbetalen/terugbetalingsregels.jsp

Terugbetalingsregels lokale leningen
Studenten uit Aruba, Curaçao, St. Maarten en Caribisch Nederland kunnen in hun eigen land een lening afsluiten waarvoor lokale terugbetalingsregels gelden. Bij de Arubalening moeten studenten binnen twintig jaar terugbetalen. De aflossingsperiode start één jaar na het beëindigen van de studie. Over de lening hoeft geen rente te worden betaald.[88] Een lening bij SSC dient een student, inclusief rente, in maandelijkse termijnen af te lossen gedurende een aflosfase van vijf, tien of vijftien jaar. De aflosfase begint zes maanden na het afstuderen of meteen na het staken van de studie. Een gedeelte van de lening zet SSC om in een gift wanneer het diploma binnen tien jaar wordt behaald. SSC verstrekt de lening tegen 4% rente (op dit moment).[89] Op St. Maarten kunnen studenten tegen 5% rente geld lenen bij de Division Studyfinancing. De terugbetalingsregels hangen af van het inkomen van de ouders en het wel of niet terugkeren naar St. Maarten na afloop van de studie. Studenten afkomstig van de BES-eilanden kunnen een renteloze lening aanvragen bij de Rijksdienst Caribisch Nederland, de opstarttoelage. Een deel van deze lening wordt omgezet in een gift als het diploma binnen de diplomatermijn (van tien jaar) wordt behaald. Het geleende bedrag moeten studenten binnen vijftien jaar terugbetalen. Hierbij wordt geen rekening gehouden van het inkomen van de partner.[90]

Door de verschillende instanties wordt geen rekening gehouden met het feit dat er mogelijk nog een andere studieschuld openstaat.[91] Bij (oud-)studenten leidt dit tot verwarring en frustratie:

"Bij de draagkrachtmeting wordt door zowel SSC[92] als DUO geen rekening gehouden met het feit dat je ook aan de andere instantie moet terugbetalen. Bij elkaar moet ik een lokaal maandloon terugbetalen."

Uit dit onderzoek blijkt verder dat het aflossen van hun studieschuld relatief veel oud-studenten moeilijk afgaat. Bijna de helft (49%) van de Caribische (oud-)studenten die momenteel hun studieschuld aflossen of dit al hebben gedaan heeft (grote) moeite met het aflossen van de studieschuld, zie figuur 4.2. Een student vertelde:

"DUO is onrealistisch. Ze wilden dat ik €500 per maand ging terugbetalen. Ben je gek, dat red ik nooit! Toen ben ik het gaan aanvechten en dat duurde lang. Al die tijd dat ik wachtte op antwoord betaalde ik wel die €500 per maand. En dat was anderhalf jaar."

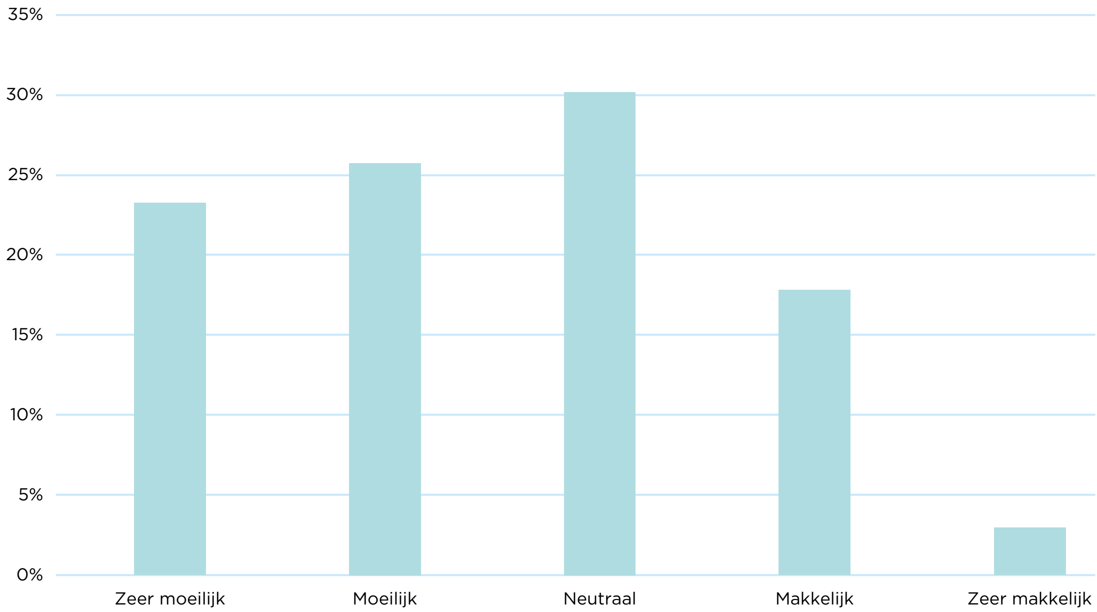
88 Zie voor wettelijke basis van de terugbetalingsregels artikel 28 t/m 30 van het Landsbesluit dd. 12 mei 2017 no. DWJZ 637/17.

89 Zie voor de terugbetalingsregels van een lening bij SSC: http://www.ssc.cw/wp-content/uploads/2020/07/sscalgemenevoorwaardenstudiefinanciering-NL-en-PL-2020.pdf

90 In de Wet studiefinanciering BES worden de terugbetalingsregels in artikelen 4.2 t/m 4.13 bepaald.

91 DUO liet weten dat een student afkomstig uit Caribisch Nederland en die in Nederland gaat studeren een opstarttoelage (gedeelte prestatiebeurs en gedeelte lening) kan aanvragen op grond van de Wsf BES. Op het moment dat hij in Nederland gaat studeren ontvangt hij studiefinanciering op grond van de Wsf 2000. Bij de terugbetaling van de lening opstarttoelage kan rekening worden gehouden met de lening die op grond van de Wsf 2000 terugbetaald moet worden. Wel moet worden opgemerkt dat beide wetten worden uitgevoerd namens het ministerie van OCW.

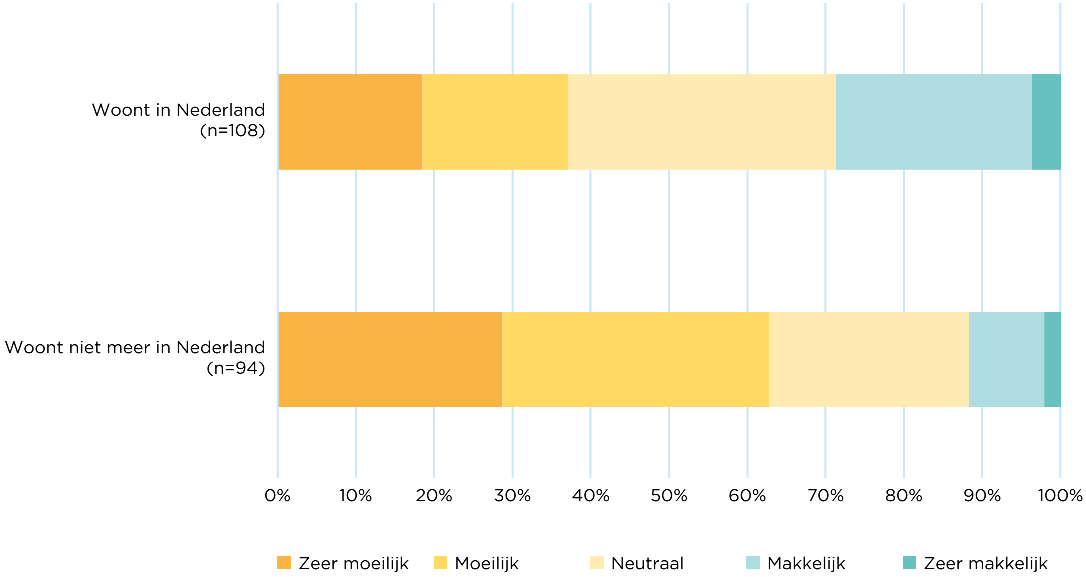
92 SSC liet hierop weten dat bij de draagkrachtmeting rekening wordt gehouden met de studielening van DUO.

Figuur 4.2 Aflossen studieschuld gaat moeizaam (n=202)

Van de studenten die een studieschuld moeten aflossen is er een duidelijk verschil tussen de oud-studenten die in Nederland wonen en (oud-)studenten die buiten Nederland wonen. Van de oud-studenten die in Nederland zijn blijven wonen en momenteel hun studieschuld aflossen, gaf 37% aan dat het aflossen (zeer) moeilijk gaat, terwijl dit voor 63% van de studenten buiten Nederland gold (zie figuur 4.3). Sommige studenten hekelden de problemen die zijn ontstaan door onderschatting van de consequenties van het lenen en de keten van gebeurtenissen die daarop volgen:

> “Er wordt maximaal uitgeleend aan studenten. Een schuld van 60.000 euro hou je dan over na je diploma. Dat is rond 120.000 ANG op Curaçao, bijna een hypotheek! Dan wordt er op basis van draagkracht berekend, val je ook nog in de oude stijl! Toentertijd waren er niet eens rekenhulpen. Uiteindelijk moet ik nu per jaar bijna 1/6 deel van mijn jaarlijkse inkomen afdragen aan DUO. Daardoor kan ik geen hypotheek aanvragen, een autolening gaat nog net. Ik heb dus gestudeerd, heb een redelijke goeie baan, maar kan niet verder een leven opbouwen door de hoge terugbetalingstermijnen. Maar welke andere keuze had ik, als mijn familie mij financieel niet wilde ondersteunen en ik toch graag wilde studeren.”

Figuur 4.3 Aflossen studieschuld (n = 108/94)

(Oud-)studenten die terugkeerden vinden over het algemeen dat zij bij het aflossen van hun studieschuld te weinig geld overhouden om van te kunnen leven. Wat hier nog meespeelt is dat (oud-)studenten die terugkeren naar de eilanden geen gebruik maken van de toeslagen zoals zorgtoeslag en huurtoeslag waar zij in Nederland in sommige gevallen wel recht op hadden, of recht op gehad zouden hebben. Als (oud-)studenten na hun terugkeer kinderen en/of ouders moeten onderhouden, wordt het terugbetalen van de studieschuld soms nog moeilijker. Een student verwoordde het als volgt:

> “De overheid en DUO houden bij het aflossen geen rekening met de student. Het aflossingsbedrag is te hoog gezien de lokale omstandigheden. Men verdient niet voldoende om 600 à 650 Antilliaanse gulden per maand af te lossen. Moet kind verzorgen. Hypotheek betalen. Kom echt niet rond.”

In gesprekken kwam verder naar voren dat (oud-)studenten die zonder diploma terugkeerden naar één van de eilanden extra problemen hebben met het aflossen van hun studieschuld. Dit zou te maken hebben met het feit dat de aanvullende - en prestatiebeurs zonder het behalen van een diploma niet worden omgezet in een gift, maar een schuld blijven. Zonder diploma zijn de kansen op de arbeidsmarkt meer beperkt, waardoor het lastig is om voldoende inkomen te genereren. En vanwege de coronacrisis is dit mogelijk nóg moeilijker geworden. Een student verwoordde het als volgt:

> “Na tien jaar leningen heb ik een verlammende schuld en het coronavirus maakt het er niet gemakkelijker op.”

Aflossen in lokale valuta
Oud-studenten die na hun studie terugkeren naar het Caribisch gebied krijgen de mogelijkheid om hun studieschuld in lokale valuta (Amerikaanse dollars, Antilliaanse guldens of Arubaanse florin) terug te betalen op een lokaal rekeningnummer van DUO. Op deze manier betalen zij lagere bankkosten dan wanneer zij het geld overschrijven naar een Nederlandse bankrekening. Van de oud-studenten (n=168) die een studieschuld heeft openstaan bij DUO en is begonnen met terugbetalen, maakt 42% gebruik van deze mogelijkheid.

> "Ik vind dat DUO heel goed functioneert sinds we lokaal kunnen aflossen! Ook ben ik zeer dankbaar voor de mogelijkheid tot jaarlijks minderen van het bedrag."

4.4 Bij draagkrachtmeting wordt geen rekening gehouden met lokale omstandigheden of schulden

Het moge duidelijk zijn dat ondanks de mogelijkheid om de studieschuld in lokale valuta terug te betalen de (totale) hoogte van de studieschuld na terugkeer op de eilanden niet verandert. Hoeveel de (oud-)student maandelijks moet aflossen, wordt bepaald door diens draagkracht. Ondanks dat er sociale aflossingsmogelijkheden bestaan, blijkt uit dit onderzoek dat oud-studenten die niet meer in Nederland wonen het aanzienlijk moeilijker hebben met het terugbetalen van hun lening, dan oud-studenten die nog in Nederland wonen. Zij zijn genoodzaakt het ene gat met het andere te vullen. Oorzaken zouden onder meer de hoge kosten van het levensonderhoud en de relatief lage lonen zijn: de lokale omstandigheden op de eilanden zijn anders dan in Nederland. (Oud-)studenten vinden het moeilijk te verteren dat DUO bij het berekenen van de draagkracht alleen kijkt naar het inkomen maar vaste lasten, zoals een hypotheek of een andere studieschuld[93], buiten beschouwing laat.[94]

> "Wat wel lastig is, is dat DUO niet kijkt naar je overige uitgaven. Ze zeggen gewoon: 'Dit bedrag moet je betalen' en verder moet je je mond houden. Ze tonen weinig begrip voor de financiële situatie waar je in zit."

93 De enige uitzondering hierop is een lokale lening bij de Rijksdienst Caribisch Nederland. De studieschuld bij DUO en Rijksdienst Caribisch Nederland worden samengevoegd bij het aflossen.

94 Zie voor meer informatie: https://duo.nl/particulier/studieschuld-terugbetalen/berekening-maandbedrag.jsp

Draagkrachtmeting
Aan de hand van het inkomen van de oud-student berekent DUO ieder kalenderjaar welk bedrag maandelijks moet worden terugbetaald ter aflossing van de studieschuld. Dit noemt DUO ook wel de 'draagkracht'. In de terugbetalingsregels van DUO is opgenomen dat oud-studenten nooit méér hoeven af te lossen dan hun draagkracht. Voor de berekening van de draagkracht is het inkomen van twee jaar geleden (het peiljaar) van belang. Op basis van dit inkomen wordt de draagkracht voor het lopende kalenderjaar door DUO berekend. Oudstudenten hebben de mogelijkheid om het peiljaar te verleggen wanneer hun inkomen van twee jaar geleden is gedaald. Zij kunnen in dat geval DUO vragen om een recenter inkomensjaar als uitgangspunt te nemen. De draagkracht van een oud-student wordt vastgesteld op 4% van zijn inkomen boven de draagkrachtvrije voet. De draagkrachtvrije voet van alleenstaande oud-studenten zonder kinderen bedraagt 100% van het minimumloon. In alle andere gevallen is de draagkrachtvrije voet 143% van het minimumloon. Het gaat hierbij om het Nederlandse minimumloon. Ook voor oud-studenten die na hun studie uit Nederland vertrekken geldt dat het Nederlandse minimumloon wordt gebruikt om de draagkracht te berekenen. In principe stelt DUO de draagkracht van oudstudenten automatisch vast op basis van de inkomensgegevens die de Belastingdienst aan DUO verstrekt.

Van (oud)-studenten die na hun studie terugkeren naar de eilanden en in Nederland niet langer belastingplichtig zijn kan DUO niet automatisch de draagkracht bepalen. Zij moeten dan uit zichzelf een draagkrachtmeting bij DUO aanvragen. Doen zij dat niet dan berekent DUO ambtshalve het maandbedrag op basis van de totale schuld en de aflosfase. Een mogelijk gevolg is dat de vastgestelde draagkracht hoger is dan de werkelijke draagkracht en dat de (oud-)studenten meer moeten aflossen dan zij – gezien hun inkomen – op dat moment kunnen dragen. Met terugwerkende kracht een draagkrachtmeting aanvragen is echter niet mogelijk. Daarom is het belangrijk dat de oud-student DUO tijdig informeert over het inkomen, tot frustratie van sommige (oud-)studenten:

> “Om ze jaarlijks te moeten informeren dat het bedrag dat ze willen dat ik betaal te hoog is, is erg belastend.”

De minister van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport van Curaçao wierp eind 2019 de vraag op of de lokale belastingdiensten van Curaçao, Aruba en St. Maarten niet beter aan DUO gelinkt zouden kunnen worden. Op die manier komen gegevens van (oud-)studenten mogelijk eerder bij DUO terecht en ontstaan er hopelijk minder snel betalingsproblemen.

Voorlichting
De laatste jaren zet DUO zich steeds meer in om te voorkomen dat oud-studenten te maken krijgen met (onnodige) betalingsproblemen en -achterstanden. Daarom wordt er jaarlijks op de eilanden een aantal voorlichtingssessies georganiseerd. Deze sessies zijn bedoeld voor studenten die starten met afbetalen, maar ook studenten die al in de aflosfase zitten kunnen aan de sessies deelnemen.[95] Uit gesprekken bleek dat de bijeenkomsten gewaardeerd worden. Een student:

> "Voor iemand die net een opleiding heeft beëindigd, wist ik niet wat de volgende stappen waren. Gelukkig kwamen dat jaar een paar mensen van DUO op Aruba die een kleine lezing hebben gegeven van hoe en wat!"

Ook biedt DUO de mogelijkheid een persoonlijk gesprek te hebben voor een betalingsregeling op maat. Zo werden er in 2019 op Curaçao 3500 oud-studenten aangeschreven en uitgenodigd voor zo'n gesprek. Helaas hebben volgens DUO maar 800 oud-studenten gebruik gemaakt van deze mogelijkheid.

4.5 Terugkerende studenten zijn niet altijd bekend met betalingsachterstanden

Aflossingsproblemen en betalingsachterstanden kunnen ook ontstaan als berichten met informatie over de terugbetalingsverplichting of een aanmaning de oud-studenten niet bereiken. Op die manier kan het gebeuren dat schulden enorm oplopen zonder dat de student dit in de gaten heeft. Een oud-student vertelde dat zij dit had meegemaakt omdat de berichten van DUO naar het (oude) adres van haar ouders waren gestuurd, maar die waren inmiddels verhuisd. Op het moment dat een oud-student eenmaal op de hoogte is dan is het vaak te laat, omdat de vordering dan al uit handen is gegeven aan een gerechtsdeurwaarder. Gelukkig komen dit soort situaties steeds minder vaak voor bij de huidige studenten, omdat er nu veel meer elektronisch (via e-mail) wordt gecommuniceerd.

Omdat de meeste studenten zowel een studielening bij DUO als bij een lokale instantie hebben afgesloten, hebben zij niet altijd het overzicht welke bedragen er inmiddels zijn afbetaald en aan wie. Als inmiddels de vordering aan een gerechtsdeurwaarder uit handen is gegeven en daarvoor ook nog kosten in rekening zijn gebracht, dan wordt het voor sommigen helemaal onduidelijk. Oud-studenten missen soms bepaalde informatie of begrijpen bepaalde informatie niet en als zij hiervoor DUO willen benaderen dan is het moeilijk om contact te krijgen:

> "Te weinig contact van DUO. E-mails worden niet beantwoord. Bij vragen over terugbetaling."

Een begeleidende organisatie benadrukte het belang van budgettering tijdens de studie. Het is noodzakelijk dat studenten goed overzien welke kostenposten zij hebben en alvast geld opzij zetten voor uitgaven die later volgen. Hopelijk wordt hierdoor na de studie een aantal betalingsproblemen ondervangen. Een andere organisatie vertelde in dit kader dat er ook oud-studenten zijn die bewust onder de radar verdwijnen in de hoop dat zij de studieschuld niet meer hoeven te betalen: "dit zorgt voor de bizarre situatie dat sommige oud-studenten hun studieschuld netjes afbetalen en andere niet." Overigens is DUO goed in staat om de oud-studenten die van de radar zijn verdwenen, al dan niet door middel van paspoortsignalering, te traceren. Als studieschulden op dat moment achterstallig zijn geworden, zijn de terugbetalings-

95 Brief van de minister van OCW aan het ministerie van OWCS op Curaçao van 19 september 2019.

regels veel strenger en ongunstiger dan wanneer volgens de wettelijke termijnen aan DUO wordt terugbetaald.

4.6 Uitschrijven uit de BRP wordt wel eens vergeten

Naast het bewust van de radar verdwijnen, zoals hierboven beschreven, komt het voor dat Caribische studenten naar de eilanden terugkeren, maar zich vergeten uit te schrijven bij hun Nederlandse gemeente. Formeel wonen de studenten dan nog in Nederland.

> Iedereen die naar verwachting langer dan acht maanden per jaar buiten Nederland verblijft, moet dit aangeven bij zijn gemeente. Dat moet gebeuren in de periode van vijf dagen voor vertrek tot op het moment van vertrek. De uitschrijving moet in persoon gebeuren.[96] Wie naar de eilanden verhuist, ontvangt het bewijs van verhuizing kosteloos.[97]

Dat zorgt voor problemen op de eilanden. Zonder een verhuisbewijs kunnen de studenten zich niet inschrijven. De afdelingen burgerzaken van de eilanden en die van de Nederlandse gemeente zullen dat met elkaar moeten zien op te lossen. Dat kost tijd. In die tijd is een student van Bonaire, Saba of St. Eustatius niet voor ziektekosten verzekerd. Immers, de algemene zorgverzekering op deze eilanden is gekoppeld aan de (juiste) inschrijving in het bevolkingsregister op de eilanden. Inschrijven in Caribisch Nederland lukt niet, zolang het uitschrijven in Nederland niet is geregeld. Ook in Nederland ontstaan problemen op het oude woonadres. Nu voor de nieuwe bewoners. Zij worden geconfronteerd met een medebewoner die daar feitelijk niet meer woont. Dat kan problemen geven met regelingen die naar het aantal mensen kijken dat op een adres woont (toeslagen of gemeentelijke belastingen).

4.7 Werk vinden op de eilanden is niet altijd eenvoudig

Tot slot heeft een derde (31%) van de ondervraagde 624 studenten de vraag of zij na hun studie in Nederland willen blijven bevestigend beantwoord. Bijna een kwart (23%) van de groep studenten bleek al niet meer in Nederland te wonen. Een derde wist het nog niet (33%) en iets meer dan een tiende (13%) van de studenten geeft aan niet in Nederland te willen blijven wonen. Redenen die (oud)-studenten aangeven om in Nederland te willen blijven, hebben voornamelijk te maken met de werkervaring die ze in Nederland op kunnen doen of met het salaris dat zij denken te gaan verdienen. Hier schuilt de aanname achter dat het moeilijker is om werk te vinden op de eilanden, of dat dit vaak een minder goede baan is dan in Nederland. Ook betere gezondheidszorg, doorstuderen of meer ruimte voor persoonlijke ontwikkeling zijn veel gehoorde redenen om in Nederland te willen blijven.

> “Vooralsnog blijf ik hier omdat ik hier iets meer uit het leven kan halen. De kwaliteit van leven is hier gewoon beter dan op de eilanden (voor mij dan). Mocht ik wel een leuke baanmogelijkheid krijgen aldaar - met gunstige en aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden -, dan wil ik wel terug.”

96 Artikel 2.43 lid 3 Wet basisregistratie personen.

97 Artikel 2.21 lid 5 Wet basisregistratie personen.

Ook begeleidende organisaties zien dat een groot percentage van Caribische studenten ervoor kiest om na hun studie in Nederland te blijven. Dit vanwege de geringe baankansen op de eilanden. Caribische studenten die terug willen keren naar de eilanden, geven wel vaak aan dat ze een korte tijd in Nederland willen blijven om werkervaring op te doen. Maar uiteindelijk missen ze toch hun eiland, familie en/of vrienden te veel. Daarnaast geeft ook een deel van de studenten aan geen fan te zijn van de Nederlandse cultuur, het eten en het (slechte) weer.

4.8 Uit de rondetafelgesprekken

Tijdens één gesprek werd naar voren gebracht dat er studenten zijn, die keer op keer aan dezelfde studie beginnen zonder uiteindelijk een diploma te behalen. Deze krijgen niet de juiste begeleiding waardoor het mogelijk is dat zij na jaren studeren nog steeds hun propedeuse niet hebben, maar wel een torenhoge studieschuld. Over het aflossen van studieschulden wordt naar voren gebracht dat het een uitdaging is om na afloop van de studie contact te houden met de individuele student vooral als zij niet meer in Nederland wonen. Voorlichting en contact kunnen het verschil maken. Oud-studenten, die na hun studie terugkeren naar de eilanden, kunnen zich bij DUO melden als zij niet genoeg geld hebben om terug te betalen maar dat gebeurt lang niet altijd. Hierdoor laten de oud-studenten het na om hun recht op terugbetaling naar draagkracht te verwezenlijken. Het zou helpen wanneer de draagkrachtmeting automatisch gecontinueerd wordt als oud-studenten terugverhuizen naar het Caribisch gebied. Daarvoor is het noodzakelijk dat de gegevens van de eilanden gekoppeld worden aan de Europees-Nederlandse systemen, maar dat is nog niet mogelijk. Voorts werd benadrukt dat de kosten voor het levensonderhoud in het Caribisch gebied hoog zijn en de salarissen relatief laag. In de draagkrachtmeting wordt echter geen rekening gehouden met lokale omstandigheden. Er is weinig maatwerk. Het probleem is ook dat niet alle oud-studenten een draagkrachtmeting aanvragen. Doen zij dat wel, dan komen diegenen die nauwelijks inkomen hebben in aanmerking voor een aflossing van nul euro.

Siddarth (24) kwam van St. Maarten naar Nederland. Hij studeert Political Science.

“Op St. Maarten wordt al jaar en dag geroepen dat je als student de beste vooruitzichten hebt op een goede baan als je een universitaire studie volgt. Ik woon nu ruim drie jaar in Nederland en ben erachter dat dit idee echt achterhaald is: ook met een hbo-studie zijn de vooruitzichten uitstekend. Een praktisch gerichte hbo-studie had mij beter gepast dan een universitaire studie waarbij de nadruk meer ligt op onderzoek en het schrijven van papers. Als ik niet geïndoctrineerd was geweest met ‘de universiteit is beter’, had ik zeker voor een hbo-studie gekozen. Daarnaast heeft dit studievertraging van een jaar opgeleverd. Om toegelaten te worden tot de UvA moest ik na mijn middelbare school eerst mijn International Baccalaureate Diploma halen, wat twee jaar kostte. Vervolgens moet ik nog drie jaar naar de universiteit om mijn bachelor te halen en een jaar voor mijn master. Een hbo-studie had ik direct na mijn middelbare school kunnen doen, deze ‘universitaire’ omweg kost me een extra studiejaar en daardoor een hogere studieschuld.”

Selectieve promotie

“Kun je in Nederland kiezen uit honderden studies, op de promotielijst op St. Maarten vind je maar een heel beperkt aantal studies waarbij je in aanmerking komt voor een studielening van de Division Study Financing (DSF). Het uiteindelijke doel hiervan is dat studenten na een succesvolle afronding van hun studie terugkeren naar het eiland om bij te dragen aan de welvaart. Wil je in aanmerking komen voor deze studielening, dan moet je bijna wel kiezen voor Geneeskunde of Verpleegkunde, IC, Rechten of International Business. Omdat mijn studiekeuze dicht tegen de gewilde studie Public Affairs aan lag, kreeg ik die gewenste lening uiteindelijk toch.”

Welkomstcomité

“Op 1 augustus 2017 arriveerde ik in Nederland. Ik kwam aan in de aankomsthal en daar stond een delegatie van wel vijftig mensen op ons te wachten. Met dank aan de USC Foundation, een organisatie die gekoppeld was aan de DSF en die studenten helpt om goed te settelen in Nederland. Dankzij de USC had ik op St. Maarten al workshops gevolgd waarin de Nederlandse manier van leven werd belicht, het gebruik van ‘tikkies’, de directheid van de Nederlanders werd besproken, en hoe belangrijk de agenda is in Nederland. Ook kreeg ik uitleg over hoe de supermarkten, restaurants, filmzalen en theaters werken. En nu stond hier op Schiphol een hele support staff die ons komende week wegwijs gingen maken in Nederland.
Een fantastisch welkom, alsof ik in een warm bad stapte. Het was enorm fijn om direct een netwerk te hebben van mensen die mij de komende tijd bij zouden staan. We werden meegenomen naar de OV-zuilen waar ik een één-op-één uitleg kreeg over hoe het OV werkt. Ook kreeg ik folders met informatie over huisvesting en in de week die volgde werd ik geholpen met mijn verzekeringen, mijn DUO-lening, kreeg ik hulp bij het openen van een bankrekening en kon ik snel terecht voor een afspraak bij de gemeente. Een schrille tegenstelling tot hoe het gaat met de zogenaamde ‘free movers’: studenten die alleen aankomen op Schiphol, waar niemand op hen wacht.”

Zachte landing

“Ik ben heel blij dat ik in aanmerking kwam voor de St. Maarten-lening en de hulp van de USC Foundation. Door alles wat georganiseerd was, verliep mijn transitie heel soepel en had ik weinig moeite om hier te aarden. In tegenstelling tot mensen om me heen die dit ‘voordeelpakket’ niet hadden. Ik heb bij mijn eigen broer en vrienden gezien hoe stressvol en tijdrovend het is als je alles zelf moet uitzoeken. Hoeveel moeite het kost om een BSN of een bankrekening te krijgen. Waar ik binnen tien dagen een afspraak had met een ambtenaar van de gemeente, kostte het een vriend van mij maar liefst zeven weken, en in totaal negen weken voor hij een BSN had. De stress die dat geeft en de tijd die dat kost, gaat allemaal af van je studietijd.

Omdat ik binnen een maand alles al op orde had, kon ik me vanaf de start van het academisch jaar volledig op mijn studie concentreren. Ik ben er van overtuigd dat ‘free movers’ door alles wat zij zelf moeten uitvinden, een grotere kans lopen voortijdig af te haken. Natuurlijk ben ik blij en dankbaar dat ik het voorrecht had hulp te krijgen van de USC, maar het zit me dwars dat slechts een relatief klein percentage van de Caribische studenten dit privilege heeft. Als je kiest voor een studie die niet op de lijst staat, krijg je geen St. Maarten-financiering, noch de support die zo ontzettend belangrijk is. Heb je geen Nederlands paspoort, dan kom je er niet voor in aanmerking. Hebben je ouders een inkomen boven een bepaalde norm, ook dan moet je het allemaal maar zelf uitzoeken.”

Toeslagen

“Ondanks mijn zachte landing en het feit dat ik hier al drie jaar verblijf, zijn sommige dingen nog steeds onduidelijk. Neem bijvoorbeeld de zorgtoeslag: heb ik daar nou wel of geen recht op? Of heb je daar alleen recht op als je een baantje hebt? Sowieso zie je door de bomen het bos niet met al die verschillende soorten toeslagen. Het lijkt me geen overbodige luxe als Caribische studenten daar helder over geïnformeerd worden.”

Viviana (29) kwam in 2010 van Aruba naar Nederland. In 2018 behaalde zij haar master in Imagineering (Business Innovation from the Experience Perspective).

“Toen ik in 2010 arriveerde in Nederland om hier te studeren, had ik een zachte landing. Mijn ouders kwamen met me mee, bleven hier een aantal dagen en hielpen me met het inrichten van mijn kamer. Ik had recht op een Aruba-lening en het Arubahuis hielp me met zaken als het vinden van een kamer en met het openen van een bankrekening. Wat voor mij achteraf gezien het ergste was, was dat ik een foute studie had gekozen.”

Verkeerde studiekeuze

“Omdat ik voor geneeskunde was uitgeloot, besloot ik biomedische wetenschappen aan de VU te gaan studeren. Zes maanden na de start moesten we met een groepje naar de ok waar een lijk lag. Niets voor mij, dus dat was het einde van die studie. Februari erop begon ik de studie International Business. Dat de voertaal Engels was, was zeker een pré. En ook dat deze studie als één van de weinige in februari startte, zodat ik niet tot september hoefde te wachten voor ik met een andere studie zou kunnen beginnen.

Niet alleen de taal is een groot verschil met de Nederlandse studenten, ook qua studiekeuze hebben studenten van de eilanden een achterstand. Nederlandse studenten kunnen naar de open dagen van de universiteiten en hogescholen; die mogelijkheid hebben Caribische studenten natuurlijk helemaal niet. Je kunt niet zeggen: ik ga wel een paar dagen naar Nederland. Op de eilanden krijg je veel minder studiekeuzes voorgeschoteld.

En daardoor is de kans dat je verkeerd kiest een stuk groter. Op de eilanden krijg je informatie van decanen die zo’n dertig, veertig jaar niet meer in Nederland zijn geweest en volgens hen kun je zo’n beetje kiezen uit geneeskunde, accountancy en rechten. That’s it. Pas als je al in Nederland bent en begonnen bent aan een bepaalde studie, dán kun je meedraaien met de open dagen. En kom je er vaak achter dat je de totaal verkeerde studiekeuze hebt gemaakt. Geen wonder dus dat zo veel studenten switchen. Iets wat extra tijd én extra geld kost. Wat dat betreft zou ik willen pleiten voor een algemeen vormingsjaar. Dat zou een stuk eerlijker zijn. Of dat je een transitieperiode hebt van bijvoorbeeld zes maanden.”

Het eerste jaar

“Dat eerste jaar was hoe dan ook zwaar. Ik moest zó veel dingen uitzoeken: hoe het ov werkt, is al een studie op zich. Het eerste jaar moet je zó wennen aan alles. Aan het niveau, de manier waarop je les krijgt. Al voor je begint, sta je op achterstand. Altijd. Dag-in-dag-uit zit je naast mensen die je niet kent en die je vervolgens nooit meer ziet. Vier, vijf weken na de start heb je al je eerste tentamen maar daarnaast moet je zelf koken, je huis schoonhouden, studeren, je kleren wassen. Nederlandse studenten gaan in de weekenden vaak even naar hun ouders. Worden lekker vertroeteld, hun was wordt gedaan – een luxe die studenten van de eilanden niet hebben. Nog afgezien van het feit dat Nederlandse studenten precies weten hoe de hazen lopen. En vaak zelfstandiger zijn dan studenten van de eilanden. Op Aruba werd alles door mijn ouders gedaan en geregeld.

Toen ik in Nederland kwam, had ik geen idee dat ik me in moest schrijven bij de tandarts of huisarts. Seizoen groenten? Ik had er nog nooit van gehoord, die heb je helemaal niet op de eilanden. Loop je naar buiten, dan zie je een Nederlander fietsen met een kind voor en een kind achter op de fiets, telefoon in de hand en ondertussen wordt er ook nog een paraplu vastgehouden tegen de regen. Op de eilanden wordt nauwelijks gefietst, en al helemaal niet op drukke wegen naast auto’s. Weer iets waar je aan moet wennen. En zo zijn er nog honderd dingen. Kleine dingen misschien, maar ze verstoren je mentale rust. Die je juist zo hard nodig hebt om je op je studie te focussen.”

Problemen met de Belastingdienst

"Veel studenten van de eilanden komen in de problemen omdat ze toeslagen aanvragen waar ze eigenlijk geen recht op hebben. De toeslag waar ze eigenlijk geen recht op hebben wordt aangevraagd en probleemloos uitgekeerd door de Belastingdienst. Eén, twee of drie jaar later blijkt dan dat je er geen recht op had en moet je alles terugbetalen. Dat gebeurde bij mij ook.

Ik kreeg een blauwe envelop in mijn brievenbus, opende die en kreeg bijna een hartstilstand toen ik zag welk bedrag ik terug moest betalen. Mijn zus die advocaat is, zei: 'We gaan een bezwaarschrift schrijven.' Gelukkig werd alles teruggedraaid. Maar de luxe van zo'n zus die daar werk van maakt, hebben de meeste studenten natuurlijk niet. Omdat zij niet weten hoe ze dit aan moeten pakken, komen ze al snel in een vicieuze cirkel terecht. Er komt een brief binnen, maar de student weet niet wat hij ermee aan moet. Hij stopt zijn kop in het zand en houdt zichzelf voor: het komt vanzelf wel goed. Maar dat gebeurt natuurlijk niet, er volgt een aanmaning. En nog één. En ondertussen wordt de schuld alleen maar hoger en op een dag staat een deurwaarder op de stoep. Dan heb je een extra schuld, rente op rente en dan begint de wanhoop. Terwijl je ondertussen óók moet studeren en je tentamens moet halen.

Nog een voorbeeld. Jaarlijks krijgen studenten een rekening voor de gemeentebelasting op afvalstoffen en water. Studenten kunnen voor een aantal aanslagen geheel of gedeeltelijk kwijtschelding krijgen, maar dat is afhankelijk van een aantal factoren en de meeste studenten hebben geen idee wat de regels daaromtrent zijn of welke wegen ze daarvoor moeten bewandelen. Betalen de rekening dan maar, maar daarna hebben ze geen geld meer om hun studieboeken te betalen. Of ze maken de envelop niet open met als gevolg de ellende die ik eerder schetste. In Amsterdam is een loket voor schulden, maar dat loket is niet gericht op mensen van de eilanden. Als je niet weet hoe de Nederlandse samenleving werkt, dan weet je niet waar je moet zoeken. Voor een in Nederland geboren Nederlander is een brief van de Belastingdienst al moeilijk. Stel je dan voor dat je niets weet over Nederland, je taalniveau is niet zo hoog en dan krijg je zo'n brief van de Belastingdienst…
Hoe vaak ik al niet wanhopige studenten hierover heb gesproken. Dat dit zo ingewikkeld is, en dat daar niets op bedacht is, vind ik heel erg kwalijk."

Bijlage 1: Verslagen van de rondetafelgesprekken

Dinsdag 10 november 2020, eerste sessie

Aanwezig:

Genodigden:	D. Bisslik (Stichting Kompas for Students), L. Goeloe (TuranGoeloe), N. Leona (Vereniging Levende Talen Papiaments), J. van der Linde (Arubahuis), V. Lopez Paz (Stichting Kompas for Students), N. Spellen (HvAnti), K. Tempels (Zorgverzekeringslijn), P. Tholenaars (Kences), H. Turan (TuranGoeloe)
Afwezig met bericht:	T. Fraai (WeConnect)

N.B. Vanwege miscommunicatie heeft J. Chirino Mendez van SSC niet aan het rondetafelgesprek deelgenomen. Op 12 november 2020 is alsnog met haar gesproken. De punten die zij namens SSC tijdens het gesprek naar voren had willen brengen, zijn aan het einde van dit verslag opgenomen.

1 Opening en voorstelronde

De gespreksleider opent het rondetafelgesprek en heet de deelnemers welkom. Hij licht toe dat de Nationale ombudsman (hierna: de ombudsman) dit rondetafelgesprek heeft georganiseerd in het kader van zijn onderzoek naar de knelpunten die Caribische studenten ervaren als zij naar Nederland komen om te studeren. Een onderzoek dat in maart 2020 werd ingesteld. Voorafgaand aan het gesprek zijn de voorlopige bevindingen van het onderzoek naar de deelnemers gestuurd. De ombudsman wil hierover graag met de deelnemers van gedachten wisselen. Van dit rondetafelgesprek wordt een verslag gemaakt. Dit zal aan de deelnemers worden toegezonden met het verzoek te kijken of er geen onjuistheden in staan. Het verslag zal deel uitmaken van het rapport, dat de ombudsman op 16 december 2020 zal publiceren.

De aanwezigen stellen zich aan elkaar voor.

2 Het rondetafelgesprek

De ombudsman merkt op dat hij met dit gesprek op het spoor hoopt te komen van oplossingsrichtingen voor een aantal knelpunten dat naar voren kwam tijdens het onderzoek. Dit onderzoek is belangrijk omdat het gaat over gelijke kansen. Mensen met een goede vooropleiding willen met hun ambitie naar mbo, hbo of universiteit, maar dan blijken er hindernissen te zijn die het lastig maken om dat te realiseren. De ombudsman onderscheidt in zijn voorlopige bevindingen drie fases: de voorbereiding van mensen uit het Caribisch gebied voor zij naar Nederland komen om te studeren met de hindernissen die zich daarbij voordoen, de problemen die studenten ondervinden als ze in Nederland zijn, en de fase na de studie. Hij hoopt dat zijn rapport ertoe zal bijdragen dat studenten echt geholpen kunnen worden. Om een goede opleiding te krijgen, maar ook om geslaagd terug te keren naar de eilanden, voor zover ze dat willen. De ombudsman denkt dat velen na hun studie het liefst terug zouden willen gaan, maar door allerlei praktische redenen worden weerhouden om dat te doen.

Het maken van de juiste studiekeuze is lastig op afstand
HvAnti antwoordt op de vraag op welke wijze studenten zich op de eilanden voorbereiden, dat de HvA jaarlijks up-to-date informatie aan toekomstige studenten op de eilanden verstrekt, soms al in de jaren voor hun eindexamen. Het blijkt dat veel van die toekomstige studenten een verkeerde studiekeuze maken. Die studiekeuze moet als het goed is een proces zijn, niet een plotselinge beslissing. Daarom is een samenwerking van HvA met middelbare scholen op de eilanden gewenst. Ook ouders spelen een rol. Die moeten het in de opvoeding met hun kinderen hebben over hun kwaliteiten, en wat ze later zouden willen worden. Je zou op scholen met de leerlingen in een eerder stadium al aan de slag moeten gaan met iets zoals loopbaanoriëntatie- en begeleiding in Nederland. Minder goed is het als leerlingen hun studiekeuze baseren op wat hun ouders of vrienden doen, of omdat je ergens veel geld mee kan verdienen. Er moet dus een fundamentele verandering komen in het onderwijs, waardoor leerlingen voorbereid worden op hun studie en eerder gaan nadenken over zichzelf en hun toekomst.

Het Arubahuis merkt op dat er sprake is van een structureel probleem. De scholen, en met name de decanen en de mentoren, worden niet voldoende gefaciliteerd om zich bezig te kunnen houden met de voorbereiding van leerlingen op hun toekomstige studie. Als er bezuinigd moet worden door de scholen (vooral voor wat betreft tijd en ruimte in het curriculum), kort men vooral op dit soort dingen. De scholen geven aan dat zij de capaciteit niet hebben voor die voorbereiding. Er zal een gesprek moeten plaatsvinden tussen alle betrokken actoren om voor die ruimte te zorgen. Decanen worden momenteel gefaciliteerd op basis van het taakurenbeleid, en binnen die tijd kunnen zij de leerlingen niet voldoende voorbereiden op hun latere studie.

De Vereniging Levende Talen Papiaments brengt naar voren dat zij in de voorlopige bevindingen van de ombudsman las dat studenten die in Nederland op excursie zijn geweest zich een betere voorstelling kunnen maken van wat studeren inhoudt. Haar idee is daarom om studenten op afstand te laten proefstuderen, zoals men dat ook in Nederland kan. Vaak kiest men een studie op basis van de ouders of familieleden zeggen. Je zou studenten op de eilanden, na een voorbereiding die begint in vijfde klas vwo of vierde havo, een top drie kunnen laten maken van studies waarin ze geïnteresseerd zijn, waarna ze kunnen proefstuderen op afstand. Ze kunnen dan speciaal voor hen gemaakte colleges volgen gedurende het jaar en opdrachten maken, zoals een eerstejaarsstudent. Een alternatief is dat ze na het maken van die top drie in vijf vwo of vier havo in september, als de eerstejaars beginnen, in de gelegenheid worden gesteld de reguliere colleges op afstand te volgen. Eventueel maken ze dan ook enkele opdrachten die de eerstejaars moeten maken. Ze krijgen dan een realistisch beeld van wat de opleiding inhoudt. Ook weten ze dan wat ze het jaar daarop zouden moeten kunnen of weten voor die opleiding. Dit alles vergt uiteraard een nauwe samenwerking tussen universiteiten, hogescholen en de scholen op de eilanden. Op deze manier voorkom je dat alleen de rijkere studenten via een excursie naar Nederland een goed beeld krijgen van hun toekomstige opleiding. Voorlichting alleen is onvoldoende. Informatie krijgen is iets anders dan het echt meemaken.

Voor TuranGoeloe is het belangrijk om een brug te slaan tussen de wij- en de ik-cultuur. Die laatste vind je in de grote steden in Nederland, terwijl de wij-cultuur meer iets is van de eilanden. Een eerste punt is het motief voor een vertrek naar Nederland. Is dat voor een studie, of voor een financieel beter bestaan? Belangrijk is een toegankelijk internet voor iedereen op de eilanden. Zonder internet zal je kennis van bepaalde studies beperkt blijven. Diezelfde mensen zonder internet hebben vaak ook geen geld voor de bibliotheek. Het ontbreekt vaak aan een goed beeld van de toekomstige studie. TuranGoeloe gelooft heel erg in het investeren in kennis. De toekomstige student zal behalve de noodzakelijke middelen, ook een proactieve houding moeten hebben door zelf kennis te zoeken. Op die manier kan iemand besluiten of het zinvol is naar Nederland te gaan. TuranGoeloe biedt in Nederland huisvesting aan, en begeleidt de toekomstige student bij aankomst in Nederland met praktische zaken. Die begeleiding gaat nog door gedurende het studiejaar.

Stichting Kompas for Students (hierna: Kompas) is het met de voorgaande sprekers eens dat aankomende studenten moeten ervaren hoe het is om in Nederland te wonen en studeren. Zestien- of zeventienjarigen houden zich lang niet altijd bezig met de toekomst, met wat ze gaan studeren. Een paar jaar geleden was er een studiekeuzetest op Colegio Arubano op Aruba van Hogeschool Rotterdam, waaraan echter maar 25 leerlingen meededen van de honderden die er naar school gaan. Hoe kun je die niet-proactieve studenten stimuleren om na te denken over hun toekomst?

‘Ervaren’ vindt HvAnti heel belangrijk, om de beeldvorming te verbreden. Het blijkt dat de studenten het niet als een probleem ervaren. Ze beseffen niet wat het betekent om in Nederland te gaan wonen en studeren. Ze halen een zeven voor hun eindexamen Nederlands en denken daarmee het Nederlands voldoende te beheersen. Dat kan tegenvallen als ze in Nederland arriveren. Van de eilanden moeten studenten opnieuw wortelen in Nederland, maar zijzelf denken dat het iets als copy paste is. De begeleidende organisaties proberen de studenten dus beter voor te bereiden. Afgelopen voorjaar kon de HvA door corona geen fysieke open dagen organiseren, dus werden dat online open dagen. HvAnti heeft al haar contacten op de Caribisch Nederlandse eilanden er toen op gewezen dat ze van dit moment gebruik moesten maken, want nu stonden de Caribisch Nederlandse studenten eindelijk op gelijke voet met de Nederlandse studenten. Ze konden meedoen met alle open dagen, proefstuderen, in gesprek gaan met studenten. Helaas hebben aan die digitale open dagen maar drie Caribisch Nederlandse studenten meegedaan. Het was een gemiste kans. Waarom landt het besef niet dat ze een stapje extra moeten zetten?

Ook het Arubahuis ziet een sterke onderschatting van de noodzakelijke voorbereiding op een studie in Nederland. De aankomende studenten zien het niet als een probleem. Vorig jaar werd een scala aan workshops aangeboden aan de eindexamenkandidaten, maar voor een workshop ‘studiekeuze’ was geen animo. Ze slaan veel stappen over, beginnen niet bij zichzelf om uit te vinden wie ze zijn, of wat ze kunnen. Het is een proces wat ze moeten doorlopen om uit te vinden wat ze kunnen en willen doen in de rest van hun leven. Wat in de voorlopige bevindingen van de ombudsman staat geschreven over de voorbereidende fase is heel herkenbaar. Nu is die voorbereiding sterk gericht op de praktische zaken en de kennis. De focus zou meer op vaardigheden, houding en sociaal-cultureel gelegd moeten worden. Studenten geven zelf aan dat ze dat als gemis ervaren. Verder moet er een positieve motivatie zijn voor studeren in Nederland. Nederland moet geen tweede of derde keus zijn van studenten die eigenlijk liever naar de VS of Canada gaan. De Arubaanse overheid moet de alternatieve opties toegankelijker maken voor de studenten.

De ombudsman merkt hierover op dat de eerste vraag aan een aankomend student zou moeten zijn wat je van jezelf moet weten om een goede keuze te maken en dat dan pas de vraag zou moeten opkomen wáár je gaat studeren. Hij vraagt zich af hoe het dan staat met het maken van die keuze als de studie ook kan worden gevolgd op één van de eilanden.

Vereniging Levende Talen Papiaments antwoordt dat het heel belangrijk is dat de decaan van de middelbare school de leerlingen goed kent. De decaan moet ervoor zorgen dat leerlingen de juiste keuze maken, op basis van alle beschikbare informatie. Toen zij zelf voor de keuze stond wilde zij eigenlijk op Curaçao blijven, maar de decaan vond dat ze naar Nederland moest. Die dacht dat zij op Curaçao wilde blijven omdat haar moeder dat wilde. Een decaan moet herkennen of je keuze gebaseerd is op je eigen capaciteiten en wil, of op de wensen van je familie en vrienden. Er is misschien training van de decanen en mentoren nodig. Ze moeten meer handvatten krijgen bij het doorgronden van de werkelijke motivatie van de aankomende studenten.

Het Arubahuis brengt naar voren dat heel lang de perceptie van de kwaliteit van de opleidingen op de eilanden zelf en in de regio een rol heeft gespeeld. Men adviseerde dan om maar naar Nederland te gaan, want dan wist je tenminste zeker dat het goed zat, ook voor de erkenning van de diploma's. Gelukkig is dat in de laatste tien jaar sterk veranderd. Er zijn nu op koninkrijksniveau afspraken gemaakt over de accreditatie van de lokale instellingen en opleidingen. De meeste opleidingen op Curaçao en Aruba zijn nu positief beoordeeld, wat duidelijk merkbaar is in het aantal ingeschreven studenten. Maar de regio speelt nog steeds een rol als men de arbeidsmarkt wil betreden. Dan zijn de studenten nog erg terughoudend om in de regio te gaan studeren, omdat ze bang zijn op die manier niet aan de slag te komen op de lokale arbeidsmarkt.

Het regelen van een aantal praktische zaken levert problemen op
Het Arubahuis merkt desgevraagd op dat er wat dat betreft vooral zorgen zijn met betrekking tot mbo-studenten. Die vormen een kwetsbare groep. Helaas wordt de begeleiding van mbo-studenten niet gefinancierd. Goed nieuws is dat die mbo-studenten vanaf dit jaar kosteloos mee kunnen doen aan de opvang bij aankomst in Nederland. Het Arubahuis heeft Aruba geadviseerd mentoren aan te stellen specifiek voor mbo-studenten, dus een eigen mentoraatsysteem. Daar is helaas nog niet positief op gereageerd. Aruba heeft een soort ontmoedigingsbeleid voor het geven van leningen aan mbo-studenten voor een studie in het buitenland. Toch komen die studenten nog steeds naar Nederland. Ze kunnen bij DUO aankloppen voor een lening, maar vanuit Aruba ontvangen zij geen lening.

Mbo'ers kunnen zich zonder BSN niet inschrijven op een mbo, vertelt TuranGoeloe. De ROC's adviseren even langs te komen als de studenten in Nederland aankomen om in te komen schrijven. Maar meestal komen de mbo'ers eind juli of begin augustus aan in Nederland en dan is het al te laat. De opleidingen zitten dan al vol. Deze problemen spelen niet zozeer voor de hbo'ers. Het BSN krijg je in Nederland als je woonruimte hebt. Omdat TuranGoeloe de studenten begeleidt met huisvesting, hebben die geen grote problemen. De eerste maand zijn ze ingeschreven en hebben ze een BSN. Bij mbo'ers moeten ze zonder BSN inschrijven, wat niet lukt.

Via de Nederlandse vertegenwoordiger kunnen mensen die zich al eerder hebben gevestigd in Nederland DigiD activeren, legt het Arubahuis uit. Daarom spreekt hij de hoop uit dat een BSN regelen ook mogelijk wordt. In ieder geval krijgt men sinds een jaar veel meer medewerking van de banken. Studenten kunnen tegenwoordig zonder BSN een internationale studentenbankrekening openen, waarbij ze binnen drie maanden een BSN moeten doorgeven. Ook DUO geeft enkele maanden respijt voor studenten hun BSN moeten doorgeven.

TuranGoeloe huisvest de studenten niet voor maximaal één jaar, want anders zouden studenten in juli heel veel stress krijgen omdat ze moeten verhuizen. De woonruimte is voor minimaal twaalf maanden, met kans op verlenging. Free-movers zien het probleem niet echt in. Eenmaal in Nederland, moeten ze drie tot zes maanden overnachten bij vrienden of familie, omdat ze geen eigen woonruimte hebben. Deze mensen hebben dus het probleem met het BSN.

Het krijgen van een huis in Nederland is sowieso lastig, reageert Kences. Studentenhuisvesting bestaat omdat men in Nederland wil voorkomen dat je woonruimte bepalend is voor wat je wel of niet kunt studeren. Verder wordt in Nederland verschil gemaakt tussen 'studenten' en 'internationale studenten'. De hier besproken groep studenten vallen daarbij tussen wal en schip. Soms worden ze bestempeld als Nederlandse studenten, free movers die hun eigen weg moeten zoeken. Andere keren worden ze benaderd als mensen van ver weg. Maar voor internationale studenten worden via de onderwijsinstellingen arrangementen gemaakt om ze ten minste een landingsplaats te geven. En die landingsplaats moet jaarlijks vrijgemaakt worden voor de volgende 'lading'. Men weet eigenlijk niet goed hoe studenten uit het Caribisch gebied benaderd

moeten worden. Als internationale, of als Nederlandse studenten? Ze verschillen van andere internationale studenten omdat bijvoorbeeld via TuranGoeloe of SSC bemiddeld wordt bij het verkrijgen van huisvesting. Hierover zou meer helderheid moeten worden geschapen. Er zou eenduidig over gecommuniceerd moeten worden richting onderwijs, studenten-huisvesters en andere instanties.

Het Arubahuis bevestigt het beeld dat het om een eigen groep gaat. De studenten uit het Caribisch gebied zijn Nederlanders die van ver komen. Dit alles kan heel frustrerend op de betrokkenen werken. Er zijn instellingen die conform hun beleid hun studentenkamers openstellen voor studenten uit Caribische gebieden, maar er zijn andere die aangeven dat de kamers expliciet voor internationale studenten zijn die 'not Dutch' zijn. Daarom is het Arubahuis de laatste jaren flink bij de onderwijsinstellingen aan het lobbyen om hun beleid enigszins aan te passen, zodat ook studenten uit het Caribisch gebied ervoor in aanmerking kunnen komen. Overigens regelt het Arubahuis de laatste jaren geen studentenkamers meer voor studenten, vanwege de hoge risico's voor het land Aruba. Dat werd verantwoordelijk gesteld voor leegstand en wanbetaling. De verantwoordelijkheid wordt nu bij de studenten en de ouders gelegd. Het Arubahuis doet aan proactieve voorlichting om ervoor te zorgen dat de studenten tijdig inschrijven, om daarna via de scholen toegang te krijgen tot de short-stay-kamers.

Kences vestigt de aandacht op de bijzondere positie van mbo-studenten, met name voor mensen uit het Caribisch gebied. In het mbo kent men eigenlijk geen internationale studenten. Er zijn daar nog minder handvatten om het goed te regelen. Er moet helderheid komen over de indeling van de groep Caribische studenten. Tussen wal en schip vallen kan voordelen hebben, want je bent dan nergens aan gebonden en vrij om bijzondere afspraken te maken. Maar die bijzondere afspraken kunnen onvoldoende zijn. Kences pleit er dan ook voor om de studenten uit het Caribisch gebied aan te merken als 'internationale studenten'. De onderwijsinstellingen kunnen dan over de huisvesting afspraken maken met huisvesters.

Caribische studenten worden uitgezonderd van de Nederlandse basiszorgverzekering
De ombudsman constateert dat de Caribische studenten worden uitgezonderd van de Nederlandse basiszorgverzekering en dat hier in de praktijk veel onduidelijkheid over is. Landen als Aruba zeggen dat studenten die naar Nederland gaan een internationale zorgverzekering moeten afsluiten. Men checkt of dat ook werkelijk gebeurt. Maar het komt voor dat studenten, in Nederland aangekomen, een Nederlandse basiszorgverzekering aanvragen, en daarna bijvoorbeeld ook zorgtoeslag. Dat blijkt dan niet te kunnen, waarna de betrokkenen in financiële problemen raken. Wat voor oplossing is denkbaar? Er wordt al voorlichting gegeven, maar toch gaat het steeds mis. Het zou raar zijn als iemand voor zijn woning beschouwd wordt als internationale student, maar niet voor zijn verzekering. Het is ook moeilijk te begrijpen dat sommige studenten met een Nederlands paspoort niet in aanmerking komen voor de basisverzekering. Hoe vertel je het goede verhaal aan de toekomstige studenten? Mag onderscheid gemaakt worden tussen studenten met een Nederlands paspoort, en op welke terreinen dan? Wat moet de eindconclusie zijn?

Zorgverzekeringslijn legt uit dat voor de zorgverzekering geldt dat de mensen in kwestie gezien worden als Nederlanders, maar voor de Zorgverzekeringswet als internationale studenten. Ze missen echter wel het hele pakket dat internationale studenten krijgen als ze in Nederland komen. Ze krijgen géén introductie in de Zorgverzekeringswet. De Nederlandse wet zegt dat iedereen die woont en werkt in Nederland een zorgverzekering moet hebben, maar dat hoeft geen basiszorgverzekering te zijn. Het kan ook een internationale zorgverzekering zijn. Maar de vrienden en familie vertellen allemaal dat zij wel een basiszorgverzekering hebben, en dat ze daarvoor zorgtoeslag ontvangen. Bij de trainingen die Zorgverzekeringslijn geeft, merkt zij dat internationale studenten heel veel tot hun beschikking hebben, terwijl de Caribisch Nederlandse groep eigenlijk altijd vergeten wordt. Dat is zonde. Er is voorlichting nodig, maar ook moet het

‘waarom’ goed uitgelegd worden. Als je het allemaal goed uitlegt, begrijpen de studenten in kwestie dat ze eigenlijk vanwege repatriëring en WA-verzekering goedkoper uit zijn met een internationale verzekering. Zorgverzekeringslijn heeft dit jaar voor het eerst die voorlichting via internet op het eiland zelf gegeven. Hopelijk kan dat in de toekomst ook bij de andere landen. Ook bij de mentorweek heeft Zorgverzekeringslijn die informatie gegeven. Daarna bleken heel veel mensen de Zorgverzekeringslijn te kunnen vinden. Die kan objectieve informatie geven, iets wat nu vaak mist.
Het is voor veel studenten niet duidelijk, zo bleek tijdens het onderzoek, waarom onderscheid gemaakt wordt tussen Caribische en Nederlandse studenten terwijl zij hetzelfde paspoort hebben. Het is eigenlijk heel raar dat iemand die altijd ‘Nederlands’ invult bij zijn nationaliteit, eenmaal in Nederland aangekomen erop wordt gewezen dat hij niet in aanmerking komt voor de basiszorgverzekering. Dat moet goed uitgelegd worden, aldus de ombudsman. Zorgverzekeringlijn vertelt dat de overheden in 1999 hierover een besluit hebben genomen onder de titel ‘Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekering 1999’ Zorgverzekeringslijn haalt daaruit altijd artikel 20 aan, waarin precies vermeld staat wat de rechten en plichten van internationale studenten zijn, en die van studenten van deze Caribische eilanden.

Voor de BES-eilanden, merkt TuranGoeloe op, wordt de verzekering al op het eiland geregeld. Het eerste jaar hoeft de student niets te betalen; het wordt vanuit Bonaire geregeld. Zolang de studenten jaarlijks een schoolverklaring kunnen aanleveren wordt de verzekering betaald voor de student.[98] Voor TuranGoeloe is er geen verschil tussen internationale en Nederlandse studenten. De studenten moeten zelf bewust zijn van hun eigen proces. Zonder dat komt de informatie nooit binnen. TuranGoeloe probeert daarbij de taal te gebruiken die de aankomende studenten echt begrijpen. Je legt uit dat je in Nederland verplicht bent een zorgverzekering te hebben, en dat er daarvoor een basisverzekering bestaat en een collectieve verzekering. Je legt dan uit wat het verschil is. De studenten begrijpen daarna dat ze geen zorgtoeslag kunnen aanvragen als ze een collectieve verzekering hebben.

Naast ‘huisvesting’ is ‘verzekering’ het hoofdpijndossier voor het Arubahuis. De huidige situatie is voor Aruba niet wenselijk. Er is onduidelijkheid over de vraag of de Arubaanse studenten internationaal of Nederlands zijn. Of geen van beide? Dan zou er eigenlijk een derde categorie gecreëerd worden voor Caribisch Nederlandse studenten. Ze zijn qua nationaliteit gewoon Nederlands. Voor de studiefinanciering ook, en voor de toelating en de gelijkstelling van diploma’s. Soms zeggen instanties dat er gekozen moet worden: je bent vlees of vis. Allebei kan niet. Maar tóch zijn Caribisch Nederlandse studenten dat. Het Arubahuis heeft gelukkig nu voor de voorlichting een goede ondersteuning van Zorgverzekeringslijn. Dat is goed, want het Arubahuis moest zich neutraler en onafhankelijk gaan opstellen tegenover de zorgverzekering, omdat de studenten begonnen te denken dat het Arubahuis een verlengstuk was van de internationale verzekering. Dat het Arubahuis er belang bij had om deze studenten uit te sluiten van de Nederlandse basiszorgverzekering. Er moet wel iets veranderen aan de situatie, want de uitsluiting van Arubaanse studenten van alle sociale voorzieningen brengt consequenties met zich mee voor de opbouw van hun toekomstige pensioenen (AOW of AOV). Als ze terug willen keren naar de eilanden hebben ze een pensioengat. De acht jaar voor een bachelor en master zijn ze kwijt, omdat ze die tijd noch in Nederland, noch op Aruba een ouderdomspensioen opbouwen.

De studenten van de BES-eilanden lopen hier niet tegen aan, vertelt TuranGoeloe. Alles wordt vergoed voor de student uit Caribisch Nederland, Bonaire regelt het. Men moet alleen het bewijs van inschrijving in Nederland (de schoolverklaring) opsturen naar de verzekeraar. Bonaire betaalt

98 In reactie op het verslag merkte TuranGoeloe nog op dat dit betekent dat de verzekering wordt betaald tenzij zij stoppen met school en/of gaan werken. Dit geldt gedurende de gehele schoolperiode.

dan de verzekering van de student. Wel dient men zich te realiseren dat wanneer de student begint te werken en belastingbetaler wordt in Nederland, de rechten op die verzekering komen te vervallen. In feite heb je dus ook nog een verschil[99] tussen de studenten van de BES-eilanden en de studenten van de andere landen.

Heimwee, taalachterstand of het zich niet thuis voelen in Nederland
De ombudsman constateert dat Caribische studenten bij de redenen waarom zij studievertraging hebben opgelopen of de studie voortijdig hebben gestaakt aangeven dat er sprake was van heimwee, taalachterstand en het niet wennen aan de Nederlandse cultuur. Er zijn al tal van initiatieven op dat terrein, antwoordt HvAnti. Naast HvAnti zijn er organisaties als Kompas, WeConnect, TuranGoeloe en de Vereniging Levende Talen Papiaments. Het zou wel goed zijn als die organisaties, als ondersteuning vanuit Nederland, beter gaan samenwerken. Dat is ook in eerdere onderzoeken geconstateerd. Er kan gezocht worden naar raakvlakken met intervisiemomenten. Het blijkt dat sommige studenten die dezelfde studie aan een aantal onderwijsinstellingen hebben gevolgd, steeds de BSA-norm (bindend studieadvies) niet halen. Elk volgend jaar proberen ze het weer ergens anders. Zij kent een student die na acht jaar nog steeds geen propedeuse had gehaald. Zij heeft daar als decaan geen inzicht op, want in het registratiesysteem zie je niet of iemand buiten de HvA heeft gestudeerd. DUO heeft dat overzicht wel, dus rijst de vraag hoe met die organisatie samengewerkt kan worden. De genoemde student had baat gehad bij gesprekken over zijn doelen. Na een aantal gesprekken bleek dat hij eigenlijk helemaal niet wilde studeren. Het is jammer dat zoiets er pas na acht jaar uitkomt, in plaats van in het eerste of tweede jaar. Nu heeft hij een torenhoge studieschuld en geen afgemaakte opleiding. Het is niet duidelijk hoe vaak zoiets in de praktijk voorkomt. Onderwijsinstellingen hebben daar geen zicht op. DUO beroept zich uiteraard op de privacy van de studenten. Toch heeft de overheid de plicht om dit soort dingen te signaleren en samen te bezien hoe een student hierin geholpen kan worden.

Kompas stelt voor om een commissie te bouwen van verschillende partijen om de studenten te steunen. In plaats van de studenten naar Nederland te sturen om ze vervolgens het zelf uit te laten zoeken, voer je dan een gesprek met de student om uit te vinden wat ze eigenlijk willen. Daar moet je ondersteuning in bieden. Je kunt vervolgens elke drie of zes maanden weer bij elkaar komen om knelpunten op het spoor te komen. Een medewerker met stress gaat naar de arbo-arts, maar een student kan ook stress hebben of in een burn-out belanden. Die hebben dan niet veel meer mogelijkheden dan vrienden en familie.

TuranGoeloe begeleidt de studenten vanuit de eilanden via masterclasses. Dat heeft echt succes. Met de huisvesting en een buddy voor dertig dagen wordt een basis gecreëerd om verder te gaan. Naast het huisvesten biedt TuranGoeloe studentensupport gedurende de gehele schoolperiode aan.[100]

Vorig jaar ging 75,8% van de BES-studenten over naar het tweede jaar. Wat TuranGoeloe aanbiedt helpt de studenten dus echt. Niet iedereen is echter klaar om naar Nederland te gaan. Veel studenten komen in het intakegesprek, samen met de ouders, tot de conclusie dat ze eigenlijk liever nog een jaar op het eiland willen blijven om zich voor te bereiden. Dat is een succes, want daarmee voorkom je nodeloze schulden bij DUO. Je voorkomt zo gevallen zoals HvAnti beschreef, van een student die acht jaar zonder succes zijn propedeuse probeert te halen.

99 In reactie op het verslag merkte TuranGoeloe op, dat de studenten van alle zes de eilanden gebruik maken van dezelfde verzekering. Insure-to-Study of NNAM. Het enige verschil is dat Bonaire de verzekering betaalt.

100 In aanvulling op het verslag schreef TuranGoeloe dat de BES-studenten gebruik hebben gemaakt van begeleiding in het eerste studiejaar (10 maanden).

Wat moet worden besproken met de vertegenwoordigers van overheidsinstanties?
De ombudsman geeft aan dat in het tweede rondetafelgesprek van vandaag ook gesproken wordt met vertegenwoordigers van DUO. Hij vraagt aan de deelnemers wat volgens hen met deze instanties moet worden besproken. Het Arubahuis heeft een goede samenwerking met DUO. Er is ook vooruitgang zichtbaar in de voorlichting naar aankomende studenten. Voor de situatie van oud-studenten is nog winst te behalen, zeker wat betreft de lokale ondersteuning. Sinds een paar jaar zijn er nieuwe voorzieningen zoals lokaal terugbetalen, maar nog steeds ervaren oud-studenten problemen bij de communicatie met DUO over terugbetaling. Daaraan moet meer aandacht gegeven worden. Soms verwachten oud-studenten dat hun studieschuld (deels) kwijtgescholden wordt, wat niet realistisch is. Het moet eenvoudiger worden voor de oud-studenten.
Vereniging Levende Talen Papiaments pleit voor een derde categorie met speciale regelingen en voorzieningen. De Zorgverzekeringslijn hecht vooral aan eenduidige informatie naar deze groep studenten. Zij verbaast zich bij de trainingen die ze geeft altijd over de gebrekkige kennis, bijvoorbeeld bij medewerkers van de IND en DUO, over deze groep. Dat is zonde.
Stichting Kompas for Students vraagt aandacht voor het digitaliseren van het papieren aanvraagsysteem voor DUO. Er moet concrete informatie en communicatie over de lening gegeven worden.
TuranGoeloe vraagt met DUO het maken van onderscheid tussen groepen ter discussie te stellen. DUO moet aan deze groep studenten hetzelfde bieden als aan Nederlandse studenten. Een voorbeeld is de aanvraag bij DUO. Die gaat nu met papier en duurt veel langer. Waarom faciliteert men dat niet digitaal?
HvAnti vraagt het te hebben over de oprichting van een soort taskforce, met een aantal mensen dat ook aan dit gesprek deelneemt. De langstudeerders zijn een groot probleem. Onderzoek van OCW wijst uit dat Caribisch Nederlandse studenten veel langer doen over het behalen van het diploma. Zij vraagt samen te bekijken hoe deze studenten beter begeleid kunnen worden.
Kences sluit zich aan bij hetgeen door Zorgverzekeringslijn naar voren is gebracht. Er moet een duidelijke route zijn.

3 Afsluiting
De ombudsman dankt iedereen voor alle inbreng. Hij zal ervoor zorgen dat het onderwerp aandacht blijft krijgen in de komende jaren en dat het rapport niet in een bureaulade verdwijnt. Het conceptverslag van het gesprek zal aan de deelnemers toegestuurd worden. De bijeenkomst wordt om 12.00 uur beëindigd.

SCC liet weten de in de voorlopige bevindingen beschreven problematiek herkenbaar te vinden. Eén van de punten die wat SCC betreft in ieder geval moet worden aangepakt is het gedoe rond de inschrijvingen van mbo- studenten. SSC ziet dat het voor deze specifieke groep moeilijk is om zich aan te melden en om geplaatst te worden. Daarom zou er vanuit de onderwijsinstellingen meer moeten worden ingezet op een ‘virtueel’ intakegesprek, in plaats van dat zij worden geacht fysiek in Nederland aanwezig te zijn. Dat is voor veel studenten niet (financieel) haalbaar. Daarom moeten er afspraken worden gemaakt met alle ROC-instellingen in Nederland zodat er meer rekening wordt gehouden met de Caribische studenten. Dat geldt niet alleen voor de intakegesprekken, maar ook voor wat extra hulp ten aanzien van het verbeteren van de Nederlandse taal. Ook voor studenten aan het hoger onderwijs geldt dat zij een eerlijke kans moeten krijgen en ook, net zoals de Europees-Nederlandse medestudenten alle stappen kunnen doorlopen die nodig zijn voor een selectieprocedure zonder dat zij fysiek daarvoor in Nederland aanwezig hoeven zijn. Het zou fijn zijn als er vanuit de onderwijsinstellingen meer mogelijkheden worden geboden aan aankomende studenten om ‘online’ te kunnen ‘proefstuderen’. Een documentaire over het dagelijkse leven van een student in Nederland zou aankomende studenten mogelijk óók helpen om zich een beter beeld te vormen over wat hen te wachten staat als zij naar Nederland komen. Voorts suggereert SSC een meer intensieve interactie tussen de Caribische studenten die al in Nederland wonen en de aankomende

studenten op de eilanden ter voorbereiding. Het creëren van een platform waarop studenten hun verhalen en tips met andere studenten kunnen delen wordt door SSC eveneens als mogelijke verbetering geopperd. SSC vindt het belangrijk dat alle gemeenten in Nederland de Caribische studenten binnen een week na het inschrijven in de BRP een BSN verstrekken. SCC ziet dat er in Nederland wat dat betreft grote verschillen bestaan tussen de gemeenten. Een snellere verstrekking van het BSN versnelt het proces om alle andere zaken te regelen, aldus SSC. Wat betreft de taalachterstanden ziet SSC een rol voor het voortgezet onderwijs op de eilanden. SCC kan op dit vlak - in de korte tijd dat zij studenten voorbereiden en begeleiden – voor studenten niet zoveel betekenen. Ten aanzien van het aflossen van studieschulden benoemt SSC dat ook zij voorlichting zouden kunnen geven aan oud-studenten, net als DUO. In ieder geval is het belangrijk dat ten aanzien van mogelijke verbeteringen ten behoeve van de Caribische studenten er een goede wil is en dat er duidelijke afspraken worden gemaakt die ook nagekomen moeten worden. De verbeterpunten moeten volgens SSC worden opgepakt door het ministerie van OCW in samenwerking met de autonome landen van het Koninkrijk.

Verslag van het (digitale) rondetafelgesprek Nationale ombudsman

Dinsdag 10 november 2020, tweede sessie

Aanwezig:

Genodigden:	K. Concincion (ombudsman Curaçao), R. Duggins (ombudsman St. Maarten), M. Hoogerwerf (DUO), A. in 't Hout (OCW), W. Kools (SVB), G. Ling (Arubahuis), J. van der Linde (Arubahuis), C. van de Louw (SVB), R. Maas (RvIG), R. Mathilda (ombudsman Curaçao), A. Cicilia (ombudsman St. Maarten), R. Snijders (DUO), F. Timmermans (OCW)
Afwezig met bericht:	G. Mossel (ombudsman St. Maarten)

1. Opening en voorstelronde

De gespreksleider opent het rondetafelgesprek en heet alle deelnemers welkom. Hij licht toe dat de Nationale ombudsman (hierna: de ombudsman) dit rondetafelgesprek heeft georganiseerd in het kader van zijn onderzoek naar de knelpunten die Caribische studenten ervaren als zij naar Nederland komen om te studeren. Een onderzoek dat in maart 2020 is ingesteld. Voorafgaand aan het gesprek zijn de voorlopige bevindingen van het onderzoek naar de deelnemers gestuurd. Hierover wil de ombudsman graag met de deelnemers van gedachten wisselen. Van dit rondetafelgesprek wordt een verslag gemaakt. Dit zal aan de deelnemers worden toegezonden met het verzoek te kijken of er geen onjuistheden in staan. Het verslag zal deel uitmaken van het rapport dat de ombudsman op 16 december 2020 zal publiceren.

De aanwezigen stellen zich aan elkaar voor.

2. Het rondetafelgesprek

De ombudsman merkt op dat hij graag van gedachten wil wisselen over de voorlopige bevindingen in het rapport, waarbij de vraag centraal staat in hoeverre er oplossingsrichtingen denkbaar zijn voor de geconstateerde knelpunten. Drijfveer achter dit onderzoek is de behoefte aan gelijke kansen voor iedereen in het Koninkrijk. De ombudsman kwam in Caribisch Nederland studenten tegen die grote problemen hadden toen zij naar Europees Nederland gingen. Soms ging het daarbij over de verzekering, andere keren over de studiefinanciering, of de andere cultuur. Deze problemen bleken eigenlijk te bestaan voor iedereen die uit de Caribische Koninkrijksdelen naar Nederland komt om te studeren.

In reactie op de vraag in hoeverre de ombudsmannen van Curaçao en St. Maarten de voorlopige bevindingen herkennen, antwoordt de ombudsman van Curaçao dat de voorlopige bevindingen de werkelijkheid reflecteren van Curaçao. Waarschijnlijk geldt dat ook voor de BES-eilanden. De problemen zijn al jaren bekend. Hij juicht het onderzoek van de ombudsman dan ook toe.

Namens de ombudsman van St. Maarten wordt naar voren gebracht dat het BSN, de problemen rond zorgverzekeringen en de terugbetaling van de studieschulden de grootste problemen zijn.

De meeste studenten van St. Maarten lijken redelijk goed voorbereid te zijn. Veel studenten uit St. Maarten worden aan hun lot overgelaten; daar ligt inderdaad een knelpunt. De voorbereiding van toekomstige studenten zou beter kunnen.

Geen BSN
Uit het onderzoek van de ombudsman komt naar voren dat de inwoners van de eilanden niet over een BSN beschikken en op verschillende momenten in de problemen kunnen komen als zij in Nederland een aantal praktische zaken willen regelen. Denk bijvoorbeeld aan de inschrijving van een leerling bij een mbo-instelling. Daarvoor is een BSN nodig. Een BSN ontvangt men pas in Nederland na inschrijving in de BRP. En daarvoor is woonruimte noodzakelijk, wat ook een probleem is. De ombudsman vraagt zich af wat aan deze situatie kan worden verbeterd. De RvIG antwoordt hierop dat je inderdaad voor verzekeringen een inschrijving in de BRP nodig hebt. Pas na inschrijving in de BRP kan je een BSN krijgen. Dit alles kost tijd. Voor de wet moet iemand zich binnen vijf dagen inschrijven, waarna diegene binnen vier weken een BSN krijgt. Dat is in een aantal gevallen te laat. Daarbij komt dat de inschrijving soms niet lukt omdat mensen niet zijn uitgeschreven, of de juiste documenten niet op tijd hebben. De RvIG onderzoekt of het voor de BES-eilanden mogelijk is het BSN in te voeren. Dat zou allerlei consequenties hebben, juridisch en financieel. Een BSN zou voor een klein gedeelte van de mensen het probleem wat kleiner maken. De RvIG zou kunnen zorgen voor meer duidelijke en tijdige communicatie en voorlichting. De gemeenten moeten ervoor zorgen dat er documenten zijn. Er moet informatie gegeven worden als mensen uit andere landen naar Nederland komen om een school te bekijken. De hobbel van het niet hebben van de juiste documenten en het niet weten hoe het precies werkt moet weggenomen worden. Er kunnen bij de gemeenten afspraken gemaakt worden over een tijdslot waarin iemand kan worden aangemeld. Problematisch is dat alle studenten uit verschillende delen van de wereld tegelijk naar Nederland plegen te komen, waardoor gemeenten het heel druk hebben. Op de vraag van de ombudsman of het verstrekken van een briefadres door gemeenten een oplossing zou kunnen zijn geeft de RvIG aan dat gemeenten minder terughoudend zouden moeten zijn bij het verstrekken van een briefadres.

Het laatste jaar zijn er nauwere contacten gekomen tussen het Arubahuis en de RvIG. Volgens het Arubahuis zijn ook de afspraken met de gemeenten in Nederland verbeterd, hoewel dat per gemeente verschilt. Er wordt zo veel mogelijk met vaste contactpersonen gewerkt. Het probleem van huisvesting en de koppeling daarvan met het BSN blijft echter een uitdaging. Studenten proberen, als ze nog niet over huisvesting beschikken, dat probleem te omzeilen door zich te melden bij een RNI-loket. Zo hopen ze sneller een BSN te krijgen. Dat wordt echter ontmoedigd, want sommige gemeenten beschouwen het als fraude. Studenten kunnen erdoor in de problemen komen.

Voor het verstrekken van studiefinanciering van DUO, is het niet nodig om over een BSN te beschikken. Maar voor het aanvragen van een OV - studentenkaart is wel een BSN nodig, legt DUO uit. Een ander nadeel van het niet hebben van een BSN is dat je niet via de digitale kanalen (Mijn DUO) studiefinanciering kunt aanvragen. Je kunt wel studiefinanciering aanvragen, maar alleen met een papieren aanvraagformulier. De ombudsman merkt hierover op dat die papieren aanvraag enorm vertraagt. Iedereen zit te wachten om zich ook van tevoren al digitaal te mogen melden bij DUO. DUO geeft aan dat met DigiD gewerkt wordt. Er is een strenge beveiliging om digitaal met DUO te kunnen communiceren. Een DigiD kan pas worden aangevraagd nadat het BSN is verkregen.

Problemen rond de zorgverzekering
Uit de voorlopige bevindingen van de ombudsman komt voorts naar voren dat Caribische studenten problemen ervaren met de zorgverzekering. Dat komt doordat de studenten die afkomstig zijn van de autonome landen zijn uitgezonderd van de Nederlandse basiszorgverzekering. Niet iedereen weet dat; eenmaal in Nederland sluit een groot deel toch

een Nederlandse zorgverzekering af. Ook wordt zorgtoeslag aangevraagd, wat vervelende financiële consequenties kan hebben. Voorlichting hierover blijkt niet altijd te landen bij de groep studenten. De ombudsman vraagt zich af of er voor dit probleem bepaalde oplossingen mogelijk zijn, en zo ja welke.

De SVB antwoordt dat hij het belangrijk vindt om de communicatie richting de studenten te verbeteren. Daaraan wordt ook gewerkt met nieuwe brieven en links op diverse websites. De SVB gaat met DUO bekijken of er nog een betere checklist gemaakt kan worden voor alle studenten die in Nederland gaan studeren. In een brief die het CAK stuurt, is een duidelijke link geplaatst naar de route die een student moet volgen om het probleem voor hem op te lossen. Daarnaast gaat de SVB met DUO samen bekijken of de onderlinge uitwisseling nog verfijnd kan worden, zodat men beter kan zien waar iemand vandaan komt. Dat is problematisch, want tegenwoordig wordt niet meer het land van herkomst of de nationaliteit geregistreerd. Het kan soms voordelig zijn om je zorgverzekering vanuit één van de eilanden te behouden als je in Nederland studeert. Dat is meestal goedkoper. Nieuwe wetgeving mag dit soort positieve mogelijkheden voor studenten niet in de weg zitten. Echt ingewikkeld wordt het wanneer een student een aantal uren gaat werken, want dan draait zijn situatie om. In de voorlichting moet duidelijk gemaakt worden dat er het één en ander gaat veranderen als studenten besluiten om te gaan werken.

Hierop merkt de ombudsman op dat werkstudent worden een belangrijke overgang is, maar dat werk verliezen minstens zo ingrijpend is, want dan gelden weer andere regels. Hiermee zijn de studenten nog onbekender dan de consequenties van het gaan werken. De SVB herkent dit. Het meest ingewikkeld is wanneer studenten een nul-urencontract hebben en uren verliezen. Het ministerie van VWS zou de wetgeving kunnen aanpassen, maar dan loop je het risico dat mensen die eigenlijk hun hele leven op de eilanden verzekerd zouden willen zijn, in Nederland verplicht worden om een basiszorgverzekering te nemen. De SVB vraagt zich dan ook af of je daarmee niet het kind met het badwater weggooit. De SVB heeft een prototype van een app ontwikkeld die alle studenten die vanuit het buitenland in Nederland, of vanuit Nederland in het buitenland gaan studeren, in de gelegenheid stelt om erachter te komen waar ze moeten zijn, en of ze al dan niet verzekerd zijn. Helaas heeft de SVB nog geen partij gevonden die zich eigenaar wil maken van de app en deze live in de markt wil zetten. Dat kan nog lang duren. Als één van de ketenpartners van de SVB de app wil omarmen en live wil brengen, staat de SVB daar zeker voor open.

Dit punt is door Aruba in het verleden geagendeerd in het IPKO (Interparlementair Koninkrijksoverleg), merkt het Arubahuis op. Daarbij ging het met name om de gelijktrekking van de studenten uit de Caribische delen. De overheid besloot toen dat de eilanden met een eigen voorziening moeten komen. Dat gold dan niet speciaal voor de zorgverzekering, maar voor de uitsluiting van sociale voorzieningen zoals de opbouw van pensioenen. De eilanden moesten dat zelf gaan opvangen. De app waarover de SVB sprak, is wellicht een oplossing, zo geeft de ombudsman aan. Hij vraagt zich af of die ook in de voorbereiding op de studie al kan helpen.

Wat zijn mogelijke verbeteringen bij de voorbereiding?
Hierop brengt OCW naar voren dat uit een levensgebeurtenissenonderzoek bleek dat veel studenten alles uitstellen tot het laatste moment. Er zijn heel veel websites met informatie, maar niemand weet waar je moet beginnen. Studenten gaan niet naar een overheidspagina als ze iets willen weten, maar ze googelen het onderwerp, bijvoorbeeld ‘verzekeringen’. Dat is hun manier van voorbereiden. Ze missen daarmee het overzicht. Een app waarin heel beknopt weergegeven wordt wat je moet doen en wanneer, zou handig zijn. Alle informatie moet op de goede plek komen en toegankelijk gehouden worden.

Op de vraag van de ombudsman welke organisatie hierin het voortouw zou moeten nemen bij het verzamelen van de informatie geeft OCW aan het antwoord schuldig te moeten blijven. Elke organisatie is verantwoordelijk voor de eigen omschreven functies. Een aankomend student die te laat beseft dat hij van alles moet regelen, zou in de gelegenheid moeten worden gesteld om in heel korte tijd overzicht te krijgen van wat hij moet doen. De vraag is echter waar die informatie verzameld wordt en hoe dat georganiseerd moet worden.

De ombudsman wil graag uitgaan van het perspectief van de studenten in kwestie. Het komt uiteindelijk neer op het maken van persoonlijk contact met de aankomende studenten. Het gaat niet om heel veel studenten die jaarlijks vanuit het Caribisch gebied naar Europees Nederland komen. Zou je niet moeten uitzoeken wie overwegen te komen om echt contact met hen maken? Je krijgt dan zicht op wat ze wel of niet snappen, of vergeten zijn. Hoe bereik je deze aankomende studenten?

DUO oppert om de begeleidende instanties, zoals bijvoorbeeld het Arubahuis, daarin een rol te laten spelen. Het Arubahuis heeft het overzicht, weet om wie het gaat en heeft de connecties met de verschillende partijen die vandaag meedoen aan dit gesprek. Probleem is echter dat de zogenaamde free-movers niet in beeld zijn. Het Arubahuis heeft via de departementen in Nederland en op Aruba een aardig overzicht, zeker van de studenten die via het Arubahuis naar Nederland komen. De free-movers zijn echter minder goed te bereiken. Het Arubahuis voelt zich geroepen om als centraal informatiepunt te fungeren en overzicht te creëren voor de studenten. Het wil ook bruggen bouwen naar de instanties. Andere landen, zoals Curaçao, hebben de begeleiding van studenten uitbesteed aan SSC. Voor de BES-eilanden is ook een partij ingeschakeld. Per land verschillen de verhoudingen dus.

OCW signaleert het probleem dat alle begeleidende instanties het op hun eigen manier doen. Men vindt voor alle landen en eilanden het wiel opnieuw uit. Voor studenten is de herhaling van informatie belangrijk. De verschillende partijen moeten dezelfde soort pakketten informatie naar de studenten brengen. Je moet beginnen te informeren aan het begin van klas 4 van de havo of klas 5 van het vwo. Daarna moet je die informatie nog meerdere keren herhalen om haar te laten landen. Volgens OCW gebeurt de voorlichting aan alle scholen op de zes eilanden nu gefragmenteerd. Eén of twee keer per jaar wordt heel veel gefragmenteerde informatie gegeven. Het gaat in totaal om zo'n 1500 studenten die in beeld zijn. Die bereik je niet allemaal. Dat geldt ook voor de ouders. Ook die worden niet bereikt met de informatie die nu voorhanden is om bepaalde beslissingen te nemen, terwijl ouders hierin vaak een belangrijke rol spelen.

Ook op Curaçao voelen ouders zich zeer betrokken bij de opvoeding van hun kinderen vertelt de ombudsman van Curaçao. Het is belangrijk dat de organisaties die die informatie leveren beter gaan samenwerken en rekening houden met het perspectief van de studenten. Misschien zou het curriculum van scholen moeten worden aangepast om de informatievoorziening te verbeteren. Het moet onderdeel van het curriculum worden. Veel studenten onderschatten het studeren in Nederland. Om de samenwerking tussen de instanties tot stand te brengen moeten op politiek bestuurlijk niveau afspraken gemaakt worden. Instanties moeten meer samenwerken en de informatie op scholen geven.

Vlees noch vis?
De ombudsman vertelt dat in het eerste rondetafelgesprek is gesproken over de status van de Caribische studenten. Ze hebben een Nederlands paspoort, maar in Europees Nederland worden zij soms als 'internationale' student gezien. Afhankelijk van het onderwerp gelden andere regels. Dat speelt bijvoorbeeld bij de zorgverzekering en bij huisvesting. Wat zijn ze nu eigenlijk, vlees of vis? Of behoren ze tot een eigen, derde categorie? En voor de studenten van de BES-eilanden is het ook net weer anders. De oplossing zou kunnen zijn om alle studenten uit het Caribisch

gebied als 'internationaal' te bestempelen, of juist als 'niet internationaal'. Ook een bijzondere regeling voor deze studenten zou een mogelijkheid zijn.

Volgens de SVB zou het helpen als er altijd kan worden aangesloten bij de Nederlandse wet- en regelgeving, omdat de studenten dan in de standaard dienstverlening vallen. Het is dan duidelijk en kan makkelijk gecommuniceerd worden. Voor iemand van een ander land is het makkelijker als deze per definitie in een Nederlandse zorgverzekering komt. Maar wat dat betekent voor iemand als hij terugkeert naar zijn land is echter de vraag. De ombudsman brengt naar voren dat als dit wordt uitgerekend het soms beter is om de verzekering te houden van het eigen land want dan zit de WA en de repatriëring in het pakket. Behalve het probleem rond de zorgverzekering blijkt dat Caribische studenten in Nederland ook geen rechten opbouwen op grond van de Nederlandse AOW, maar ook niet op grond van de AOV van het eigen land. Opnieuw vlees noch vis. Dat lijkt toch te vragen om een aanpassing van de regels. In ieder geval moet er duidelijkheid komen voor de studenten. Het is nu te gecompliceerd.

Studieschulden aflossen
In de voorlopige bevindingen wordt beschreven dat sommige studenten om diverse redenen voortijdig afhaken. Ze hebben te maken met verschillende leningen als ze van de eilanden komen en ondervinden problemen met het aflossen van de verschillende studieleningen. Sommigen moeten in Nederland blijven, omdat ze hun studieschuld op de eilanden niet kunnen aflossen. De ombudsman vraagt welke oplossingen mogelijk zijn. Dit is herkenbaar voor DUO. De bottleneck blijft het verkrijgen van een goed contact met iedere individuele student aan het einde van de opleiding. Voorlichting en contact kunnen het verschil maken. DUO slaagde er de afgelopen jaren in om de studieschulden lokaal terug te laten betalen, op een lokaal rekeningnummer. Helaas wordt van die mogelijkheid nog niet eens door de helft van de geïnterviewde personen gebruik gemaakt. Op dat punt is dus meer voorlichting en contact nodig. Ben je voor 2018 begonnen met studeren, dan los je nog vijftien jaar af. Na dat jaartal zit je aan een aflostermijn van 35 jaar. Voor iedereen gelden dezelfde spelregels, alleen de omstandigheden verschillen. Verder zou je willen dat de draagkrachtmeting jaarlijks gecontinueerd kan worden. Oud-studenten ieder jaar opnieuw draagkrachtmeting laten aanvragen is niet wenselijk. DUO probeert dat in de toekomst beter te organiseren door afspraken te maken met de Belastingdiensten in het Caribisch gebied om inkomensgegevens te verkrijgen. De voorlichting moet doorgaan. Omdat voorlichting in het Caribisch gebied vanwege de corona situatie niet mogelijk is, wijst DUO op de webinars, speciaal voor de Caribische debiteuren èn de aankomende studenten. Daarnaast wordt er een speciaal chatkanaal ingericht en kunnen studenten met de medewerkers van DUO beeldbellen.

Ook OCW heeft behoorlijk veel gecommuniceerd over het terugbetalen. Studenten moeten het melden als zij niet genoeg geld hebben om terug te betalen. Maar er worden te weinig mensen bereikt, wat je zou kunnen oplossen door de betalingen te automatiseren, zoals in het Europese deel van Nederland. Als de gegevens van Curaçao, St. Maarten etc. gekoppeld kunnen worden aan de Europees-Nederlandse betalingssystemen, kan naar draagkracht terugbetaald worden. Dat voor elkaar krijgen tussen de landen in het Koninkrijk blijkt een behoorlijke klus. Momenteel lukt het OCW dus niet om veel studenten op hun eiland te bereiken. De helft van de studenten van Caribisch Nederland kiest ervoor free-mover te zijn. Al die slimme studenten denken dat zijzelf niet in de problemen zullen komen, maar ze weten in werkelijkheid vaak niet waaraan ze beginnen. Het is niet eenvoudig op die afstand een kamer te bemachtigen in een Nederlandse studentenstad, terwijl er één voor hen geregeld wordt als ze gebruikmaken van een begeleidingsorganisatie. De helft kiest daar dus niet voor. Er zijn veel problemen, die zich opstapelen voor de Caribische studenten. Als er wat misgaat, gaat het ook echt mis. Ze hebben dan een studiehulpverlener nodig, wat OCW doet via de begeleidingsorganisatie. In Nederland komt een groep Caribische studenten die zichzelf overschat en eigenlijk niet de juiste motivatie heeft om in Nederland hun leven opnieuw op te gaan bouwen. Ze hebben het geld niet voor een

Amerikaanse universiteit. Je mag dus bijna blij zijn met de 25% van de studenten die uiteindelijk wel de streep haalt.

De klacht van de meeste studenten van St. Maarten, zo wordt namens de ombudsman van St. Maarten opgemerkt, is het gebrek aan maatwerk. De kosten voor het levensonderhoud op St. Maarten, Aruba en Curaçao zijn hoog, terwijl de salarissen relatief laag zijn. Er is geen openbaar vervoer en je hebt dus een eigen auto nodig. Toch moeten oud-studenten gewoon hun schuld blijven aflossen. In de draagkrachtmeting wordt weinig rekening gehouden met de lokale omstandigheden. Terugbetalen wordt dan heel lastig, ook al is de wil aanwezig.
DUO antwoordt hierop dat niet alle oud-studenten de draagkrachtmeting aanvragen. Doen ze dat wel, dan komen ze op de eilanden relatief vaak in aanmerking voor een aflossing van nul euro, omdat de lonen er lager zijn. Mensen die net iets meer verdienen, moeten wel een bedrag terugbetalen. Dan spelen de hoge kosten voor het levensonderhoud een rol. DUO houdt daar geen rekening mee.
Het Arubahuis realiseert zich dat er preventiever te werk gegaan moet worden om de studenten te beschermen tegen hoge aflossingskosten. Arubaanse studenten hebben automatisch de neiging het maximale bedrag te lenen, en dat is lang niet altijd nodig. Ook al krijgen ze een bijbaantje, toch passen ze de hoogte van hun studielening niet aan. Dat kan aan het einde van de rit veel geld schelen. Daarbij komt nog dat Arubaanse studenten vaak met een dubbele lening zitten, één van DUO en één van Aruba zelf. Die laatste krijgen ze sinds 2015 niet meer voor de duur van hun studie. Ze kunnen sindsdien opteren voor een startpakket of een aanvullend bedrag per semester, wat zo gedaan is om de studenten een beetje te beschermen voor de dubbele lening. Nu neemt ongeveer de helft van de studenten alleen een startpakket bij het Arubahuis. Daarbovenop kunnen ze dan nog, als ze het in één keer aflossen, 35% korting krijgen. Helaas verliest men de studenten die alleen voor de starttoelage kiezen wat uit het oog. Die vallen formeel niet meer onder het toezicht van het Arubahuis.

Een tussenjaar?
De ombudsman maakt zich vooral zorgen over de studenten die na één of anderhalf jaar hun studie afbreken. Ze gaan terug met een schuld en zonder opleiding waarmee ze een baan kunnen krijgen. Voor die mensen wordt het heel ingewikkeld. Zou het een idee zijn om de studenten die naar Nederland komen een half of een heel jaar respijt te geven? Een soort tussenjaar. En wie zou dat moeten financieren?
OCW had de vier ministers begin januari om de tafel. De Nederlandse minister snapte daarbij dat zij een bepaalde verantwoordelijkheid droeg, want de studenten studeren per slot van rekening in Nederland. Zij vroeg de andere ministers ook om hun verantwoordelijkheid te nemen. De minister sprak haar bereidheid uit om samen het probleem op te lossen. Ook een aantal hogescholen heeft zich uitgesproken voor een mixed model, met een tussenjaar waar men zich gedeeltelijk voorbereidt op het eiland van herkomst, en daarna nog een halfjaar in Nederland gebruikt om te wennen. De taal moet je toch echt in Nederland leren. De ombudsman geeft aan dat Caribische studenten in Nederland last hebben van het onderscheid in etniciteit. Ze worden niet op hun paspoort, maar op hun huidskleur, taal, cultuur of achtergrond beoordeeld. Feit is dat de studenten hun plek in de samenleving zullen moeten vinden. Dat vergt zeker ook iets van de kant van Nederland.

OCW richt zich desgevraagd vooral op het verschaffen van informatie en het regelen van begeleiding, dus de voorkant. Caribische studenten krijgen in Nederland te maken met docenten die weliswaar begaan zijn met de studenten maar niet altijd begripvol reageren op issues met taal of culturele problemen. Mensen die Engelstalige opleidingen volgen ervaren minder van dit soort problemen. Kennelijk zijn de desbetreffende docenten van die opleidingen meer gewend aan verschillende achtergronden en culturen.

Wat zijn mogelijke oplossingsrichtingen?
De ombudsman van Curaçao vindt dit onderzoek een heel goed initiatief. Er is een aantal fundamentele vragen dat beantwoord moet worden. Het is een feit dat er betere begeleiding voor de studenten moet komen, maar de vraag is hoe dat vorm moet krijgen. Er is meer samenwerking nodig tussen beide kanten van de oceaan. Je moet uitkijken dat je de kwetsbare groepen door ze te willen beschermen niet nog kwetsbaarder maakt. Je moet niet te veel maatwerk willen leveren, waarmee fundamentele vragen onbeantwoord blijven. Studenten moeten weten dat het belangrijk is om hun studieschulden terug te betalen, dat het belangrijk is een goede studiekeuze te maken en dat het belangrijk is een studie af te ronden.

Namens de ombudsman van St. Maarten wordt aangegeven dat het in ieder geval hard nodig is dat studenten met name in het eerste jaar goed worden begeleid. De aankomende studenten zijn net 18 jaar als zij St. Maarten verlaten voor een studie in Nederland. Daarom moeten zij ook heel goed voorbereid zijn. Die voorbereiding moet ruim voor hun vertrek beginnen, dus niet in het laatste jaar. Er moet ook aandacht zijn voor free-movers. Deze groep wordt vanaf het begin uitgesloten van begeleiding en staat er helemaal alleen voor. Instanties moeten beseffen dat alle studenten, de Europees Nederlandse en de Caribische studenten te maken hebben met dezelfde storm, maar niet in dezelfde boot zitten. Tussen de eilanden zijn ook verschillen merkbaar. Zo helpt St. Maarten bijvoorbeeld oud-studenten om de studieschulden terug te betalen.

3. Afsluiting
De ombudsman dankt iedereen voor de inbreng, tijd en energie. Het rapport zal 16 december 2020 gepubliceerd worden. Het conceptverslag van het gesprek zal binnen een week aan de deelnemers worden voorgelegd. Het gesprek wordt om 14.35 uur beëindigd.

Bijlage 2: Methodologische verantwoording

De Nationale ombudsman zet de ervaringen van studenten centraal in zijn onderzoek. De knelpunten waar studenten tegenaan lopen heeft de ombudsman op verschillende manieren onderzocht, zie hierna.

Om een volledig beeld te krijgen is de Nationale ombudsman tevens in gesprek gegaan met overheidsinstanties en organisaties die studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk naar Nederland begeleiden en met een aantal overheidsinstanties zoals het ministerie van OCW, DUO, de SVB en de RvIG.

Studenten

De Nationale ombudsman heeft in zijn onderzoek zowel kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksmethoden gebruikt om erachter te komen waar studenten problemen mee ervaren. Met deze combinatie van onderzoeksmethoden (triangulatie, oftewel mixed methods) is het mogelijk blinde vlekken van iedere onderzoeksmethode af te dekken en een beter beeld te krijgen van het onderzochte vraagstuk. Daarnaast verhoogt het de geldigheid - en daarmee de bruikbaarheid - van de onderzoeksresultaten.

Kwalitatief: focusgroepen en diepte-interviews

Door middel van focusgroepen is in korte tijd met veel (oud-) studenten gesproken. De groepsdynamiek wordt in deze onderzoeksmethode optimaal benut, doordat deelnemers op elkaar kunnen reageren en elkaar kunnen aanvullen. Hierdoor heeft de ombudsman een goed beeld gekregen van de knelpunten die spelen, ook door de tijd heen. Onder de deelnemers bevonden zich namelijk mensen die al een aantal jaar geleden zijn afgestudeerd, die nu studeren en die zich voorbereiden op een (nieuwe) studie.

De deelnemers zijn deels geworven via het bestaande netwerk van de Nationale ombudsman, deels is hier een nieuw netwerk aan toegevoegd. Zo is er contact gelegd met organisaties die studenten begeleiden en scholen die netwerken hebben opgezet voor studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk. Deze organisaties is gevraagd de wervingsmaterialen voor de focusgroepen te verspreiden, via mail en hun sociale media. Bij de werving van deelnemers is ook samengewerkt met het onderzoeksbureau dat een onderzoek uitvoerde onder dezelfde doelgroep in opdracht van het ministerie van OCW.

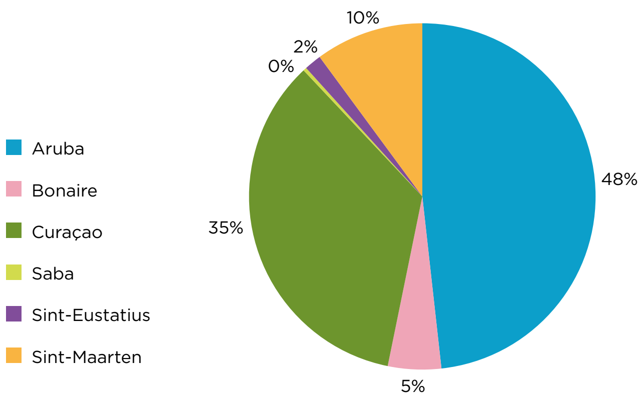
Meer dan 200 (oud-)studenten hebben zich aangemeld voor de focusgroepen, waarvan relatief veel hbo- en wo-studenten. Daarom is nog contact gelegd met mbo-instellingen in de Randstad - waar relatief veel studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk een studie volgen - die het online aanmeldformulier hebben verspreid. Op deze manier hebben genoeg (oud-)studenten zich gemeld om drie gemêleerde focusgroepen te organiseren. De (oud-) hbo- en wo-studenten komen voornamelijk van Aruba, St.-Maarten, Curaçao en Bonaire en de tijd die ze in Nederland zijn varieert van een half jaar tot in één geval tien jaar. Het merendeel is zo'n drie à vier jaar in Nederland ten tijde van de gesprekken.

Bij de eerste focusgroep waren negen hbo- en wo-studenten aanwezig die zich in de beginfase van hun studie bevonden (eerstejaars, tweedejaars en derdejaars). Bij de tweede focusgroep waren acht (oud-)studenten aanwezig, deels hbo- en wo-studenten die in de eindfase van hun studie zitten (vierdejaars of hoger) en deels oud-hbo- en wo-studenten die recent zijn afgestudeerd. De derde focusgroep was met (oud-)mbo-studenten. Hierbij waren twee personen aanwezig. In totaal is dus met negentien (oud-) studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk gesproken tijdens de focusgroepen. Omdat slechts een klein deel van de (oud-) mbo-studenten kwam opdagen bij de focusgroep, is besloten om een vijftal aanvullende diepte-interviews te organiseren.

Hiernaast zijn nog zeven interviews met studenten gehouden met als doel hun persoonlijke verhalen op te tekenen. Deze verhalen laten zien waar een student in de praktijk tegenaan loopt in de fase voorafgaand, tijdens en na de studie.

Kwantitatief: vragenlijst
De studenten waar de Nationale ombudsman onderzoek naar heeft gedaan wonen zowel in het Europees als in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Om te zorgen voor zoveel mogelijk spreiding over deze gebiedsdelen is een vragenlijst een goede aanvulling op de resultaten uit de focusgroepen en diepte-interviews. Ook is het een mooie manier om de opgedane kennis te verifiëren onder een groter aantal studenten. De vragenlijst, die bestond uit open en gesloten vragen, is compleet ingevuld door 624 (oud-)studenten. Dit is 66% van de mensen die aan de vragenlijst is begonnen.

De studenten is gevraagd uit welk Caribisch deel van het Koninkrijk zij afkomstig zijn. Het merendeel van de (oud-) studenten komt uit Aruba (48%) en Curaçao (35%), zoals te zien is in

Figuur 1.1: Eiland van herkomst

Van de 624 studenten wonen er 489 nu in Nederland en 135 wonen niet meer in Nederland. Onderstaande figuur 1.2 laat zien hoelang beide groepen (al) in Nederland wonen/woonden.

	Studenten die nu in Nederland wonen	Studenten die in Nederland hebben gewoond
Ik woon nog niet in Nederland	1	0
Minder dan 1 jaar	69	4
1 - 3 jaar	140	13
3 - 5 jaar	75	14
5 - 7 jaar	61	34
Meer dan 7 jaar	143	70
Totaal	**489**	**135**

Tabel 1.2: Woonplaats studenten

Studenten konden de vragenlijst in het Nederlands, Papiaments en Engels invullen. De meeste vragenlijsten zijn in het Nederlands ingevuld, maar ook in het Papiaments en Engels hebben veel studenten hun input geleverd. Dit blijkt uit figuur 1.3.

Vragenlijst ingevuld in het ...	Aantal
Nederlands	346
Papiaments	119
Engels	159

Tabel 1.3: Taal

Overheidsinstanties en begeleidende organisaties
De Nationale ombudsman heeft gesprekken gevoerd met overheidsinstanties om erachter te komen wat zij doen om te voorkomen dat studenten problemen ervaren en hoe zij wet- en regelgeving en beleid in de praktijk hebben gebracht. Er zijn gesprekken gevoerd met het ministerie van OCW, DUO, de SVB, de RvIG en het Arubahuis. Naast de overheidsinstanties heeft de ombudsman gesprekken gevoerd met organisaties die studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk naar Nederland begeleiden of hier op een andere manier bij betrokken zijn. Dit zijn: SSC, TuranGoeloe, Kompas, WeConnect, Unified St. Maarten Connection, Kences, DUWO, HvAnti en de Stichting Levende Talen. Deze organisaties hebben de ombudsman verteld op welke manier zij studenten begeleiden en waar zij vanuit hun begeleiding tegenaan lopen. Ook heeft de ombudsman gesproken met Zorgverzekeringslijn, een hbo-docent en drie hbo-studenten onder wie een hbo-student die zelf onderzoek heeft gedaan naar het onderwerp van dit onderzoek.

Literatuur- en documentanalyse
De van toepassing zijnde wetten, Kamerstukken en beleidsdocumenten zijn voor dit onderzoek uitgebreid geanalyseerd. Deze bronnen zijn opgenomen in de voetnoten in dit rapport.

Bijlage 3: Vragenlijst

De Nationale ombudsman wil weten hoe jij het studeren en leven ervaart (of hebt ervaren) in Nederland. Wat gaat/ging goed? En wat kan/kon beter? Via deze vragenlijst kan jij jouw ervaringen met ons delen.

De vragenlijst bestaat uit drie delen:
1. Periode voorafgaand aan je opleiding
2. Periode tijdens je opleiding (indien van toepassing)
3. Periode na het afronden/stopzetten van je opleiding (indien van toepassing).
   Klik op 'Volgende' om de vragenlijst in te vullen.

Let op
Wanneer in de volgende vragen 'Nederland' wordt vermeld, dan wordt hier verwezen naar het Europese deel van Nederland. Wanneer het 'Caribische deel van het Koninkrijk' wordt vermeld, dan wordt hier verwezen naar Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint-Eustatius en Sint-Maarten. Eerst willen we je een paar korte introductievragen stellen.

1. Uit welk Caribisch deel van het Koninkrijk kom je?

☐ Aruba
☐ Bonaire
☐ Curaçao
☐ Saba
☐ Sint-Eustatius
☐ Sint-Maarten

2. Wat is je leeftijd? ______________________________

3. Wat is je geslacht?

☐ Man
☐ Vrouw
☐ Anders / wil ik liever niet zeggen

4. Hoe lang woon jij in Nederland?

☐ Ik woon nog niet in Nederland
☐ Minder dan 1 jaar
☐ 1 - 3 jaar
☐ 3 - 5 jaar
☐ 5 - 7 jaar
☐ Meer dan 7 jaar
☐ Ik woon niet meer in Nederland

5. Hoe lang woonde jij in Nederland?

☐ Minder dan 1 jaar
☐ 1 - 3 jaar
☐ 3 - 5 jaar
☐ 5 - 7 jaar
☐ Meer dan 7 jaar

De onderstaande vragen gaan over de periode voorafgaand aan jouw (vervolg)opleiding in Nederland.

6. Bereid jij je op dit moment voor op een (vervolg)opleiding in Nederland?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

7. Wat is het niveau van de opleiding in Nederland waar jij je op dit moment op voorbereid?

- ☐ Middelbaar beroepsonderwijs (Mbo)
- ☐ Hoger beroepsonderwijs (Hbo)
- ☐ Wetenschappelijk Onderwijs (WO)

8. Heb jij je ooit voorbereid op een opleiding in Nederland?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

9. Wat is het niveau van de laatste opleiding in Nederland waar jij je op hebt voorbereid?

- ☐ Middelbaar beroepsonderwijs (Mbo)
- ☐ Hoger beroepsonderwijs (Hbo)
- ☐ Wetenschappelijk Onderwijs (WO)

10. Op welke manier bereid jij je voor/heb jij je voorbereid op je studie in Nederland? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Informele gesprekken met familie, vrienden of leraren
- ☐ Websites bekeken
- ☐ Folders bekeken
- ☐ Open dagen bezocht
- ☐ Meeloopdagen
- ☐ Excursie langs scholen
- ☐ Taallessen gevolgd
- ☐ Anders, namelijk: ______________________________

11. Krijg/kreeg jij hulp van een organisatie in je voorbereiding op het studeren en leven in Nederland? (zoals SSC en TuranGoeloe)

- ☐ Ja
- ☐ Nee

12. Van welke organisatie heb jij hulp (gehad)?

____

____

13. Geef aan in hoeverre deze organisatie je helpt/heeft geholpen met de volgende zaken:

	Erg slechte hulp	Slechte hulp	Matige hulp	Goede hulp	Erg goede hulp	Niet van toepassing
Hulp bij studiegerelateerde zaken (zoals het inschrijven bij een onderwijsinstelling)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hulp bij het vinden van woonruimte (zoals het registreren bij een wooncorporatie)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hulp bij financiële zaken (zoals het aanvragen van een bankrekening)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hulp bij praktische zaken (zoals het gebruik van het openbaar vervoer)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hulp bij overige administratieve zaken (zoals het inschrijven bij de gemeente en het regelen van een zorgverzekering)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hulp bij sociale en/of culturele zaken (zoals discriminatie of onduidelijkheden over omgangsvormen)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

14. Geef een korte toelichting op je antwoorden: ______________________________

____

15. Hoe beoordeel jij hoe goed jij bent/was voorbereid op het studeren en leven in Nederland?

☐ Zeer slecht voorbereid
☐ Slecht voorbereid
☐ Voldoende voorbereid
☐ Goed voorbereid
☐ Zeer goed voorbereid
☐ Weet ik niet

16. Geef een korte toelichting op je antwoord: ______________________________

____

17. Geef aan of voor jou de volgende zaken makkelijk of moeilijk te regelen zijn/waren:

	Zeer moeilijk	Moeilijk	Neutraal	Makkelijk	Zeer makkelijk	Niet van toepassing / Nog niet mee bezig
Aanvragen Burgerservicenummer (BSN)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aanvragen Nederlands bankrekeningnummer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aanvragen DigiD	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aanvragen OV-chipkaart	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aanvragen studentenreisproduct	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aanvragen studiefinanciering	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aanvragen zorgverzekering	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aanvragen zorgtoeslag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Aanvragen huurtoeslag	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Inschrijven bij gemeente	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Inschrijven bij onderwijsinstelling (Studielink)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vinden van woonruimte	☐	☐	☐	☐	☐	☐

18. Indien één (of meer) van de vorige zaken zeer makkelijk of zeer moeilijk te regelen waren, wil je dan hieronder toelichten waarom dit zo was?

____

____

19. Wat kan er volgens jou verbeterd worden zodat studenten vanuit het Caribisch deel van het Koninkrijk beter zijn voorbereid op studeren en leven in Nederland? (meerdere antwoorden mogelijk)

☐ Meer of betere voorzieningen
☐ Meer of betere ondersteuning en/of begeleiding
☐ Niets, ik ben/was voldoende voorbereid
☐ Weet ik niet
☐ Anders, namelijk: ______________________________

20. Geef een korte toelichting op je antwoord: ______________________________

____

De onderstaande vragen gaan over de periode tijdens je studie.

21. Volg jij op dit moment een opleiding in Nederland?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

22. Wat is het niveau van de opleiding die jij op dit moment volgt in Nederland?

- ☐ Middelbaar beroepsonderwijs (Mbo)
- ☐ Hoger beroepsonderwijs (Hbo)
- ☐ Wetenschappelijk Onderwijs (WO)

23. Heb jij ooit een opleiding gevolgd in Nederland?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

24. Wat is het niveau van de laatste opleiding die jij hebt gevolgd in Nederland?

- ☐ Middelbaar beroepsonderwijs (Mbo)
- ☐ Hoger beroepsonderwijs (Hbo)
- ☐ Wetenschappelijk Onderwijs (WO)

25. Wat is het laatste studiejaar dat jij was ingeschreven op een opleiding in Nederland?

____

26. Geef aan hoe het contact met de volgende instellingen verloopt/verliep?

	Zeer slecht	Slecht	Vol-doende	Goed	Zeer goed	Niet van toe-passing
Belastingdienst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Onderwijsinstelling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sociale Verzekeringsbank (SVB)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gemeente	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politie	☐	☐	☐	☐	☐	☐

27. Indien je met één (of meer) van de vorige overheids- en onderwijsinstellingen zeer goed of zeer slecht contact hebt gehad, wil je dan hieronder toelichten waarom dit zo was?

____

____

28. Ben jij ooit vroegtijdig gestopt met een opleiding in Nederland?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

29. Welke rol speelden de volgende zaken bij het vroegtijdig stoppen van je opleiding?
(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ De studie was moeilijker dan ik dacht
- ☐ De studie kostte meer tijd dan ik dacht
- ☐ De studie sloot niet goed aan op mijn vooropleiding
- ☐ De studie was niet wat ik ervan had verwacht
- ☐ Ik had moeite met de Nederlandse taal
- ☐ Ik had geldproblemen
- ☐ Ik had psychische problemen (zoals stress of depressie)
- ☐ Ik had sociaal-culturele problemen (zoals geen aansluiting vinden bij medestudenten)
- ☐ Privéomstandigheden
- ☐ Ik kreeg een negatief bindend studieadvies
- ☐ De lesstof vond ik onvoldoende interessant
- ☐ De lesstof was anders dan ik verwacht had
- ☐ Anders, namelijk: ______________________________

____

30. Heb jij vertraging opgelopen tijdens een studie in Nederland?

- ☐ Nee, ik heb geen studievertraging opgelopen
- ☐ Ja, ik heb minder dan 6 maanden vertraging opgelopen
- ☐ Ja, ik heb tussen 6 maanden en 1 jaar vertraging opgelopen
- ☐ Ja, ik heb tussen 1 en 2 jaar vertraging opgelopen
- ☐ Ja, ik heb meer dan 2 jaar vertraging opgelopen

31. Welke rol speelden de volgende zaken bij je studievertraging?
(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ De studie was moeilijker dan ik dacht
- ☐ De studie kostte meer tijd dan ik dacht
- ☐ De studie sloot niet goed aan op mijn vooropleiding
- ☐ Ik had moeite met de Nederlandse taal
- ☐ Ik had geldproblemen
- ☐ Ik had psychische problemen (zoals stress of depressie)
- ☐ Ik had sociaal-culturele problemen (zoals geen aansluiting vinden bij medestudenten)
- ☐ Privéomstandigheden
- ☐ Ik had het druk met andere zaken
- ☐ Ik had het druk met werken naast mijn studie
- ☐ Eigen keuze, ik wil mijn tijd voor de studie nemen
- ☐ Door de coronacrisis heb ik studievertraging opgelopen
- ☐ Anders, namelijk: ______________________________

____

32. Wat kan er volgens jou verbeterd worden zodat studenten uit het Caribisch deel van het Koninkrijk minder problemen ondervinden tijdens hun studie in Nederland?
(meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Meer of betere informatie
- ☐ Meer of betere voorzieningen
- ☐ Meer of betere ondersteuning en/of begeleiding
- ☐ Ja, ik heb geld voor mijn studie geleend bij familie, vrienden en/of kennissen.
- ☐ Niets, ik heb/had geen verdere hulp nodig
- ☐ Ja, ik heb geld voor mijn studie geleend bij DUO
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Anders, namelijk: ______________________

33. Geef een korte toelichting op je antwoord:

____

____

34. Heb jij een opleiding succesvol afgerond in Nederland?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

35. Wat is het niveau van de laatste opleiding die jij in Nederland hebt afgerond?

- ☐ Middelbaar beroepsonderwijs (Mbo)
- ☐ Hoger beroepsonderwijs (Hbo)
- ☐ Wetenschappelijk Onderwijs (WO)

36. Heb jij momenteel een studieschuld openstaan? (meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Nee
- ☐ Ja, ik heb geld voor mijn studie geleend bij familie, vrienden en/of kennissen.
- ☐ Ja, ik heb geld voor mijn studie geleend bij DUO
- ☐ Ja, ik heb geld voor mijn studie geleend bij een andere organisatie, namelijk:

____

37. Los jij je deze studieschuld momenteel af? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- ☐ Ja, ik betaal het geleende geld nu terug aan DUO
- ☐ Ja, ik betaal het geleende geld nu terug aan de eerdergenoemde andere organisatie
- ☐ Ja, ik betaal het geleende geld nu terug aan familie, vrienden en/of kennissen
- ☐ Nee, ik moet nog beginnen met het geleende geld terug te betalen
- ☐ Nee, ik heb de terugbetaling van het geleende geld tijdelijk stopgezet
- ☐ Nee, ik heb het geleende geld al terugbetaald

Als je in het Caribisch deel van het Koninkrijk woont, kun je jouw studieschuld overmaken naar een lokaal rekeningnummer in de eigen valuta. Dit heet 'lokaal terugbetalen'.

38. Maak jij gebruik van lokaal terugbetalen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

39. Geef aan hoe makkelijk/moeilijk je het hebt/had met het aflossen van je studieschuld?

- ☐ Zeer moeilijk
- ☐ Moeilijk
- ☐ Neutraal
- ☐ Makkelijk
- ☐ Zeer makkelijk

40. Geef hier toelichting op je antwoord: ______________________________

____

41. Wil jij op de lange termijn in Nederland blijven wonen?

- ☐ Ja
- ☐ Weet ik nog niet
- ☐ Nee
- ☐ Ik woon al niet meer in Nederland

42. Geef hier toelichting op je antwoord:

____

____

Bedankt voor het invullen van deze vragenlijst.

43. Heb je nog een vraag of opmerking die je graag met ons wilt delen? Schrijf dit op in het lege tekstveld hieronder:

____

____

Nationale ombudsman
Postbus 93122
2509 AC Den Haag

Telefoon 070 356 35 63
nationaleombudsman.nl

Rapportnr: 2020/042 is een uitgave van de
Nationale ombudsman, december 2020